

1985
Balandis - April
Nr. 4

KARYS

Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖS NEW YORKO SKYRIUS

TURINIO SKYRIAI: Karinės Žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje Pasižvalgius,
Kronika ir Šaulių priedas — Tremties Trimitas
Redaktorius — Balys Raugas, 415 Main St., Delran, N.J. 08075
Administratorius — Alfonsas Samušis

Ivairių autorių straipsniai, skelbiami KARYJE, nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.
KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriamus straipsnius siųsti redaktoriaus adresu. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. \$9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.
Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA

Čekius arba Money Orders adresuoti tik KARYS vardu, - ne "Warrior" ar kt.
Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVĖ
341 Highland Blvd., Brooklyn, NY.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid
at Brooklyn, N.Y. POSTMASTER: Send Address changes to KARYS, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

TURINYS

Viršelio pirmam pusl. — Vyt. Kašubos skulptūra Kryžiaus kelių stotis	
Viršelio 4 pusl. — Kauno Bazilikos altorius	
Petras Vaičiūnas — Velykų varpai	145
Antanas Skirka — Atsiminimai iš karinės tarnybos	146
K. Leknickas — Atsiminimai	150
J. Vaičjurgis — Atsiliepimas į str. Lietuvos karininko keliai	161
MŪSŲ SPAUDOJE PASIŽVALGIUS	162
B. B. — Preliudija į Afganistano ginkluotą okupaciją	163
Gynyba "Žvaigždžių kare"	165
KARINĖS ŽINIOS	166
P. Sk. — Apsiginklavimo lenktynėse	169
"Ramovės" veikla	171
Mūsų mirusieji	177
TREMTIES TRIMITAS, red. S. Kaunelienė; rašo K. Milkovaitis, dr. K. Pautienius, St. Kaunelienė ir kt.	181

ATSTOVAI:

Baltimore — K. Česonis, California — A. Audronis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis,
Australia — V. Šalkūnas

PLATINTOJAI**AUSTRALIJOJE**

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St., North
Geelong, Vic. 3215
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol
5084, SA
S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street, Yagoona,
NSW, 2199

KANADOJE

TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas,
St. Prakapas.

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Baly's Radio & Television
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Jonas Smailys
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

SPAUSDINA

Franciscan Press,
341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 4 (1611)

BALANDIS — APRIL

1985

*Velykų varpų gausme nuoširdžiausi sveikinimai su geriausiais linkėjimais KARIO skaitytojams, rėmėjams ir bendradarbiams!
Mirtį nugalėjusio Kristaus palaima testiprina mūsų tikėjimą į pavergtos Lietuvos prisikėlimą...*

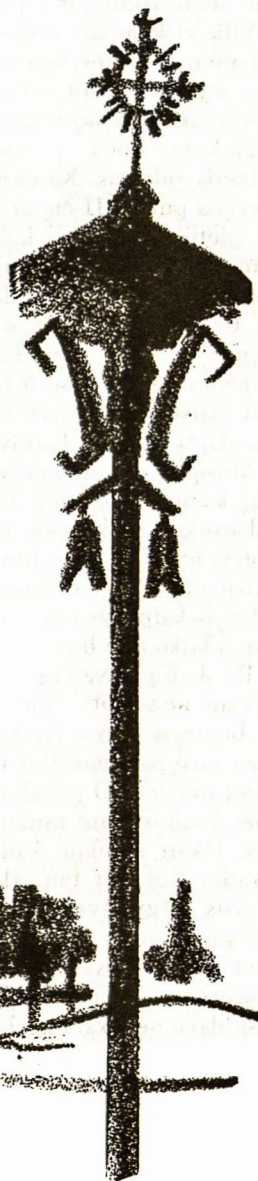
PETRAS VAIČIŪNAS

VELYKŲ VARPAI

*Suskambo Velykų Varpai sidabriniai—
Šviesiau bus krūtinėj, laukuos ir žydrynėj...
Ir Kristus ir žemė, tiek skausmo iškentę,
Mums atneša linksmą pavasario šventę.*

*Suskambę varpai nenutyła.
Širdies aleliuja padangėsna kyla...
Pavasario saulė, pavasario vėjas...
Toks giedras, toks žydras dangus prablaivėjęs!...*

*Toks artimas širdžiai žaliuojantis šilas!...
Vilioja, kaip duona, žemelė atšilus...
Bus darbo kaip marių, bus džiaugsmo ir vargo...
Aukosim mes prakaitą žemei ir dangui...*

TARNAUJANT LIETUVOS KARIUOMENĖJE

(Tąsa iš praeito KARIO nr.)

MŪSŲ BATALIONAS PERSIKELIA Į VILKAVIŠKĮ

ANTANAS SKIRKA

Kiek atsimenu, liepos mėn. pabaigoje mūsų III-čias batalionas tolimesnei tarnybai buvo keliamas į Vilkaviškį. Žygį pradėjome rytą, vos pavalgę pusryčius. Diena buvo labai graži ir šilta. Mes, kareiviai, žygiavome pėsti su šautuvais ir visu turtu kuprinėse ant pečių. Karininkai turėjo arklius. Gurgulės vežė visą priklausantį turtą, kulkosvaidžius ir amuniciją. Pietus valgėme iš lauko virtuvių. Peržygiavus visą Vilkaviškio miestą, kareivines pasiekėme dar saulei gražiai šviečiant. Šis žygis nei vienc nenuvargino, ir visi buvo linksmi.

Vilkaviškyje kareivinės buvo taip pat mūrinės, bet žymiai geresnės, šviesesnės ir erdvesnės. Kareivinių rajonas neaptvertas. Už kareivinių rajono tuojau prasideda ūkininkų lygūs laukai, o į rytus — geležinkelio stotis. Į vakarų pusę už kareivinių prasideda miestas. Kaiminystėje jau radome 3-čio artilerijos pulko III-čią grupę. Buvo įdomu stebėti, kaip pietų pertraukos laiku, atlikdami bausmę ir prižiūrimi liktinių puskarininkių, mūsų bataliono kareiviai stovėdavo „valandą su šautuvais“, o kiek toliau — artileristai „su kardais“. Čia visi jautėmės daug geriau, laisviau ir patogiau, kaip Marijampolės niūriose ir tamsiose kareivinėse. Čia net ir maistas buvo geresnis. Vilkaviškyje atlikome priesaiką ir iš jaunų kareivių pasidarėme eilinius.

Mūsų kuopa gavo erdves patalpas, o aš didelį ir gražų kambarį raštinei. Prie raštinės buvo mažas kambariukas, ir kuopos vadas leido man vienam apsigyventi. Čia man buvo savotiškas privatumas ir labai patogus su raštinės darbais. Niekas manęs netikrino kaip gyvenu, nors švarą stropiai prižiūrėjau, o laiko tam buvo.

Po kelių savaičių, čia atsikrausčius, aš vėl pradėjau negaluoti. Ant viso mano kūno pradėjo kilti biaurios votys. Niekam dėl to nesiskundžiau ir ėjau savo pareigas. Bet skaudėjo taip, kad negalėjau net miegoti. O pagaliau nebuvo ir kaip atsigulti, nes šonuose, ant rankų, ant nugaros visur buvo votys. Iškart maniau, kad savaime praeis, kaip ir atsirado. Bet kur tau, skausmai nesibaigė. Vienos vos užgydavo, tuojau atsirasdavo naujos. Buvo sunku net ir rašyti. Nebuvo kaip ranką pasidėti ant stalo — skaudėjo prispaudus. Rašydavau tik pasirėmęs ant alkūnės ir atkišęs pirštus, bet raštas išeidavo nekoks. Pagaliau, nepakęsdamas skaus-

mo ir, svarbiausia, nežinodamas kas man yra, nuėjau pasirodyti į bataliono ambulatoriją. Tą dieną gydytojo nebuvo. Mane apžiūrėjo nuogai išrengęs senyvas sanitarijos puskarininkis. Apžiūrėjęs, jis pats nustebo.

— Žinai, sako, blogai. Labai blogai. Čia tau niekas kitas, kaip tik sifilis. Žiūrėk, nieko nelaukdamas, ateik rytoj iš pat ryto. Apžiūrės daktaras. O jei neateisi, tai mes tave patys atsivarsime.

Čia man buvo kaip perkūno trenksmas iš giedro dangaus. Apie lytines ligas buvau daug skaitęs ir tų ligų nepaprastai bijojau. Net su mergaitėmis arčiau bendrauti vengdavau. O jau apie kokius intymesnius santykius — saugok Dieve. Ir še tau! Nejaugi tikrai turiu šią baisią ligą? Nepaprastai susijaudinęs ir nusiminęs, grįžau į savo raštinę. Niekam nieko nesakydamas, susitvarkiau popierius ir nusiminęs sėdėjau prie stalo, nutaręs laukti rytojaus, kaip kokio didžiausio teismo, kuriame bus išspręsta mano gyvybė ar mirtis. O jeigu ir gydytojas tą patį pasakys? Mano galvoje netilpo baimė, kas manęs laukia po tokio sprendimo. Net ir tos prakeiktos votys jau taip neskaudėjo, nes man visą užgožė tik viena baimė — kas bus? Vidurnaktį nuėjau į savo kambariuką. Norėjau bent kiek pamiegoti, kaip prieš mirtį. Bet kur tau, negalėjau užmigti visą naktį. Sulaukęs aušros, nusiprausiau, susitvarkiau ir buvau pirmas prie ambulatorijos durų.

Šį kartą mane apžiūrėjo pats bataliono gydytojas. Apžiūrėdamas paspaudė kelias votis su pirštais, o jų buvo pilnas mano kūnas, ir besišypsodamas sako:

— Skauda labai?

— Labai skauda, daktare. Bet kas man yra?

— Nebijok, praeis. Duosiu gerų vaistų ir netrukus išgis. Jaunas vyras esi. O pas mergaites ar nueini?

— Saugok Dieve, daktare. Jokių reikalų su mergaitėmis niekadoms neturėjau.

— O žinai, retkarčiais būtų neblogai, jeigu nueitum. Vis besišypsodamas, davė man medicinišką patarimą daktaras.

Jau ambulatorijoje man gydytojas davė vaistų injekciją ir tablečių. Davė tablečių ir kasdieniniam

naudojimui, o po savaitės liepė vėl ateiti jam pasirodyti. Parėjau iš ambulatorijos linksmas, kaip niekad anksčiau gyvenime. Tarsi naują gyvybę gavęs. Naudojau pagal nurodymą tabletes, ir po savaitės visos votys užgijo. Bet tose vietose, kur jos buvo, dar ilgą laiką matėsi didesnės ar mažesnės duobutės ant viso kūno.

Niekados anksčiau negalvojau, kad mūsų kuopos vadas kpt. Kazanskis yra toks didelis sporto, ypač futbolo mėgėjas. O futbolistas tiesiog buvo fanatiškas. Apsigyvenus pastoviai Vilkaviškyje, jis tuojau suorganizavo bataliono futbolo komandą. Sporto aikštė buvo prie pat kareivinių. Jo rūpesčiu ir pastangomis, apleista sporto aikštė buvo tuojau sutvarkyta ir patobulinta. Mūsų kuopoje buvo šeši futbolo žaidėjai. Ypač buvo geri: j. psk. Keturakis ir eil. Lianskis, buvęs Marijampolės žydų "Makabi" komandos žaidėjas. Apie žydą eil. Lianskį plačiau esu rašęs "Tėviškės Žiburiuose" 1978 m. Nr. 29, 30 ir 31 - 32, straipsnyje — "Opusis klausimas ir sunkus dialogas". Buvo futbolo žaidėjų ir kitose bataliono kuopose. Susidarė nemažas būrys.

Apie mėnesį laiko kpt. Kazanskis vakarais treniravo aikštėje futbolistus. Iš jų visų atrinko geriausius žaidėjus ir sudarė stiprią futbolo komandą. Be to, pulko įsakyme jis buvo patvirtintas bataliono sporto vadovu. Eil. Lianskis, kaip geras žaidėjas, buvo išimtinai kuopos vado globojamas. Jis buvo atleistas nuo visų rikiuotės užsiėmimų, taip kaip ir aš. Turėjo pareigas tik dalyvauti rytiniuose ir vakariniuose patikrinimuose ir futbolo komandos treniruotėse. Kuopos vadui leidus, netrukus mano kambaryje apsigyveno ir eil. Lianskis. Rytą atsikėlęs, susitvarkęs lovą ir pavalgęs pusryčius, aš eidavau į raštinę. Eil. Lianskis paprastai pasilikdavo lovoje, skaitydamas knygas ir žydiškus laikraščius. Jis buvo kilęs iš Marijampolės, turtingos žydų šeimos, baigęs gimnaziją. Veik kas savaitgalį važiuodavo pas tėvus ir grįždamas paršiveždavo visokio "košer" maisto, ypač dešros su česnaku. Kareivišką maistą retai valgydavo. Pietų eidavo pavalgyti į vietines miesto valgyklas arba pas pažįstamus žydų šeimas. Pusryčius, o dažnai ir vakarienę valgydavo mūsų kambaryje iš namų atsivežtą maistą, daugiausia dešras. O tos jo dešros biauariai dvokdavo česnaku, o to kvapo negalėdavau pakęsti. Man tiesiog darydavosi silpna. Nieko negelbėjo nei kambario vėdinimas, atdaras langas ir durys. Aš su juo kartais imdavau bartis įrodinėdamas, kad jis neturi teisės kambaryje valgyti ir mane visą laiką nuodyti savo česnaku, sudarydamas man neįmanomas gyventi sąlygas. Jis man įrodinėdavo, kad nieko nėra geresnio pasaulyje kaip česnakas. Nustojęs kantrybės, aš viena dieną

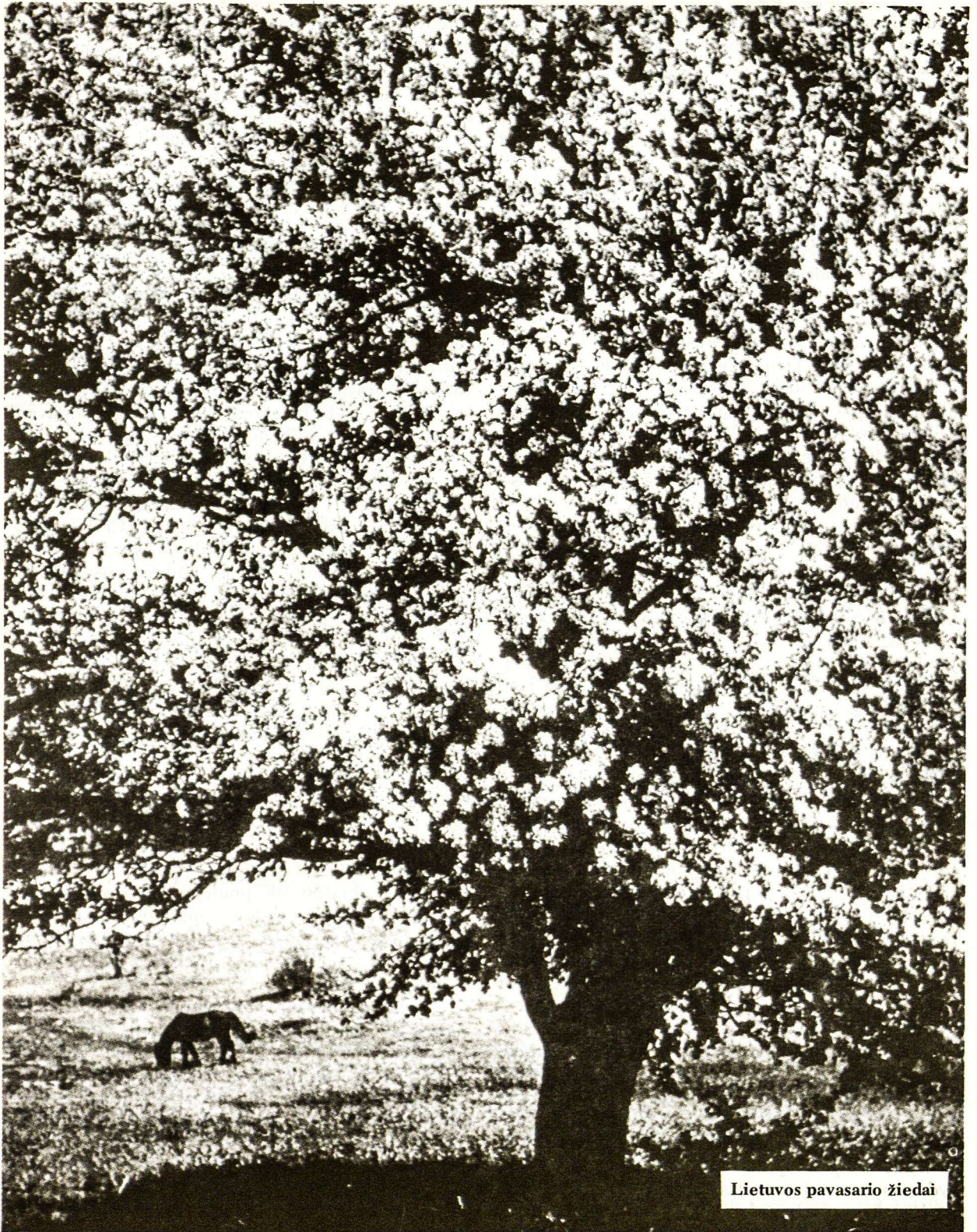
jam rimtai ėmiau grasinti, kad jei jis nesusitvarkys su savo dešromis ir visą laiką mane kambaryje nuodys, tai tas jam geruoju nesibaigs.

Jis vis tik susitvarkė, pradėjo kambaryje savo dešrų nevalgyti, oro sąlygos kambaryje pagerėjo. Bet pagaliau jis visas ir jo drabužiai dvokė česnaku. Jam atsikrausčius, stengdavausi kuo mažiausiai būti kambaryje. Laiką praleisdavau raštinėje, kareivinėse, arba besivaikščiodamas po miestą ir apylinkes. Į kambarį, pareidavau tik permiegoti.

Kpt. Kazanskis, ištreniravęs savo futbolo komandą, tuojau iškvietė draugiškoms rungtynėms vietinę Vilkaviškio žydų "MAKABI" futbolo komandą. Vieną sekmadienį po pietų įvyko rungtynės ir žydai smarkiai pralaimėjo. Aš apie futbolo žaidimą ir aplamai apie sportą turėjau labai mažą supratimą ir sportu visai nesidomavau. Visur kur reikėjo sporte dalyvauti, sportavau, tik tiek — kiek reikėjo. Apie šias, o vėliau apie visas kitas įvykusias rungtynes, plačiai aprašydavo su savo komentarais pats kpt. Kazanskis. Jjis man atnešdavo reportažo juodraščių, o aš jį perrašydavau ir pasiūsdavau "SUVALKIEČIO", "ŠALTINIO" ir "KARIO" redakcijoms. Taigi oficialūs reportažai iš sporto aikštės būdavo spausdinami mano vardu. Taip bovome susitarę ir taip reikalavo kpt. Kazanskis. Jam būdavo taip patogiaus paminėti savo nuopelnus, o man, žinoma, tas buvo vistiek. Redakcijos pradėjo man siuntinėti savo laikraščius, o vėliau pradėjau gauti net honoraro.

Po šių pirmų rungtynių mūsų bataliono futbolo komanda susidomėjimas Vilkaviškio mieste ir visur kitur smarkiai pakilo. Tuojau buvo iškviesta rungtynėms ir Marijampolės žydų "MAKABI" futbolo komanda. Ir vėl žydai pralaimėjo. Vėliau buvo iškviesta 9-to pėst. pulko futbolo koamanda iš Marijampolės. Mūsų komanda visai lengvai laimėjo rungtynes. Tuomet apie mūsų komandos laimėjimus jau laikraščiuose pradėjo rašyti sporto žurnalistai. Didelis susidomėjimas buvo Kaune ir Kybartuose, kur buvo susitelkę geriausi futbolo žaidėjai — profesionalai ir Lietuvos futbolo lygos komanda "SVEIKATA".

Vykstant futbolo rungtynėms, kuopos vadas man įsakė prie įėjimo į aikštę pardavinėti bilietus. Visus surinktus pinigus ir bilietų šakneles po rungtynių sąžiningai perduodavau kpt. Kazanskiui. Atrodo, kad jis šių pareigų kitiems patikėti nenorėjo. Pradžioje tai buvo nesunkios pareigos, nes atėidavo ne tiek jau daug žiūrovų. Bet kuo toliau, tuo publikos rinkosi vis daugiau ir daugiau. Aš vienas vos spėdavau rinkti pinigus ir išduoti bilietus. Žmonių prisirinkdavo pilnutėlė aikštė. Kurie netilpdavo aikštėje, arba nenorėdavo pirkti

Lietuvos pavasario žiedai

biliety, sulipdavo žiūrėti rungtynių į augančius ap-
link aikštę medžius ir ant namų stogų.

Vieną kartą, prieš prasidedant rungtynėms, aš kaip paprastai pardavinėjau bilietus, o žmonės ėjo ir ėjo. Šiltai vasaros dienos esant, aš suklaus net sušilęs ir braukdamas prakaitą nuo veido. Tą matydamas, prie manęs priėjo vyr. psk. Pečkauskas ir sako:

— Kaip matau, tu nemoki pardavinėti ir trukdai žmonėms. Aš tau padėsiu.

Jis atsistojo antroje įėjimo į aikštę pusėje. Paima iš įeinančio į aikštę asmens pinigus ir į kišenę. Tik kai kuriems įdavė bilietus. Taip jis pardavinėjo iki įeinančių sumažėjo ir jau artinosi rungtynių pradžia. Tuomet jis matyt bijodamas, kad kas iš karininkų, ypač kpt. Kazanskis, jo nepastebėtų, skubiai su manim atsiskaitė už parduotus bilietus, įkišo man į kelnių kišenę dar dvidešimtis litų ir sako: — Va, šitaip reikia pardavinėti ir netrukdyti žmonių. Tai pasakęs ir pasirinkęs sau pinigų, nuėjo savo keliais. Jo patarimu aš nepasinaudojau. Bilietus pardavinėjau sąžiningai. Tuomet man buvo aišku, kodėl kuopos vadas tų pareigų nenorėjo patikėti kitiems, o man.

Atėjo laikas rungtynėms pakviesti Kybartų futbolo komandą "SVEIKATA". Kuopos vadas man pasakė, kad tai bus mano pareiga nuvažiuoti į Kybartus ir pakviesti. Jis man sakė, kad tai kelionei jis iš kur nors gaus man dviratį. Jam pareiškiau, kad svetimais dviračiais važinėti nemėgstu. Namuose turiu savo naują gerą dviratį, tik reikia gauti keletą dienų atostogų ir parsivežti. Kuopos vadas su tuo mano pasiūlymu mielai sutiko. Gavau tris dienas atostogų ir išvykau į namus.

Labai džiaugiausi pamatęs seniai matytus mielus senelius, o jie džiaugėsi manęs sulaukę. Jie sakė, kad nei kiek nesu sublogęs, bet dar paaugęs ir stambesnis. Linksmi praleidęs tris dienas sodžiuje, grįžau atgal jau su savo dviračiu. Jį laikydavau prie savo kambario durų. Laisvu laiku pasivažinėdavau po Vilkaviškio apylinkes. Tai buvo Suvalkijos lygūs ir derlingi laukai. Laikas ėjo rudenio. Kur tik užmatai — buvo lygumos su vešliai augančiu vasarajumi ir dobilais. Derlius tiesiog netilpo dirvose. Daugiausia aplinkui buvo stambūs ir turtingi ūkiai su soduose ir medžiuose paskendusiom sodyboms. Jokių miškų aplinkui nebuvo.

Po kelių dienų jau važiauvau savo dviračiu į Kybartus kviesti "SVEIKATOS" jaunių komandą rungtynėms. Kybartų Sporto Klubo "SVEIKATA" vadovas ir administratorius buvo dar gana jau-

nas, gražus ir labai inteligentiškas vyras. (Pavardės jau neatsimenu.) Jis buvo labai mandagus, linksmas, labai taktiškas pokalbiuose, taip kad man kareivėliui buvo miela pas jį apsilankyti ir su juo pasikalbėti. O svarbiausia, kad jis turėjo gražų ir nemažą sodelį. O tuo laiku pas jį tų vaisių buvo. . . Jis ne tik mane pavaišindavo vaisiais, bet duodavo ir parsivežti. Pas jį lankiausi berods tris kartus. Visuomet siunčiamas mielai važiauvau ir vis su skaniais obuoliais ir kriaušėmis grįždavau atgal.

Netrukus įvyko rungtynės su "SVEIKATOS" "C" komanda ir mūsiškiai lengvai ją nugalėjo. Tuomet iškvietėme "B" komandą, ir ši komanda pralaimėjo. Mūsų kpt. Kazanskis triumfavo iš pasitenkinimo ir ruošėsi lemiamoms rungtynėms su "SVEIKATOS" lygos komanda.

Pagaliau įvyko rungtynės su lygos komanda. Labai daug žiūrovų prisirinko į žaidimo aikštę — žmogus prie žmogaus. Ir visi medžiai buvo pilni. Atvažiavo net keli autobusai su žiūrovais iš Kauno, Marijampolės ir Kybartų. Čia daug buvo sportininkų — profesionalų, žurnalų, visokių sporto žinovų ir mėgėjų.

Pasirodo, šioms lemiamoms rungtynėms kpt. Kazanskis, matyt nepasitikėdamas vien tik savo komandos jėgomis, išsikvietė iš Kauno dar du žinomas profesionalus žaidikus: vartininką ir centro puolėją. Žinoma, atvykę seni sportininkai — veteranai tuojau viską pastebėjo ir suprato, kad čia žaidžia ne tik vieni kareiviai. Kilo triukšmas ir protestai.

Tikrai jau neatsimenu, kaip tos rungtynės baigėsi, tik žinau, kad buvo nemaža nemalonumų mūsų kpt. Kazanskiui. Daugiau futbolo rungtynių neįvyko ir kažkaip apie tai nebuvo net kalbama.

Laikas ėjo visai į rudenį ir mūsų būtinos tarnybos "senas vaiskas" ruošėsi važiuoti į namus. Mano buvęs skyrininkas psk. K. Naudžius manęs prašė parašyti raportą, kad jį paliktų liktiniu puskarininkiu. Jis buvo tikrai pareigingas ir drausmingas. Raportą parašiau ir sekančią dieną įteikiau kuopos vadui. Kuopos vadas tarpininkavo jį palikti ir raportą perdaviau į bataliono štabą. Bet bataliono vadas jo nepraleido. Jis, būdamas aukšto ūgio ir stambus majoras, labai nemėgo mažiukų.

Spalio mėn. pabaigoje senieji kareiviai baigė tarnybą ir išvyko į namus, o mūsų kuopa vėl buvo papildyta naujokais.

(Bus daugiau)

NAUJOKŲ BATALIONAS 1942-1944 METAIS

K. LEKNICKO ATSIMINIMAI

(Tąsa iš š.m. KARIO Nr. 3)

Už poros dienų po mūsų nutarimo atvežė maistą. Parašiau bn. vadui raportą, paminėdamas mūsų sumanymą, prašiau pakalbėti su ryšių karininku ir gauti leidimą to seno namo medžiagą panaudoti bunkerio statybai. Leidimą gavome greitai, ir po poros dienų medžiaga buvo reikiamoj vietoj. Seniūnas pagelbėjo gauti meistrus. Atėjo keturi vyrai ir, mums padedant, po savaitės išdygo visai neblogai atrodantis namelis — 14 vyrų pastogė, pastatytas pagal mūsų pačių planą.

Bet tai dar neviskas — stogo uždengimui reikėjo lentų. Žinojome, kad už 4 km yra lentpiūvė, kurią tvarko vokiečiai. Nutarėme vykti. Nuvykę parodėme ryšių karininko raštą ir lentas gavome. Bet, kai pradėjome lentas naudoti stalams, suolams, pertvaroms ir lentynoms, pritrūkome stogo užbaigimui. Na ir vėl į lentpiūvę. Bet šį kartą lentų negavome. Vokietis vedėjas mums pasiūlė atvežti raštų, tada gausime lentų. Grįžome be nieko.

Primintina, kad partizanai visą laiką mus sekė ir stebėjo, ką mes išdarinėjame. Po trijų dienų aš su penkiais vyrais ir penkiomis pastotėmis išvykome 9 val. Matyt kažkas partizanams pranešė, ir jie mūsų laukė. Jie buvo užėmę poziciją dešinėje kelio pusėje, kur baigiasi miškas, prie rugių lauko.

Kai privažiavome prie jų pozicijų, partizanai atidengė ugnį. Matyt, mūsų belaukiant buvo pavargę jų rankos, nes paspaudus automatų šakutes, vamzdžiai pasviro žemyn ir pirma šūvių serija mūsų nekludė, mes spėjome įvirsti į griovius. Mūsų pastotės pirmųjų dviejų vežimų arkliai pasibaidė ir spėjo pabėgti iš apšaudymo lauko, o trečio ir ketvirto buvo nušauti. Mes, kariai ir vežikai, likome sveiki. Šaudymas vėl prasidėjo ir tęsėsi. Matomai partizanai norėjo mums įrodyti, kad jų yra daug, kad mums nėra kitos išeities, tik pasiduoti.

Su gr. N. gulėdami griovyje negalėjome pakelti galvų, bijodami, kad jie nepereitų kelio į mūsų pusę, nes tuomet mes būtume sutvarkyti. Likimas ir laimė lėmė, kad jie to nesugalvojo padaryti. Mes susivokėme, kad į mūs šaudo vienas sparninis automat, tolokai atsiskyręs nuo kitų. Nutarėme bandyti kaip nors pasitraukti. Nusprendėme mesti granatą, kad šaudantysis nutiltų. Susitarėme, kad granatai sproguis ir šaudančiam nutilus, mes, pagal komandą, šoksime per kelią į jų pusę. Pradžioje mano draugas suabejojo, bet granatą paruošė ir ją taip taikliai metė, kad sprogdama

šaudymą sustabdė; gal jis pasitraukė prie savųjų. Mes šokome per kelią, atsidūrėme jų pusėje apie 25 m. atstume. Miškas tankus, medžiai stori — tarp jų ir sukritome, o po poros minučių, apsidairę, sprukome į kelią, o kelio grioviais stengėmės pasitraukti ir pasiekti ltn. B. būstinę. Prie kelio pastebėjome stovinčius mūsų arklius. Apsidžiaugėme ir pradėjome galvoti, kaip ir kodėl jie sustojo. Atrodė, kada vežikai iššoko iš ratų ir paleido vadeles, jos apsisuko apie ratus, pritraukė pirmo arklio galvą ir sustojo. Susitvarkę sėdome į ratus ir kaip galima greičiau skubėjome į ltn. būstinę. Buvome prie pat namų, kai pamatėme leitenantą, rikiuojantį vyrus. Jis, mus pamatęs, sako: “Aš taip ir maniau, kad tave “lupa” —ėjau į pagelbą”.

Prisijungėme prie voros ir skubėjome į įvykio vietą. Nuvykę radome liūdną vaizdą: du arkliai nukauti, ratai suskaldyti — partizanai šaudė sprogs-tamomis kulkomis. Tylu, nei jokios gyvos dvasios, tik parako kvapas. Po apžiūrėjimo ltn. palydėjo mus iki bunkerio. Eidami visą laiką galvojome apie 3 vyrų likimą. Atėję į bunkerį paklausėme, ar jie negrįžo, bet atsakymas buvo neigiamas. Visų akys nukrypo miško link, kai staiga pamiškėje pasirodė visi trys. Pasijutome lengviau, visi sveiki grįžome. Sugrįžusieji vyrai labai blogai atrodė: šlapi, purvini, pavargę. Paklausti, kaip jiems pavyko atsipalaiduoti ir pasitraukti, šitaip papasakojo: “Gulėjome griovyje ir nutarėme trauktis į mišką. Partizanai pamatę pradėjo vytis, šaukdami pasiduoti. Atišaudydami pribėgome šlapią vietovę ir kiek jėgos leido stengėmės išbristi. Partizanai pribėgę prie tos vietovės sustojo ir toliau nesivijo”.

Aptarėme su ltn. padarytas klaidas. Jų buvo daug. Man iš galvos neišėjo lentos. Kitą rytą su ltn. sutarėme, kad, kai sugalvosime važiuoti parsivežti lentų, aš turiu pranešti datą ir valandą, o jis atsiųs vyrus į pamiškę, duos apsaugą.

Buvau susipažinęs su ūkininku, kuris caro armijoje buvo tarnavęs dragūnų pulke. Jo vedusi dukტė gyveno kaime netoli ltn. būstinės. Nuėjęs paprašiau tą ūkininką, kad jis nuneštų ltn. raštelį. Jis sutiko ir nunešė. Už patarnavimą sumokėjau cigaretėmis. Ltn., gavęs pranešimą, nurodytą dieną ir valandą atsiuntė apsaugą ir tą kartą laimingai atsivežėme lentas. Keista, bet partizanai nebandė pakartoti užpuolimo. Gal nujautė, kad mes buvo-

me pasiruošę juos tinkamai sutikti.

Užbaigę stogą dengti, dar nesijautėme visai saugūs, turėjome apsitverti neperšaunama aptvara. Ir vėl pas seniūną, vėl pastočių ir žmonių, nes reikėjo kuolų, šakų, miėtų, akmenų ir žemės. Aptvarą statėme patys, nes nenorėjome, kad pašaliniai matytų mūsų įrengimą. Sieną pastatėme metro storumo ir dviejų metrų aukščio, išpindami sienos vidų šakomis, pripildami akmenų ir žemės. Padarėme kulkosvaidžių šaudymo angas, kulkosvaidžiams lizdus. Atrodė jau viskas tvarkoje, bet dar buvo ne viskas. Nagi, jei reikėtų žiemoti, iš kur gausime šildymą, kur virsime sriubą? Tam tikslui reikia pečiaus, o pečiui mūryti reikia plytų. Plytų klausimas sunkumo nesudarė, nes už dviejų kilometrų buvo plytinė, tik ji nesaugioje vietoje, arti miško ir nemažo kaimo, kuris vadinosi Bieľoj Dvor. Pagal turimas žinias tame kaime buvo įsikūręs partizanų štabas. Plytos buvo mums labai reikalingos, tad nutarėme rizikuoti ir atsivežti. Tam tikslui pavarėme keturias pastotes. Aš su šešiais vyrais pasiėmėme lengvą Maksimą ir išvykome.

Tiltas buvo susprogdintas, turėjome keltis per brastą. Kulkosvaidį išstūmėme priekin ant kalnelio, nuo kurio gerai matėsi kaimas ir plytinė. Pasiunčiau du vyrus išžvalgyti plytinę. Kada patruliai davė ženklą, kad galima siųsti vežimus, mes su dviem pastotėmis priartėjome prie plytinės. Sargą radome uždarytą kambaryje, kad negalėtų pranešti partizanams. Prikrovę plytų pastotes pasiuntėme atgal, o į pirmųjų vietą atvyko antrosios, kurias prikrovę skubėjome pasitraukti. Kai jau buvome visai netoli upės, partizanai prabudę, ar sargo paminformuoti, paleido į mus ugnį, bet jų šūviai mūsų nesiekė. Mūsų kulkosvaidis juos nutildė, sugrįžome laimingai, bet nutarėme, kad neverta daugiau rizikuoti.

Galutinai susitvarkėme ir jautėmės saugiai, tik reikėjo imtis didesnio atsargumo, kad partizanai neužpultų netikėtai. Jie mūsų nepaliko ramybėje. Norėdami mus išprovokuoti eidami, ar važiuodami pamiškėmis, paleisdavo raketas, apšviisdavo bunkerį, kartais paleisdavo vieną-kitą šūvį. Matydami, kad mes nereaguojame, o kuriamės tolimesniam apsigyvenimui, vieną tamsią naktį išsprogdino vieno kilometro ilgio bėgius. Dar to negana — pradėjo rašinėti laiškus kviesdami pereiti mus į jų pusę ir kartu kovoti prieš bendrą priešą — vokiečius. Pasirašė kažkoks dalinio vadas majoras. Į pirmą laišką davėme tokį atsakymą:

“Kažkoks priešas prieš dvi savaites mus užpuolė. Ar jūs jį laikote bendru priešu, ar tik mūsų? Jūs sakote, kad turime kovoti prieš bendrą priešą,

bet tokią pasaką jūs galite pasakoti tik vaikams, o ne mums, kariams. Kol kas mes atskiriame draugus nuo priešų. Prašome daugiau tokių laiškų nesiuntinėti — grąžinsime neskaitytus...”

Tokių ir panašių laiškų gavome ir daugiau. Turinys visų vienodas. Po savaitės 12 m. vaikas atnešė laišką. Sargybiniai jį sulaukė ir paklausė: “Kur tu trauki, vyre?” Jis atsakė, kad atnešęs komendantui laišką. Man prisistačius sako: “Ar jūs komendantas?” Aš atsakiau, kad ne. Tada jis ir sako: “Tai aš laiško jums neduosiu.” Kai aš jam pasakiau, kad jei laiško man neduosias, tai, kad eitų iš kur atėjęs, tada laišką padavė. Vėliau paaiškėjo, kad tas vaikas buvo gerai apmokytas mažas-jaunas partizanas.

Kadangi mes nemokėjome rusiškai rašyti ir gerai perskaityti, tai gautus laiškus nunešdavome pas baptistų kunigą. Jis juos perskaitydavo ir parašydavo mano padiktuotą atsakymą. Šį laišką norėjome grąžinti neskaitę, bet įdomu buvo žinoti, ką jie rašo ir ko nori. Nutarėme skaityti. Rašo: Kadangi mes per laiškus negalime susitarti, paskirkime pasimatymą. Pasikalbėję gyvu žodžiu, gal vieni kitus geriau suprasime.”

Pasikalbėjus su psk. P. ir vyrais, nutarėme susitikti. Laišką gavome penktadienį, o susitikimą paskyrėme sekmadienį, pirmą valandą, pusiaukeylyje tarp bunkerio ir miško, trijų šimtų metrų nuo bunkerio. Sutartu laiku mūsiškiai ir partizanai susitiko. Du uniformuoti partizanai pasisveikino, pridėdami rankas prie kepurų, tą patį padarė ir mūsiškiai. Pasikalbėjimas vyko per vertėją, nes psk. P. rusų kalbos nemokėjo. Mes, likę bunkeryje, pasiruošę sekėme ir matėme kaip psk. P. rodė miško link.

Mes su puskarininkiu buvome sutarę nedaryti jokių nuolaidų ar pažadų, laikytis griežtai mūsų susitarimo. Į jų klausimus, ar reikalavimus atsakyti neigiamai.

Šiame susitikime jie nieko naujo nepasakė ir nereikalavo. Kartojo tą patį, ką rašė laiške, kad pereitume į jų pusę. Puskarininkis P, nurodė jiems ribas, kurių negali peržengti ir priartėti arčiau miško pakraščio. Taip baigėsi pokalbis. Abi pusės atsisveikino ir pradėjo eiti į savo išėities punktus. Vos tik psk. su palydovu pasiekė bunkerį, partizanai pradėjo šaudyti. Į jų ugnį atsakėme ugnimi. Tas abipusis šaudymas truko apie penketą minučių. Mums buvo neaišku, kodėl jie šaudė per bunkerio viršų, o ne tiesiai. Greičiausiai tik norėjo mus pagąsdinti. Gal nenorėjo parodyti savo keršto per anksti, kol sugalvos kitą, naują ėjimą, norėdami mus įvilioti į jų paruoštus sąpostus.

Buvo sekmdienis. Jaunimas ir senimas rinkosi kaimo gale praleisti poilsio popietę. Kuomet prasidėjo šaudymas — visi išbėgiojo.

Po šitokio, sakyčiau, vaidinimo, aš su psk. P. nuėjome į kaimą pasiklausti ką kalba gyventojai, ar kas nematė susitikimo. Įėję į kaimą, susitikome ūkininką, kuris paklausė, ar mus buvo užpuolę partizanai. Mes atsakėme, kaip buvo. Žinia, kad mes buvome užpulti, tuoj nuskambėjo per visą kaimą ir apylinkę.

Po šio susitikimo galvojome, kad partizanai kurį laiką paliks mus ramybėje. Bet kur tau! Po trijų dienų seniokas atnešė laišką. Žiūriu, ant voko užrašyta lietuviškai: "Bunkerio Komendantui". Paštininkas, padavęs laišką, laukė kol duosime atsakymą.

Atplėšėme. Rašo: "Mieli broliai lietuviai, mes sužinojome, kad jūs čia Baltgudijos miškuose vargstate, o mes Tėvynėje Lietuvoje kovojame su okupantu. Mūsų gretos retėja. Jūs turite grįžti į Tėvynę, prisijungti prie mūsų Žalgirio būrio, kuris randasi netoli Baltgudijos sienos, ir kartu kovoti su okupantu." Rašo toliau: "Jūs turite suprasti, kad mes jau dvi paras čia slapstomės, todėl laukiame iš jūsų teigiamo atsakymo. Geriausia būtų su jumis susitikti ir aptarti kaip saugiau pasitraukti. Mes žinome saugius takus, negali būti abejonės, permesime saugiai."

Perskaitę laišką, priėjome išvados — jūs, broliai, labai neaiškūs ir jūsų čia atsiradimas įtartinas. Antras įtarimas — jau dvi paras slankiojate tokia pamiške, iš kurios partizanai mus dieną ir naktį seka, o jie jūsų nepastebėjo. (Bene jie buvo prisiriję samagono, kad dvi paras miegojo...) Po to mums buvo visai aišku — jūs, broliai, čia atsiradote su partizanų žinia, norite mus sugraudinti patriotiniais Tėvynės obalsiais ir galutinai įvilioti į partizanų spąstus. Partizanai žinojo, kad jiems nepavyko mus apgauti, dabar, galvojo — lapę tikrai turime savo rankose.

Pagalvoję apie brolių tautiečių klastingus ir pavojingus veiksmus, visi sutarėme pasimatyti. Su psk. P. sudarėme planą — juos dar kartą gerokai paklausinėti, kaip jie čia atsirado, o pokalbyje laikyti juos dešinėje bėgių pusėje. Pasimatymą su "broliais" paskyrėme ketvirtadienį, antrą valandą. Kad jie matytų kur ateiti, mūsų ryšininkai nuėjo anksčiau. Pamatėme du vyrus, išeinančius iš miško. Jie labai atsargiai priėjo, pasisveikino ir pasisakė pavardes. Pirmas Petronis iš Panevėžio — aukštas, geros išvaizdos; antras — Povilaitis iš Kauno, žemesnis ir jaunesnis. Abudu Žalgirio būrio nariai. Ar jie pasisakė savo tikras pavardes, sunku pasakyti — gal taip, gal ne? Psk. P. pastebėjo, kad

pasikalbėjimo metu abudu "broliai" pradėjo jau-dintis. Nenorėdamas pasirodyti, kad jis visa tai mato, pasikalbėjimą tęsė toliau. Užbaigus pokalbį ir aptarus kada mes apleisime bunkerį ir kur jie mūsų lauks, puskarininkis pakėlė ranką ir staiga krito į griovį. Matyti ir "broliai" tą patį buvo numatę, nes kartu nuvirto nuo bėgių. Mūsų paleista serija jų nekliudė. Juos dengė aukštas geležinkelio pylimas, kuris padėjo sveikiems pasiekti mišką, kuriame jų laukė miško draugai. Psk. P., norėdamas įsitikinti, ar neatras sužeidimo pėdsakų, peršoko į pylimo antrą pusę; nieko nepastebėjęs, grįžo.

Toks atsisveikinimas su "broliais" mums buvo labai nemalonus, nes reikėjo paleisti šūvį į savo "brolių" lietuvi. Kitaip pasielgti mes negalėjome, turėjome tai daryti, duodami partizanams suprasti, kad mes žinome kokiais keliais ir tikslais šie lietuviai kviesliai čia atsirado. Šiuo savo elgesiu mes įspėjome miško draugus jokių laiškų nerašyti, jokių ryšininkų, lietuvių, ar jų pačių, nesiųsti ir jokių pasimatymų neorganizuoti. Kai ryšininkai lietuviai bėgo į mišką, partizanai suvaidino jų nematę ir negirdėję net šaudymo, bet labai džiaugėsi, kad jų pasiuntiniai grįžo sveiki, nors ir nieko nepešę.

Atrodo gal "broliai" lietuviai eidami į pasimatymą pagalvojo — nejaugi mes tenai atrasime tokius naivius savo tautiečius, kurie pasiduotų ir patikėtų tokiam kvailam partizanų sumanymui. Siūlosi išvada, kad lietuviai čia atėjo ne kažkokios idėjos vedini, o buvo partizanų iššaukti ir priversti tokį uždavinį atlikti. Tikra, kad mes jų tikslus atspėjome, o partizanai įsitikino, kad mes jų apgaulingo ir neprotingo aiškinimo nepaklausysime ir jiems niekuomet nepasiseks mus, kaip kokius avinus, nuvesti į partizanų stovyklą.

Po to įvykio ir nemalonaus pasimatymo su broliais laukėme, ką miško draugai toliau darys. Trečią dieną gavome laišką su griežtu įspėjimu: "Kadangi negalime susikalbėti žodžiu, nuo šios dienos pradės kalbėti priemonės. Mes žinome kiek jūsų yra, mes jus su visu bunkeriu nušluosime nuo žemės!"

Gavę laišką, pasiruošėme ir laukėme puolimo. Praėjo dvi dienos — nepuolė. Galvojome, kad jie nori mus išvarginti ir tik po to pulti, kaip padarė su latvių sargyba prie Drujos. Ten jiems pasisekė užimti, bet greit iš užimtos vietos pasitraukė su dideliais nuostoliais. Su mumis to nepadarė. Sugalvojo kitą planą: mus apšaudyti ir padegti bunkerį.

Vieną gražią dieną grįžę iš postų vyrai pranešė, kad išeina į ežerėlį nusimaudyti. Aš juos įspėjau, kad neitų toli į vandenį, neplauktų ir nepri-

gertų. Kaip supuolimas — partizanai tą dieną ir tuo laiku nutarė mus apšaudyti.

Už ežerėlio, prie miško buvo ūkininko trobešiai. Partizanai atsinešė minosvaidį ir kulkosvaidį ir pastatė prie pirties. Išgirdęs šūvį ir sprogimą, išskubėjau iš bunkerio. Pastebėjau, kad nuogi vyrai, laikydami rūbus glėbiuose, bėga bunkerio link. Pirmas paleistas sviedinys nukrito netoli jų ir juos gerokai išgąsdino. Iš paleistų keturių sviedinių nei vienas bunkerio nepasiekė. Betgi partizanų kulkosvaidžių kulkos mus pasiekė ir subadė bunkerio sienos viršutinį vainiką ir stogą. Pastebėjęs iš kur mus apšaudė, greit paleidau į darbą mūsų senelį kulkosvaidį Maksimą, kuris partizanus greit suvarė į mišką.

Po šio įvykio tą pačią savaitę mums atvežė maistą. Kartu atvyko bataliono vadas kapitonas B. ir ryšių karininkas vokietis. Atraportavau, parodžiau jiems nuostolius, nurodžiau partizanų stovyklą, kuri buvo už keturių kilometrų miške. Tas miškas buvo vadinamas Krasna Gur. Jame buvo partizanų štabas. Pagal vietinių ūkininkų pranešimą ten buvo apie poros šimtų vyrų įgula. Svečiai, apžiūrėję bunkerį, žinoma, mus pagyrė, o man įsakė vykti į batalioną Šarkaučiznon. Išvykdamas savo vietoje palikau psk. P.

Iš Šarkaučiznos buvau komandiruotas į Minską liudininku vokiečių teismo teisiamuoju gr. Nemaniaus byloje. Kurį laiką teisiamasis gr. Nemanius buvo pirmoje sargyboje, o vėliau kartu su manimi antroje. Buvo drausmingas ir drąsus karys, su kuriuo man teko pergyventi du partizanų užpuolimus. Mano nuomone gr. Nemaniaus prasižengimas nebuvo toks didelis, kad reikėjo jį atiduoti teisman. Mano supratimu šis reikalas buvo viršininko ambicijos išdava. Smulkmenų neminėsiu, nes dar nemažai yra šio buvusio naujokų bataliono vyrų ir vadų, kurie tą nemalonų ir skaudų įvykį prisimena. Man, kaip buvusiam sargybos vadui ir vyresniam, teko kartu vargti, todėl labai skaudu buvo matyti ir stebėti kariškų sargybinių atvestą į teismo salę gr. Nemanijų, kuris atrodė fiziniai ir dvasiškai suvargęs.

Prasidėjo teismas. Apklausinėjant į klausimą ar prisipažįsta kaltu, kaltinamasis atsakė: “Esu nekalnas, buvau neblaiviamė stovyje, neatsimenu ką atsakiau į viršininko pastabą”. Po to paklausė mane: “Ar gr. Nemanius tikrai buvo tiek daug paėmęs, kad nežinojo ką kalba ir ką daro?” Atsakiau: “Taip.” Toliau teisinau kiek galėjau, nupasakojau jo drausmingumą, drąsumą kovojant su partizanais ir iškėliau jo kitas gerąsias ypatybes. Man atrodė, kad teisėjas jį mano teisinimą mažai kreipė dėmesio. Teismo pirmininkas majoras perskaitė

galutiną teismo sprendimą ir paklausė gr. Nemanijų: “Ar sutinki vykti į frontą, ar į kalėjimą?” Žodis į “kalėjimą” mano supratimu reiškia į kacetą! Br. Nemanius kreipėsi į mane prašydamas patarimo. Patariau vykti į frontą, primindamas, kad fronte bus išeičių, o kalėjime ne. Sutiko vykti į frontą. Atsisveikinome, žinoma, apsverkę ir sargybiniai jį išvedė... Raštininkas padavė man voką, ir aš tą pačią dieną išvykau į dalinį. Įdomu, kad teismo vertėju buvo Klaipėdos krašto lietuvis, tarnavęs 7-tam p. pulke. Aš jį atpažinau.

Sugrįžęs iš Minsko, puskarininkį P. radau batalione. Paklaustas, kaip čia atsirado, jis atsakė, kad visi gavo įsakymą apleisti postus ir grįžti į Šarkaučizną. Pokalbio metu nupasakojo, kaip jis “apstatė” kaimo gyventojus ir kaip išlaikė paslaptį, kad partizanai nesužinotų apie pasitraukimą. Sako: “16 val. pradėjome versti bunkerio sustiprinimo aptvarą. Vienas ūkininkas priėjęs paklausė: “Kam jūs griauinate šias sienas?” Aš atsakiau: “Rytoj atveža dvi patrankas, reikia paruošti vietą”. Ūkininkas nutraukė pokalbį ir pasišalino. Pastočių pas seniūną neprašiau, pats numačiau ūkininkus, kurie turės pristatyti pastotes. Sutemus susikrovėme turėtą, apleidome bunkerį, prisijungėme prie trečios sargybos ir laimingai pasiekėme Šarkaučizną. Atrodo, kad partizanai apie visus įvykius jau tą patį vakarą viską sužinojo...”, baigė pasakoti puskarininkis.

Šiose trijose minėtose sargybose buvo 36 vyrai ir per nepilnus metus patyrė nemaža nuostolių žuvusiais, paimtais į nelaisvę ir sužeistais. Pav. pirmoje sargyboje vienas paimtas į nelaisvę, du sužeisti; antroje sargyboje žmonių aukų nebuvo, turėjo tris didesnius ir apie dešimt mažesnių susidūrimų; trečioje sargyboje trys žuvę, vienas paimtas į nelaisvę ir du sužeisti. Žinau, kad pirmos ir trečios sargybų žmonės susidūrimų su partizanais neturėjo — šių sargybų partizanai nė karto nepuolė, o vis dėlto nuostolių turėjo daugiausia. Kokia to paslaptis? Pirmą — išleidimas pavienių vyrų kiaušiniuoti, antra — nesiskaitymas su gausesniu priešū ir trečia — buvome partizanų apsupti, o sargybų vadai nekreipė reikiamo dėmesio į esamą pavojų.

Pagrindinis partizanų puolimo tikslas buvo antroji sargyba. Jie norėjo ją sunaikinti ir iš to punkto prašalinti. Pirmą ir trečią sargybos stovėjo prie didesnių kaimų, toliau nuo miškų, kaimo ūkininkų laukai skyrė jas nuo partizanų valdomų miškų. Antroji sargyba buvo lyg tunelyje. Iš abiejų pusių didesni miškai ir eilė mažų kaimelių. Šioje vietovėje partizanai turėjo geriausias priei-

Velykų susimąstyme.
Kryžiaus Kelių stotis. A. Kašubos kūrinys

gas prie saugomų geležinkelių linijų priartėti ir jas susprogdinti, nes jomis buvo gabenama į frontą karinė medžiaga. Šį partizanų tikslą mes gerai žinojome, tad jiems visapusiškai trukdėme, buvome lyg koks barjeras. Suprantama, jie todėl ir stengėsi antrą sargybą pašalinti.

Neilgai teko man būti bataliono branduolyje. 1943 m. spalio mėn. gale mane su būriu kareivių iškėlė į Prozorokų miestelį. Drauge išvyko bn. vadas kpt. B., karininkai N.B.A., viršila L., puskarininkiai B.P.U. Nuvykę ten radome būrį vokiečių karių ir ukrainiečių dalinį, kurie stovėjo buvusiuose lenkų pasienio sargybų pastatuose. Mes laikinai apsigyvenome dideliame prekių sandelyje, kuris nebuvo pritaikytas žmonių gyvenimui. Išvykus vo-

kiečiams, mes persikėlėme į jų buvusias patalpas.

Prozorok miestelis stovi prie labai svarbios geležinkelio linijos, kuria vokiečiai karo metu aprūpindavo savo šiaurinį fronto sparną. Šią liniją saugojo vokiečių armija.

Susitvarkę tuojau gavome įsakymą pradėti vykdyti kariškus uždavinius: patruluoti po apylinkes, išžvalgyti įtartinas vietas ir vykdyti naktines išvykas paruošiant partizanams pasalas ir staigmenas. Pirmą tarnybos dieną išvykome susipažinti su apylinkėmis. Už trijų kilometrų viename kaime sustojome trumpam poilsiui. Pirmieji mus pasitiko kaimo vaikai, o po jų ir suaugusieji. Išgirdę mus lietuviškai kalbantis ir jie į mus prakalbėjo lietuviškai, pranešdami, kad šis kaimas ne tik lietuviš-

kas, bet ir visi kalba lietuviškai. Ši žinia buvo mums labai maloni ir netikėta. Kaimiečiai papasakojo, kaip jie čia atsirado ir įsikūrė.

Carų laikais jų tėvai čia atsikėlė nuo Švenčionių apylinkių, nusipirkdami iš buvusio dvarininko žemės ir sukūrė naujas gyvenvietes. Susipažinus su kaimo gyventojais, užsimezgė atviras ir nuoširdus pokalbis, kurio metu jie nusiskundė, kad partizanai naktimis vykdo plėšikavimus. Jų kaimą jau du kartus apiplėšė. Mūsų vadas B. pažadėjo kaimą apsaugoti. Mūsų bataliono vadovybė su ukrainiečiais pasiskirstė veikimo rajonais ir sudarė bendros kovos prieš partizanus planą. Kad turėtume daugiau poilsio, sutarėme naktines pasalas ir išvykas vykdyti pakaitomis — vieni vieną, kiti kitą naktį. Į mūsų veikimo rajoną įėjo lietuviškas kaimas. Žinoma, visą laiką negalėjome laikytis tik vienos krypties, nes partizanai siautė po visą apylinkę — vykdavome ten, kur partizanai pasirodydavo. Aišku, lietuviškas kaimas ir savi tautiečiai turėjo pirmenybę.

Minimas kaimas buvo išsidalinęs vienkiemiais. Du ūkiai buvo prie pat miško, o netoli jų miške kryžiuosi du keliai, kurių vienas ėjo per kaimą, stoties ir Vorošilovo kolchozo kryptimi, o antrasis ėjo pamiške. Kolchoze buvo įsikūręs nemažas partizanų būrys, kuris plėšė apylinkės ūkininkus ir sprogdino geležinkelio liniją.

Kaimo apsauga

Į kaimą išvykdavome 17 val., o grįždavome 7 val. Nuvykę apsistodavome pas ūkininkus, gyvenančius arčiau kelio, kad galėtume geriau matyti ir sekti partizanų judėjimą ir greičiau išgirstume įtartinus garsus. Dalis vyrų būdavo postuose, kita dalis prie ginklų, o trečioji būdavo viduje. Su sekimo punktais ir ugniavietėmis palaikydavome ryšį. Vieną kartą plėšikai partizanai skaudžiai nukentėjo, bet ir po to savo rizikingos veiklos nesustabdė, ją kartoję ne tik plėšikaudami, bet ir padeginėdami ūkininkų trobesius.

Susipažinome kaime su kito ūkininko sūnum Vytautu, kuris studijavo Vilniaus universitete. Karui prasidėjus, jis sugrįžo į tėvų ūkį, kurį partizanai plėšdavo, o tuo pačiu ieškojo ir Vytauto, bet jo nesurado. Kai mes pradėjome saugoti kaimą, Vytautas miegodavo savo tėviškėje. Vieną tamsų, šaltą ir vėjuotą vakarą, sningant ir pustant, išvykome į kaimą. Mano prikalbintas drauge su mumis vyko bataliono štabe dirbantis j. psk. V., kuriam buvo proga pajusti ir pergyventi kario "malonumus". Tą vakarą į pasalas išvykome anksčiau. Nuvykus pastačiau į postus sargybinius ir laukėme partizanų. Vytautas, sužinojęs, kad atvykome,

atėjo pasikalbėti, bet šį kartą užmiršo atnešti vyrams tabako. Nutarė grįžti ir atnešti. Aš ir j. psk. U. pasisiūlėme palydėti. Jų name visa šeima sėdėjo virtuvėje ir klausėsi seno tėvuko pasakų. Vytautas mus įvedė į seklyčią, o pats nuėjo paimti tabako. Seklyčios kambarys keturiais langais. Langinės buvo neuždarytos, tad, uždegus lempą, iš lauko viskas matėsi. Mano paprašytas Vytautas uždarė langines. Į seklyčią įėjo senutė, kažką pasiėmė ir išėjo. Matyt norėjo mus pavaišinti. Sugrįžus ji virtuvėje atrado du partizanus; tyliai sugrįžusi mums pranešė, kad virtuvėje yra partizanai. Vytautas užgesino lempą ir atidarė šonines duris, pro kurias mes pamatėme partizanus supančius namą ir norinčius užblokuoti duris. Tikriausiai jie girdėjo, kad kažkas yra seklyčioje. Gal pagalvojo, kad Vytautas, bet ne mes, nes tokią šaltą naktį mūsų atvykimo nesitikėjo.

Pamatę partizanus, pradėjome į juos šaudyti ir švilpti, kad išgirstų sargybiniai. Partizanai nubėgo už namo ir greitai pasitraukė, nes bijojo patekti į sargybų ugnį. Gaila, tą naktį pūtė smarkus vėjas nuo sargybų pusės ir mūsų sargybiniai negirdėjo nei švilpimo, nei šaudymo.

Vytauto brolis pranešė, kad partizanai tikrai pasitraukė. Išėję laukan apžiūrėjome kitus ūkio trobesius. Už klojimo radome dviejų rogių pėdsakus, iš ko sprendėme, kad partizanų galėjo būti šešetas.

Ryte 7 val. kaimo šeiminkės paruošė pusryčius, mus pavaišino, ir mes grįžome į stovyklą.

Ir šį kartą partizanai rizikavo, ir šį kartą juos velniška laimė lydėjo. Bent įsitikino, kad kaimo ūkininkai yra saugomi.

Po šio įvykio j. psk. V. daugiau nebeprikalbinau vykti drauge ir pasigėrėti šaltų naktų teikiama malonumais ir įgyjamais pergyvenimais.

Po savaitės į mūsų dalinį atkėlė psk. P., kuris dažnai mane pakeisdavo.

Daug kur buvome, žygiavome, daug vargų iškentėjome, daug pergyvenimų turėjome, bet Prozorokuose daugiausia. Kodėl? Pirma, labai vargino 1943 m. šaltoji žiema, neturėjome šiltų drabužių, turimi buvo suplyšę — iš vokiečių pakaitos negavome, nes ir jie patys šalo. Mūsų išorė atrodė labai skurdi. Be to, mus labai vargino dažnos naktinės išvykos į pasalas ir susidūrimai su partizanais.

Visų tuomet patirtų įvykių smulkiai neaprašau, nes karo metu patirtus kario pergyvenimus popieriuje pavaizduoti ir atkurti beveik neįmanoma. Tai palieku padaryti mūsų bendro likimo dalyviams, kurių keletas gyvena Čikagoje. Turime dėkoti Dievui už globą, kad išlikome gyvi.

Noriu paaiškinti kodėl bn. vadas, beveik visi bataliono karininkai, puskarininkiai ir vienas sustiprintas š. būrys buvo perkelti į Prozorokus. Atsakymas su daugeliu "jeigu" . . . Jei raudonoji armija nebūtų sulaukusi vokiečių armijų žygio į rytus, reikia manyti visas mūsų vadinamas Naujokų batalionas (254 F. Bn.) būtų sutelktas Prozorokuose, o vėliau būtume atsidūrę kur nors prie Maskvos. Tik virš minėtas atvejis (fronto nesėkmė) ir išėjo mums į naudą — grįžome į paliktą stovyklą.

1944 m. kovo mėn. 5 d. mus visus gražino į Šarkaučizną. Pirmą kuopą pasiuntė už 4 km į miškais apsuptą kaimą, kdangi jo apylinkėse buvo atsiradę daug partizanų. Su kuopa į kaimus išvyko karininkai N., B. ir L., viršila K., aš ir puskarininkiai B. ir S. Šarkaučiznoje paliko 2-os kuopos sustiprintą būrį, vadovaujamą vieno karininko. 2-os kuopos vadas lt. A. šiuo metu batalione nebuvo, nes jis 1943 m. lapkričio pabaigoje buvo išvykęs į Vilnių operacijai ir į batalioną negrįžo. Mūsų bataliono vadą kpt. B. perkėlė į Ž. Naumiestį. Tame mieste stovėjo viena kuopa, kuri mūsų batalionui anksčiau nepriklausė. Atrodė, kad kpt. B. tuo metu buvo pavesta suformuoti naują batalioną bei jo štabą ir jį įjungti pasilikusias Baltgudijoje kuopas.

Nuvykę į paskirtą kaimą, apsigyvenome pas ūkininkus. Aš su viršila K. įsirusėme gyvenamąjį patalpą ūkininko klėtyje. Kuopos uždavinys buvo patruliuoti po apylinkes ir išvykos į pasalas, sudarant partizanams įvairiausių netikėtumų. Stovint tame kaime įvyko trys reikšmingi atsitikimai. Pirmas — vienos kuopos vyrukas be leidimo išėjo į gretimą kaimą, pateko partizanams į rankas ir dingo be žinios. Buvo vykdomos visokios veiksmingos pastangos jį surasti, bet nepavyko. Jo dingimas pasiliko paslaptimi. Greičiausiai partizanai pakišo jį po velėna. Antrasis įvykis — partizanai užėjo ant mūsų sargybų. Per susišaudymą jie neteko vieno arkliai, vienas partizanas buvo sužeistas, paliko kulkosvaidį, kuris pateko į mūsų rankas. Trečias ir pats įdomiausias įvykis — du lietuviai, buvę Lietuvos kariuomenės kariai, rusų atvežti lėktuvu, nuleisti netoli mūsų stovyklos, savanoriškai pasidavė mūsų sargybai. Apie šį atsitikimą leisime kalbėti faktams ir dalyviams.

Penktą valandą ryto patruliai pasibeldė į duris. Aš iššokau iš lovos ir paklausiau koks reikalas, kas atsitiko? Atsakė: "Atvyko du svečiai iš Maskvos. Nori su jumis pasimatyti."

Atidaręs duris pamačiau du vyrus su rusiškam uniformom. Iškart pagalvojau, kad tai sugauti partizanai. Norėjau kažko paklausti, kai vienas iš

atvestų pradėjo lietuviškai raportuoti: "Aš esu puskarininkis X., mano draugas toks pat, abudu iš Maskvos."

Paprašiau įeiti į vidų. Net ir kratos nepadarė, juos abu nuvedėme į karininkų būstinę. Įėjus kuopos vadui pranešiau, kad turime du svečius, atvykusius iš Maskvos, norinčius su juo pasikalbėti. Vadas pakvietė įeiti vidun. Psk. X. leitenantą N. atpažino, sakydamas: "Tamsta leitenante, matote kur mes ir vėl susitinkame!" Pasirodo, abudu tarnavo Lietuvoje, Varniuose, vienoje kuopoje. Progai pasitaikius aš atkreipiau lt. N. dėmesį, kad reikėtų padaryti kratą. Leitenantas pareikalavo: "Jeigu turite ginklų — padėkite ant stalo". Abudu turėjo po pistoletą ir žemėlapi, kuriame buvo pažymėta vieta, kur jie turėjo būti nuleisti.

Prasidėjo apklausinėjimas. Pirmas klausimas buvo, kaip jie čia atsirado? Atsakymas: "Mus atvežė lėktuvu ir nuleido ne toje vietoje, kur pažymėta žemėlapyje". Sekantis klausimas: "Kokį uždavinį jūs turėjote atlikti, pasiekę žemę?" Psk. X. atsakė aiškindamas: "Turėjome susitikti su netoli čia veikiančiu partizanų būrio vadu, kuris turėjo duoti mums tolimesnius nurodymus, ką turime daryti ir atlikti." Sekantis klausimas: "Kas sutrukdė, kad nesusitikote su minimu vadu?" Atsakymas: "Mus pravežė ir nuleido kitoje vietoje". Vėl klausimas: "Kodėl parinko jus, ne rusus?" Psk. X. atsakė: "Mes tarnavome lietuviškoje divizijoje. Vienose kautynėse mane sužeidė, nuvežė į ligoninę. Kai sustiprėjau, atėjo politrukas ir pranešė, kad esu siunčiamas į parašutininkų kursus. Nuvežė į aerodromą ir pradėjau šokinėti iš lėktuvo. Po apmokymo gražino mane į ligoninę, patikrino sveikatą ir davė atskirą kambarį. Po dviejų dienų pristatė šį draugą, kurio anksčiau aš nepažinojau. Pasirodo, kad ir jis tokius kursus baigė. Kitą dieną atėjo karininkas ir paklausė, ar norime vykti į Lietuvą? "Norėtume", atsakiau, "bet kad ten vokiečiai . . ." Karininkas nusišypsojo ir pradėjo aiškinti uždavinį: "Jūs nuskraidins netoli Lietuvos sienos," tęsdamas nurodymus padavė žemėlapi, kuriame atžymėta kur mus nuleis. "Kada pasieksite žemę, prisistatykite ten veikiančiam partizanų būrio vadui. Jis jus palydės iki pasienio. Jūsų pirmas uždavinys: išžvalgyti, ar daug vokiečių kariuomenės pasienyje ir kokius įrengimus daro. Atlikę šį uždavinį, žinias perduosite tam pačiam vadui. Jis duos tolimesnius nurodymus." Kokius — jis nepasakė. Pagalvojau, kad uždavinys labai pavojingas, bet vis dėlto ne toks, kaip fronte. Bet kito pasirinkimo ir nebuvo! Po pagerintų pietų mus nuvežė į aerodromą, sutemus sėdome į lėktuvą, prieš aušrą nusileidome. Mus nuleido prie ežerėlio netoli

Lietuvos giria

ūkininko trobesių. Mano draugas vos vos neįkrito į ežerą. Buvo dar tamsu, į žemėlapi nepasižiūrąjome ir nepasitikirinome, ar esame nurodytoje vietoje. Parašytus susukome ir paslėpėme krūmuose. Nenorėdami kelti ūkininko, nuėjome į pirtį. Nors duonkepės nematėme, bet pirties viduje pajutome duonos raugo kvapą. Kadangi buvome labai pavargę, užlipome ant lubų ir, belaukdami ryto, užmigome. Pramigę išgirdome kažką atidarant duris ir pakėlę galvas pamatėme įeinantį tamsų vyrą, o šalimais porą bačkų. Minimasis vyras užkūrė po katilu ugnį, prikabino bonką ir pradėjo virti neaiškią sriubą. Kai bonka jau buvo pilna, mudu pasveikinom ūkininką. Žmogelis tiek išsigando, kad negalėjo pratariti žodžio. Nulipome žemyn, pasisakėme, kad esame partizanai ir suraminome, kad nebijotų. Parodėme ūkininkui žemėpalyje pažymėtą vietovę, paklausėme ar tai ta pati vieta, kur mes dabar esame? Jis pasakė, kad nurodyta vietovė randasi už poros kilometrų, reikės eiti atgal. Pasirodo, mus pravežė. Įdomumo dėlei paklausėme, ar čia arti nėra vokiečių. Jis atsakė, kad vokiečių nėra, bet netoliese stovi lietuviai. Nurodė ir jų stovėjimo vietą. Mums buvo aišku, kad mes atsидūrėme pačiame viduryje, todėl ūkininko daugiau nieko ir ne klausėme. Ūkininkas liepė mums palaukti, jis eisias atnešti mums pusryčių. Tikrai atnešė ir mudu tiek prisivaišininome, kad tą dieną nuėjome pailsėti. Naktį pabudę galvojome, ką mudu turime daryti ir kur pasidėti. Galutinai nutarėme pasiduoti saviesiems, o neklaidžioti po miškus. Atsikėlėme labai anksti, nepranešę ūkininkui išėjome nurodyta kryptimi. Baigiant išeiti iš miško, kažkas rusiškai suriko. Pagalvojome, kad užėjome ant partizanų slapukų. Priėję arčiau, išgirdome kalbant lietuviškai. Pasisakėme, kad ir mes lietuviai, esame atvykę iš Maskvos ir norime pasiduoti. Jie su mumis nekalbėjo, mūsų nieko neklausė, net kratos nedarė. Sargybos vyresnysis įsakė vienam vyrui mudu vesti į stovyklą, kur mus apklausinėjo ir davė pusryčių," baigė pasakoti puskarininkis X.

Pusryčiaujant pusk. X. paklausė ltn. N., koks bus jų tolimesnis likimas. Ltn. N. atsakė, kad dabar nieko konkretaus negalys atsakyti nepasitaręs su bn. vadu, kuris buvo iš bataliono išvykęs. Be to, šiuo reikalu nieko ir negalėjo pasakyti, kol nepasitarė su karininkais ir puskarininkiais. Šie du lietuviai, savanoriškai pasidavę mūsų globai, buvo apgyvendinti atskirai, jų sekimui ir apsaugai buvo paskirta sargyba.

Tą pačią dieną gavau įsakymą su grupe vyrų nueiti ir atgabenti parašytus. Pasiėmiau vieną amžiumi jaunesnį iš atvykusių svečių ir nuėjome, bet parašytų neradome, jie buvo paimti. Užėjome

pas ūkininką. Aš, rodydamas į svečią, paklausiau ūkininko, "Ar pažįstate jį?" Ūkininkas atsakė: "Pažįstu, vakar pas mus nakvojo." Paklausus kiek jų buvo, atsakė, kad du. Įsitikinęs, kad ūkininkas nemeluoja, prie progos paklausiau apie parašytus, gal jis juos paėmė, gal žino ką nors apie jų dingimą, bet ūkininkas atsakė, kad jis pats to nepadarė ir apie parašytus nieko nežinąs. Pasakiau, kad darysime kratą, jei rasime, bus jam blogai. Ūkininkas tam nesipriešino. Kadangi jis atrodė sąžiningas, kratos nedarėme, grįžome be daiktų.

Tą pačią dieną ltn. N. sušaukė posėdį, kuriame beveik visi pasisakėme palikti svečius kuopoje, įtraukti į kuopos sąrašus, nepranešus ryšių karininkui. Leitenantas N. išvedžiojo kitaip — pritarė visų pageidavimui, sakė, kad gal būtų ir neblogai tai padaryti, bet jeigu vokiečiai sužinotų visas smulkmenas apie abiejų svečių atsiradimą kuopoje, tada pateksime į didelę bėdą. Galutinai nutarė visą reikalą aiškintis su ryšių karininku, prašyti, kad paliktų juos kuopoje.

Ltn. N. išaiškino ryšių karininkui, kad atvykusieji tarnavo Lietuvos kariuomenėje, buvo pavyzdingi ir drausmingi kariai, nekomunistai. Smulkmeniškai išaiškino visas aplinkybes, kaip jie pateko į Sovietų Sąjungą, svarbiausia, kad jie nenuėjo pas raudonuosius partizanus, o atėjo pas mus, kad mes visi už juos garantuojame ir prašome palikti mūsų kuopoje. Ryšių karininkas prašymo išpildyti nesutiko, tik garantavo, kad jie bus saugūs, bet turės vykti į Vokietiją darbams. Taip ir įvyko. Toks sprendimas buvo mums labai labai nemalonus. Apie jų likimą neteko girdėti.

Praslinkus dviem savaitėm nuo paminėto įvykio, mane ir viršilą S. išsiuntė į Lietuvą, į Ž. Nau miestį, kpt. B. žinion, o po dviejų dienų mane perkėlė į Rudiškius ltn. S. žinion.

Raudonoji armija visuose frontuose stūmė vokiečius atgal. Buvusio mūsų Naujokų bataliono daliniai iš Baltgudijos laimingai pasitraukė į Lietuvą ir prisijungė prie naujai formuojamo bataliono. Neilgai mes manevravome mieloje Tėvynėje.

Rusams veržiantis nuo Vilniaus Ukmergės - Kauno kryptimi, baigiant užimti Lietuvą, o vokiečių armijos daliniams jau mažai ginantis, mes gavome įsakymą trauktis. Kur pasitrauksim — nežinojom, bet traukėmės vakarų kryptimi. Trumpam laikui buvome sustoję prie Kauno ir kasėme apkasus. Greit gavome įsakymą trauktis. Pasiėkėme Garliavos miestelį, o iš čia plentu pasukome Marijampolės kryptimi. Nužygiavus 3 - 4 km nuo Garliavos, batalionas gavo įsakymą grįžti prie Kauno ir ten, užėmus pozicijas, gintis. Nuvykome į nurodytą vietą ir radome ten, rugių lauke, išsidėsčiusią vo-

Taip atrodo Nemuno ištaka. Nemuno pradžia yra Gudijos pelkyne, į pietvakarius nuo Minsko.

kiečių artilerijos bateriją. Čia įvyko netikėtumas. Mes dar nebuvo užėmę pozicijos, o raud. armijos daliniai jau kėlėsi per Nemuną. Vokiečiai paleido keletą šūvių ir pasitraukė. Pasitraukėme ir mes. Traukiantis Marijampolės plentu pasiekėme Vinčų kaimą ir kryžkelę. Vienas kelias ėjo į Kudirkos Naumiestį. Šioje vietovėje mus užpuolė rusų tankai, kurie prasiveržę laukė mūsų, sudarydami mums pasalas Vinčų miškelyje - giraitėje.

Ten mes turėjome daug nuostolių.

K. Naumiestyje radome kpt. Ž. batalioną. Pats miestas jau buvo karo veiksmų zonoje. Virš miesto nekludomi skraidė rusų naikintuvai. Dėka kpt. Ž. sumanumo, iniciatyvos ir parodyto rūpestingumo, vokiečiai sutiko mus praleisti per sieną nedarydami kliūčių.

Ižygiavus į Rytprūsius, Širvintos miestą, užpuolė mus rusų lėktuvai, naikintuvai. Naikintuvų

lydimi artėjo rusų bombonešiai, kurie neginamą Širvintos miestą smarkiai apgriovė. Bombardavimo metu mes buvome iš miesto pasitraukę ir žygiavome į Tilžę. Kelyje nematėme nė vieno priešlėktuvinio pabūklo, nė apkasų su gynėjais. Kai kur pastebėdavome mažus Folksturmo dalinius žygiuojančius fronto link, kas atrodė daugiau negu tragiška.

Netoli Tilžės prie mūsų bataliono prisijungė mjr. B. su grupe vyrų. Kai įžygiavome į miestą, mūsų jau laukė vokiečių pareigūnai. Mjr. B. pranešė, kad nuo šio momento mes pereiname vokiečių žinion.

Vokiečiai prie lietuvių dalinių nepaliko nei vieno lietuvių karininko ryšininko, o pats mjr. B. nei neatsisveikinęs dingo. Vokiečiai mus nuginklavo, atėmė kuprines su visais daiktais ir po to nuvedė į kareivines. Iš ten — į pirtį. Po pirties grąžino atgal į kareivines ir perrengė. Sekančią dieną susodino mus į traukinį ir nuvežė į Cinksto miestelį, kuris yra prie pat jūros, netoli Danijos sienos. Jame buvo daug kareivinių ir ligoninių kariams. Ten mes radome nemaža mūsų karių ir buvusių policijos pareigūnų. Vėl prasidėjo apmokymas, kuris tęsėsi tris savaites.

Vieną dieną kareivinių rajone pamačiau ateinantį ltn. S., buvusį mūsų kuopos vadą Rudiškiuose. Pasisveikinus jis pranešė, kad paskirtas čia stovinčių dalinių ryšių karininku. Net linksmiau pasidarė sužinojus, kad turėsime lietuvių vadą, kuris mus užtars prieš vokiečius ir neduos jiems mus stumdyti. Po keleto dienų ltn. S. man pranešė, kad surinkčiau 20 vyrų — rytoj kartu su juo vyksime į Groskaimą. Labai apsidžiaugėme.

Į Groskaimą nuvykome 13 val. Ten gavome pietus, o po pietų nuvedė į kareivines, kur, gavę patalpas, susitvarkėme. Po vakarienes anksti nuėjome pailsėti.

Vidurnaktį aliarmas! Subėgome į slėptuves.

Tą naktį apgriovė aerodromą, bet kareivinių nesiekė.

Rytą gavome įsakymą išvykti į Breslavą, kurią sunkvežimiais pasiekėme tą pačią dieną. Gavome labai geras patalpas naujose kareivinėse, su baseiniais. Breslava buvo lakūnų mokykla, lėktuvų dirbtuvės ir didelis lakūnų apmokymo aerodromas. Mus priskyrė prie vokiečių ir kartu su jais dieną-naktį turėjome patruliuoti aplink aerodromą. Breslave ilgai nebuvo — mus iškėlė į Sapsteto miestelį, netoli Halės. Laimė mus lydėjo ir čia, nes Breslavą po savaitės subombardavo, o mes tuo metu jau buvome Sapstato aerodrome. Čia atvykę radome 50 lietuvių vyrų,

kuriuos tvarkė vokiečių kadras. Ltn. S. šiuos vyrus perėmė savo žinion ir sudarė 70 karių lietuvių kuopą, kurios kuopininku tapau aš. Kuopos uždavinys buvo platinti nusileidimo takus ir iškrauti iš vagonų medžiagas. Vokiečiai į mūsų vidaus tvarką nesikišo.

Rodos balandžio mėn. ltn. pranešė, kad jis iškeliamas į Berlyną ryšių karininko pareigoms. Labai apgailėjome likdami be visų gerbiamo vado ir ryšių pareigūno. Vietoj jo ryšininku paskyrė vokiety feldfelbelį. Jis paskirdavo darbus, aš nuvesdavau vyrus ir parvesdavau iš darbų. Ir taip, sąjungininkams bombarduojant ir mėtant virš mūsų galvų bombas, mes dirbome ir laukėme laimingesnių dienų, nes bombardavimai buvo kasdieninis reiškinys.

Prieš kapituliaciją gegužės 6 d. vokiečiai pradėjo nerimauti, pakuotis ir nuiminti telefono vietas. Per vakarinį patikrinimą pranešiau vyrams, kad ir mums reikia pasiruošti, nes gal reikės aplėisti aerodromą. Patikrinimo metu paklausiau, ką mes turėtume daryti artėjant amerikiečių armijai ir siūliau tuo reikalu pasisakyti. Aš siūliau trauktis į miestelį, į ūkius, persirengti civiliai ir laukti kol amerikiečiai praeis, nes kitu atveju mus tarytum vokiečius paims į nelaisvę. Kitų buvo tokia nuomonė: kai gausime įsakymą trauktis — pasitrauksime į dirvas ir lauksime amerikiečių, jiems pasiduosime ir paaiškinsime, kad mes esame lietuviai, atvežti darbams ir įjungti į vokiečių armijos dalinius. Tuomet aš jų paklausiau, kaip paaiškinsime amerikiečiams apie mūsų vokišką uniformą, vokišką kepurę? Palaikydamas savo nuomonę aiškinau, jei amerikiečiai mus atrastų civiliniuose drabužiuose ir su kastuvais rankose, gal ir patikėtų. Mūsų nuomonės skyrėsi, ir bendro veikimo plano ir nesudarėme.

Sekmadienį išėjome į darbą. 11 val. aliarmas ir įsakymas trauktis. Pasiėmėme iš barakų kuprines ir vokiečio įsakyti patraukėme plentų Halės link. Vokiečio duotą įsakymą vyrams pakartoju ir pradėjome bėgti į plentą. Ne visi bėgo į plentą, dauguma pasuko į dirvas.

Įsitikinęs, kad mano vyrai savo nuomonės nekeičia ir pastebėjęs, kad jau kyla panika ir įsakymai negalioja, aš paklausiau: "Kas su manimi?" Atsirado penki bendraminčiai ir mes kartu patraukėme į plentą ir į miestelį. Dar mums nepasiekus miestelio, užskrido bombonešių banga ir aerodromą pavertė arimais.

(Tąsą sekančiame KARYJE)

LIETUVOS KARININKO KELIAI

(Patikslinimai ir papildymai)

Su dideliu įdomumu skaičiau M. Tytuvėnio (lt. M. D.) atsiminimus, 1941 metų sukilimą prieš Lietuvos okupantą ruošiant. Iš pat pirmųjų atkarpų tuojau atpažinau kas yra atsiminimų autorius.

Mano keliai buvo visai panašūs. Asiminių autorius mane prisimena sutikęs jau kalėjimo kieme prie vartų į Mickevičiaus gatvę kaip "Jurgį". Pasinaudodamas šia proga noriu bent keliais žodžiais paryškinti kai kuriuos minėtų įvykių momentus.

Pirmiausia, išėjome iš kalėjimo ne 1941 m. birželio 22, bet 23 dieną.

Pradedant jau 1951 metų birželio mėn. "Drauge" tilpusiu Leono Prapuolenio straipsniu, toliau sekant pasikalbėjimu su Karoliu Drunga "Pasaulio Lietuvyje" 1981 m. birželio mėn., iš dalies jį prisimintą tų pačių metų "Kario" 8 nr. apžvalgininko K.J., ir visa eile rašinių tuo pačiu tikslu tilpusių "Į Laisvę" puslapiuose, pradedant 1/38/nr., ir kitur, tvirtinama, kad "politinius kalinius (Kaune — J.V.) išlaisvino ne sukilėliai, kaip buvo numatyta, bet kriminaliniai kaliniai"...

Mums dabar (po 44 metų) jau netiek svarbu, ar buvo ar nebuvo matyta mus išlaisvinti: išskyrus tik 4-o skyriaus kalinius, šaudytus prie Červenės, visi išėjome gyvi, nors ir

gerokai suvargę. O buvo taip, kaip, pagaliau, minėtų atsiminimų autorius rašo 1984 m. "Kario" 8 nr.

Pirmadienio ankstyvą rytą kaliniai, pastebėję, kad nei viduje nei lauke jokių sargybų jau nėra, pradėjo laužti kamerų duris. Keliese paėmę sunkius ir ilgus suolus, jais trenkė į sunkias metalines duris. Taip ir 112 kameroje buv. Lietuvos Banko buhalteris Juozas V., stud. techn. Albertas S., taip pat dar stiprus žemaitis nuo Plungės Kuprys ir kiti (kiek dar mūsų išsekusios jėgos leido), trenkėme suolu į duris. Durų skląstis sulinko, bet ir po pakartotino jų daužymo jos vis dar neat-sidarė. Koridoriuje jau pradėjo vaikščioti iš kitų kamerų išsilaužę kaliniai. Mūsų kameros duris, kaip ir daugelio kitų, atrakino tuo metu iš kažkur staiga atsiradęs (su NKVD nepabėgęs) kalėjimo prižiūrėtojas. Mačiau, kaip jis atrakinėjo ir kitas kameras. Jis, atrodė, jautėsi gana drąsiai ir ryžtingai: gal jis ir buvo susirišęs su organizuotu pogrindžiu. Iš viso, ar ten galėjo būti dar tų minimų kriminalinių kalinių bent keletas, kai jie tada visi buvo valdžioje?!

Kiek prisimenu, prie kalėjimo vartų be M.D. atsirado taip pat išsilaisvinę gen. Mikas Rėklaitis ir plk. Saladžius. Visi perėjome į kitoje gatvės pusėje esančio namo rūšį apsiskusti. Buvome gi nevisai panašūs į žmones...

Toliau, sekdamas M.D., kaip jis rašo, nukeliavome į Bažnyčių gatvės rajoną (prie tunelio), nes Kaune tuo metu jokių kitų pažįstamų asmenų neturėjau. Po dviejų ir pusės mėnesių "viešnagės" NKVD "rezidencijoje" taip buvo išsekusios mano jėgos, kad net devyni prakaitai išmušė, kol pasiekiau minėtą vietovę. O ji gi nebuvo jau taip toli... Kad dar tiek buvau pajėgus, esu dėkingas tada stud. techn. Albertui S. ir buh. Juozui V., broliškai pasidalinusiems jų gaunamais maisto išrašais.

Kiek tada iškentėta, kiek nekalto kraujo anomis dienomis prie Červenės ir kitur pralieta, kiek nekaltų žmonių iššudyta!!!

Be Girdžių klebono, buvo man dar girdėtų kitų dvasiškių, kurie talkininkavo okupantui. Tokios "talkos" pasekmėje ir stud. techn. A.S. ir jo brolis karininkas bene jau nuo 1940 m. spalio mėn. buvo ten įkalinti. Manau, jie buvo teroru priversti okupantui talkininkauti. Šia proga jaučiu pareigą prisiminti amžinos atminties Eržvilko (vėliau Radviliškio) kleboną kun. Antaną Petraitį, didelį lietuvių patriotą, prie Červenės šaudytą kartu su jo broliu prof. dr. Pranu, ir jo jauną vikarą kun. Būteikį, NKVD nukankintą tardant, bet nieko neišdavusį. Jiems jaučiu nepaprastą pagarbą.

J. Vaičiūrgis

Kryžių kalnas
Šiaulių aps.

Kaip visi iš Lietuvos istorijos žinome, nepriklausomos Lietuvos karai su išoriniais priešais pasibaigė 1920 m. lapkričio mėn. pabaigoje, kai po pavykusių kautynių prie Šinvių Tautų sąjungos komisija visus karo veiksmus fronte su lenkais sustabdė, o kovojančios pusės tų metų gruozio 1 pasirašė paliaubas, pagal kurias abi šalys iki gruodžio 3 turėjo iš užimtų pozicijų atsitraukti po 3 km ir sudaryti 6 km pločio neutralinę zoną.

“Laisvoji Lietuva” 1985.2.7 numeryje išspausdino Mato Naujoko straipsnį “Kautynės su lenkais 1923 m. vasario 15-23 dienomis”.

Tad pasirodė, kad net ir 1923 m. dar buvo kariauta su mum daugiausia žalos pridariusia kaimyne Lenkija.

Nors oficialaus karo paliaubas pasirašius su lenkais ir nebuvo, tačiau, sudarius neutralinę zoną, kiekviena pusė stengėsi tos zonos gyventojus patraukti į savo pusę. Kad tai paveikiau galima būtų vykdyti, abi pusės organizavo partizanus, kurie veikdavo neutralinėje zonoje. Partizaniniai susidūrimai zonos juostoje buvo beveik nuolatinis reiškinys.

Autorius nurodo, kad, pravedant neutralinę zoną Vilniaus-Gardino ruože, dalis tame ruože einančio geležinkelio pateko į neutralinę zoną ir dėlto lenkai negalėjo tuo geležinkeliu naudotis. Lenkija stengėsi derybomis su Lietuva neutralinės zonos ribą pataisyti taip, kad ji galėtų geležinkeliu naudotis. Lietuva į derybas nesileido, motyvuodama, kad bet koks su Lenkija derėjimasis būtų esamos padėties pripažinimas, o tuo pačiu Vilniaus

ir Vilniaus krašto pripažinimas Lenkijai. Į reikalą įsikišo ir Tautų Sąjunga, kuri rekomendavo, kad 1923 m. vasario 3 d. neutralinė zoną būtų padalyta pusiau ir kad geležinkelio ruožas tarp Valkininkų ir Rudiškių būtų priskirtas Lenkijai. Lietuva šiam siūlymui nepritarė, todėl Lenkija pradėjo jėga sieną taisyti.

Lenkams ruošiantis sieną taisyti, neutralinės zonos Molių km. gyventojas J. Valickas, nors būdamas tik 10 m. amžiaus, lenkų pasirengimus sekė ir pranešinėjo į Lietuvą. Pagal jo liudijimą lenkų kariniai daliniai, aprenkti kitos spalvos uniformomis ir pavadinti žandarmerija, užplūdo neutralinės zonos kaimus. Tai buvę 1923 m. vasario 12-14 dienomis. Tame ruože Lietuvos sieną saugojo tuo 6 pėst. pulko daliniai. 1923 m. vasario 15 d. rytą lenkai pradėjo pulti lietuvių sargybas. Pirmieji lenkų puolimai buvo atmušti, bet, pakartotinai ir didesnėmis jėgomis puolant, silpnos lietuvių sargybos turėjo pasitraukti. Patyręs apie karo veiksmus, 6 pėst. pulko vadas suorganizavo priešpuolius, o tuometinis Kariuomenės vadas gen. J. Stanaitis 5 pėst. pulką iš A. Panemunės perkėlė į Aukštadvario rajoną. Buvo atsiųsta ir artilerijos. Įvyko susirėmimų. Kai kur buvo laimėta, kai kur pralaimėta. Lietuvos vyriausybė pasiskundė Tautų sąjungai ir karinėmis demonstracijom stengėsi parodyti, kad Lietuva savo teritoriją ginsianti. Susidariusi įtampa Varėnos-Valkininkų ruože atslūgo, ir lenkai iš užimtų kaimų pasitraukė ir tokiu būdu neliko nei vieno kaimo šiapus neutralinės zonos lenkų žinioje.

Panaikinus neutralinę zoną, buvo išvesta vadinamoji demarkacinė linija, tebegyvavusi iki nepriklausomos Lenkijos likvidavimo 1939m. Pamerkio-Valkininkų-Rudiškių ruože visa neutralinė zona atiteko lenkams, o taip pat ir Varėnos-Valkininkų-Rudiškių ruožo geležinkelis. Per kautynes žuvo 10 Lietuvos karių, o 1 karininkas ir 9 kareiviai buvo patekęs į lenkų nelaisvę. Lenkų nuostoliai nežinomi.

Teismas sovietiniams karo nusikaltėliams

Kovo 5 “Tėviškės Žiburiai” išspausdino prof. Romo Vaštoko Kanadoje pasakytą per 16 Vasario šventės minėjimą kalbą, su kurios aktualiomis mintimis verta susipažinti ir “Kario” skaitytojams.

Prof. Vaštokas, paminėjęs sovietų okupuotoje Lietuvoje įvykdytas gyventojų žudynes, įkalinimus ir deportacijas pirmosios ir dabartinės okupacijos metu, pamini, kad tų nusikaltimų vykdytojai niekada nebuvo patraukti teismo atsakomybėn. Šiais metais minint Jaltos sutarties sukaktį, esanti gera proga visiem baltiečiam, ukrainiečiam, lenkam, vengram, bulgaram, rumunam ir čekoslovakam bendrai susijungus surinkti reikalingą medžiagą ir dokumentus ir iškelti teismo bylą sovietų kaltininkams nubausti.

Iš pradžių autorius siūlo sudaryti kiekvienoje demokratinės valstybės sostinėje nepriklausomas nešališkų teisėjų komisijas įrodymams išklausti, dokumentams surinkti ir liudijimams priimti. Tokioms komisijoms per metus užbaigus savo darbą, autorius siūlo susirinkti New Yorke prie Jungt. Tautų būstinės ir atskleisti sovietų padarytus nusikaltimus pasauliui. O tada kreiptis į Vakarų demokratijas, prašant sušaukti Nuernbergo teismą antrajam veiksmui — sovietiniam kaltininkam teisti pagal Nuernbergo teismo priimtus nuostatus. Kaltinamiesiems atsakius dalyvauti tokiam teisme, jie turėtų būti teisiami už akių.

Autoriaus iškelta mintis yra įdomi ir svarstyti, tik, žinoma, jos įgyvendinimas bus labai sunkus, gal net ir neįmanomas, nes Vakarų demokratijos, vengdamos erzinti sovietus ir iki šiol neparodžiusios drąsos priminti sovietams jų įvykdytas piktadarybes, vargiai ar sutiks tokio žygio imtis dabar, kada jos pačios yra tarytum užhipnotizuotos dėl branduolinio karo grėsmės. Bet rinkti jų padarytų nusikaltimų įrodomąją medžiagą yra paskutinis laikas, nes gyvieji liudininkai baigia išmirti.

PRELIUDIJA Į AFGANISTANO GINKLUOTĄ OKUPACIJĄ

B. B.

Beveik prieš 60 metų Afganistano šiauriniame pasienyje bolševikų ginkluotos jėgos užėmė carų laikais vadinamą Turkestaną — sritis tarp rytinės Kaspijos, pietinio Uralo iki Balkašo ežerų šiaurėje; rytuose Kinijos, pietuose Afganistano ir Persijos sienų nusitęsusių snieguotomis kalnų viršūnėmis. Ploto didžiuma — dykumos, vietomis su primityviais drėkinimo kanalais, keleta oazių, apie kurias telkėsi skurdūs miesteliai. Per Turkestaną nuo Kaspijos rytinio pakraščio, Krasnovodsko miesto, lygumomis tęsiasi geležinkelis link Persijos sienos prie Aškabad, toliau rytų link į Bukarą, Samarkandą, atšaka į Taškentą, toliau tąsa ėjo į tarpukalnės miestus Fergana ir Andizan. Tuo metu Turkestane buvo apie 7 milijonai gyventojų, 95% musulmonai, gyveno išsimėtę gentimis, klajokliai: — turkmanai, uzbekai, kirkizai, taidžikai, kuriuos rišo Islamas, — esminis pasipriešinimo akstinas prieš bolševikus. Turkestane buvo rusai tarnautojai: gelžkeliečiai, kareiviai, policija, kurie gyveno izoliuoti nuo vietinių. Keliuose miestuose (Kiva, Bukara) rusų visiškai nebuvo; Turkestanas carams buvo užmirštas kraštas. Padėtis pakito po 1917 m. spalio revoliucijos — gentys pasiskelbė nepriklausomomis; Kiva, Bukara, Kokand ir Fergana bolševikų nepripažino, tačiau sutelkę jėgas bolševikai iš Taškento puolė Fergana slėnį, užimtose vietose įvedė komunistinę sistemą, atėmė nuosavybes, sulaužė Islamo tradicijas, žudė musulmonus, terorizavo gyventojus. Dalis gyventojų pabėgo į kalnus, dalis į Afganistaną. 1918 m. pabaigoje atsirado ginkluotų sukilėlių, kurie pradėjo puldinėti bolševikų kariuomenę ir valdžios pareigūnus. Kovai prieš sukilėlius bolševikai organizavo dalinius iš vietinių gyventojų, tačiau pasisekimo neturėjo, dalis su ginklais perbėgdavo pas sukilėlius.

1919 m. pabaigoje sukilėliai iš Fergano slėnio išstūmė bolševikų kariuomenę; adm. V. Kolčiakas paskelbė Bukarą nepriklausoma, iš Afganistano atvykę apie 400 sukilėlių nuo bolševikų išlaisvino Mary miestą. Tuomet gen. M. Frunze, surinkęs bolševikų karines jėgas iš Aškabad ir Taškento, puolė Fergano slėnį ir išsklaidė sukilėlius. Tvarkai palaikyti Turkestane bolševikai dėl propagandos suorganizavo Volgos totorių brigadą, kuri turėjo įtakos į sukilėlių pasipriešinimą. Ilgainiui iš Maskvos suteikus ekonominę paramą Turkestanui, gyventojai nustojo remti sukilėlius, kurie 1920 m. vasario mėn. kapituliavo — apie 6,000 sukilėlių pateko į bolševikų rankas. Vėliau iš jų buvo suorga-

nizuoti “sovietiniai basmači” daliniai (“basmači” buvo vadinami sukilėliai — pirmoji Uzbeko kavalerijos brigada ir pirmas kirkizų teritorinis pulkas; naujais daliniais buvo papildyta Volgos totorių rinktinė. Dalis sukilėlių pabėgo į Afganistaną ir Persiją, iš kur toliau rėmė vietomis pasireiškusius sukilėlius, kurie iki 1920 metų pabaigos vėl įsigalėjo — Taškento apylinkėje veikė apie 3,000 sukilėlių, gi Fergana slėnyje pasukilėlius perėjo visa pirmoji Uzbeko kavalerijos brigada, padidindama sukilėlių kovotojų skaičių iki 16,000. . .

1921 m. spalio mėn. į Fergano slėnį atvyko turkų armijos karininkas Enver, kuris pradėjo jungti sukilėlių grupes ir prašė Kabul'o pagalbos. 1922 m. sausio mėn. po nesėkmingo Bukaro's puolimo išblaškyti sukilėliai grįžo kalnuosna. Ta proga Maskva įteikė Afganistanui ultimatumą toliau neremti sukilėlių ir atitraukti savo karines jėgas nuo Turkestanos sienos. Bolševikų reikalavimą Afganistanas įvykdė.

1922 m. rugpjūčio mėn. žuvo sukilėlių vieningas Envers. Su juo baigėsi organizuoti sukilėlių veiksmai, prie to prisidėjo padidintos bolševikų jėgos sukilėlių malšinimui. Iki 1928 m. sukilėlių veiksmai pasireiškė neorganizuotų kartais organizuotų iš Afganistano mažų grupių puldinėjimais valdžios įstaigų arba mažų karinių dalinių ginklų pasipildymui. Afganistanas beveik visą sukilėlių veikimo laiką globojo pabėgėlius ir buvo sukilėlių bazė veiksams į Turkestaną prieš bolševikus.

1918-28 m. įvykiai Turkestane savo pobūdžiu buvo tarytum preliudija tokiems pat veiksams, įvykiams šiandieniniame Afganistane, kuris geografine padėtimi yra panašus į buvusį Turkestaną: — šiaurėje bendra siena su Sovietų Sąjunga, rytuose Kinija, pietuose Pakistanas, vakaruose Persija-Iranas. Ketvirčio milijono kvadratinį mylių plotas išraižytas Hindu-Kušo kalnais su slėniais ir vakarinėmis lygumomis. Visame krašte nėra geležinkelių, tik apie 2000 mylių grįstų kelių, kuriuos 1920 metais pagelbėjo pastatyti amerikiečiai ir vėliau rusai. Afganistano gyventojus sudaro puštunų, taidžikų, uzbekų ir turkmenų gentys, daugumoje klajokliai. Istoriniai ir social-politiniai dominuojantys yra puštunai. Genčių etnografinis pasiskirstymas ribojasi tarpukalnių slėniais, gi tarpgentinio antagonizmo nepanaikino nė sovietinė okupacija. Iki 1978 metų gentis jungė Islamas, tačiau tuo laiku sovietų pagelba valdžion įstatytas

M. Taraki įsteigė liaudies demokratų partiją ir pradėjo radikalias reformas — klajokliai verčiami sėsliais, atimtos privačios nuosavybės, valdžia paskirstė gyventojams žemes ir įsakė jas dirbti, religija ir papročiai paneigti, Islamo dvasininkai persekiojami. Visa tai Afganistano gentims buvo nepriimtina. Padėtis pablogėjo, kai 1979 m. rugsėjo m. Arminas, nuvertęs Taraki, pagriežtino pertvarkymo politiką; atsirado ginkluotų pasipriešinimų, visame krašte kilo neramumų. Sekė gruodžio m. 22 - 27 d. ginkluota Afganistano okupacija; nušalintą Aminą pakeitė B. Karmal, kuris, remiamas gausios moderniai ginkluotos sovietinės armijos, vykdo Maskvos planą — Afganistaną paversti tarybine respublika, panašiai kaip bolševikai padarė su Turkestanu, kaip bazę tolimesniam žingsniui į Persijos įlanką.

Sėkmingesnei Afganistano okupacijai, tikėdami, kad koetninių grupių kareiviai turės teigiamos įtakos sukilėliams, 1980 metais į Afganistaną sovietai įgabeno okupacines divizijas, sudarytas iš uzbekų, taidžikų, kazokų ir turkmenų; skubiai sudaryti daliniai iš rezervistų buvo prasti kovotojai (gal būt simpatizavo sukilėliams), todėl vėliau juos pakeitė reguliarios armijos parašiutininkų ir motorizuotomis — šarvuotomis divizijomis, su kautynių helikopteriais ir lėktuvais, panašiai kaip Frunze's bolševikų Turkestane (kurie nenorėjo sukelti gyventojų antagonizmo). Moderniškai ginkluoti okupantai, negalėdami įveikti sukilėlių pasipriešinimo,

ėmėsi teroro prieš civilius gyventojus, naikindami jų turtą, žudydami beginklius, neskirdami lyties ar amžiaus, masiniai bombarduodami gyvenvietes, naudodami nuodingas dujas ir kt., norėdami sumažinti gyventojų skaičių ir paramą sukilėliams (apie paskirus veiksmus ir priemones buvo rašyta ankstyvesniuose "Karys" puslapiuose). Nežiūrint kraštutinių priemonių pavergti afganistaniečius, jau šešti metai laisvės kovotojai priešinasi okupantų smurtui, trukdydami tiekimą, puldinėdami karines bazines, aerodromus, gindami gyventojus nuo rusų teroro ir kt., naudodami staigaus puolimo ir pasitraukimo (hit and run) taktiką, nesiveldami į lemiamas kautynes su viršijančiomis priešų jėgomis.

Pasaulio demokratinių valstybių dėmesys traagiškai padėčiai Afganistane didėja: pav. 1985 m. pradžioje V. Vokietijos parlamento vadas J. Todenhofer lankėsi Afganistane ir grįžęs kreipėsi į pasaulio sąžinę, kad sustabdytų Afganistane rusų vykdomą genocidą ir terorą moderniomis karinėmis priemonėmis. Panašiai pareiškė ir Helsinkio nutarimų stebėjimo atstovai, kurie praeitais metais lankėsi Pakistane esančiose afganistaniečių stovyklose ir iš asmeniškų pasikalbėjimų su nukentėjusiais pabėgėliais susidarė vaizdą, kaip Afganistane nežmoniškai pažeidinėjamos žmogaus teisės: Kubulo kalėjimuose belaisviam nutraukiami pirštų nagai, nesibaigiantis mušimai, odos lupimas, kaulų laužymas ir kiti žiaurumai vyksta be palio-

Turkestano situacinis žemėlapis
Afganistano situacinis žemėlapis (žiūr. "Karys" Nr. 2, psl. 88, 1984)

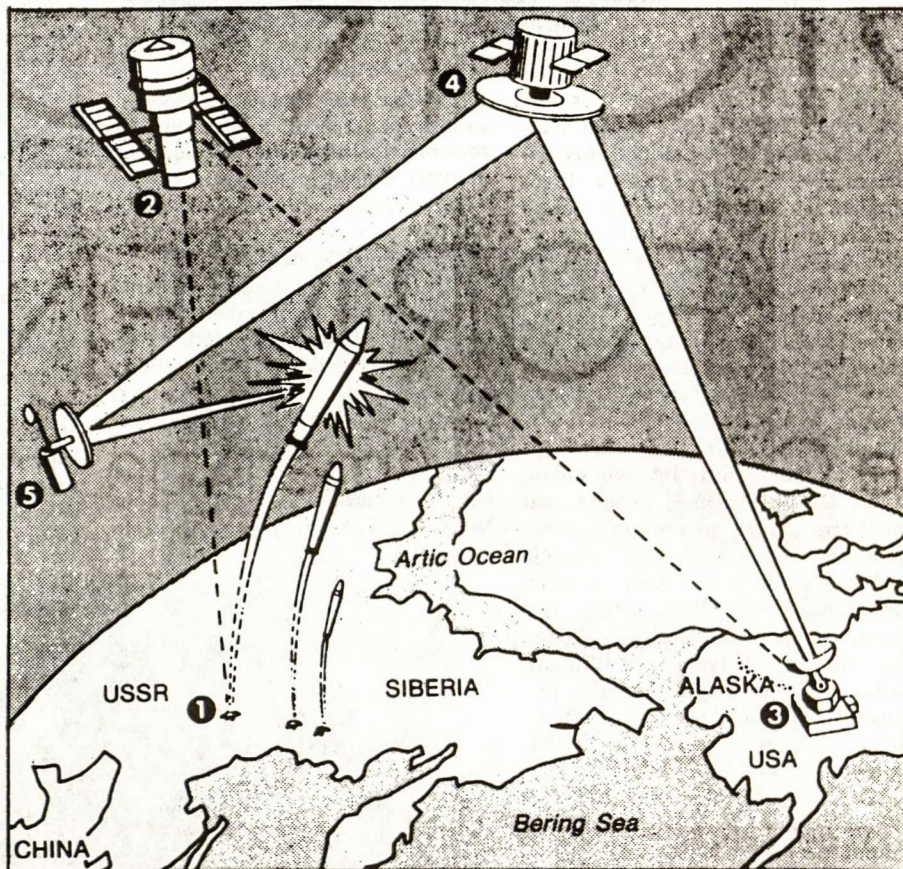
vos — vienus nukankinus, požemių celės tuojau papildomos naujomis aukomis. 1984 m. spalį m. po kautynių su laisvės kovotojais rusai vietoje sušaudė 480 nelaisvėn pasidavusius afganistaniečius.

1984 m. spalį m. J.A.V. senatas patvirtino rezoliuciją skirti \$250 milijonų paramą Afganistano laisvės kovotojams. Netiesioginiai visokeriopa, nors ir negausi parama sukilėliams didėja per kai-

mynines valstybes — Kiniją, Pakistaną, Iraną, kur telkiasi nuo teroro pabėgę afganistaniečiai. Jie ten glojami ir susiorganizavę grįžta atgal su ginklu tęsti laisvės kovą Afganistane.

Tuo tarpu nėra duomenų manyti, kad sovietai “visko naikinimo” taktiką sustabdys ir iš Afganistano išeis, kol nebus palaužtas sukilėlių ir krašto gyventojų pasipriešinimas komunistinei santvarkai ir rusų okupacijai.

Gynyba
“Žvaigždžių
kare”

Kaip gali būti vedamas karas iš erdvės, arba apsigynimas “Žvaigždžių kare”

Cia spausdinamas schematinis brėžinys iš Amerikos periodikos gan vaizdžiai rodo laserio panaudojimo galimybę, galinčią lemtingai veikti galimo karo pabaigą. Pasekime schmą pagal numeraciją.

1. Iš Sibiro rajono paleidžiamos raketos, sklaidžiančios infraraudonuosius spindulius.

2. Aukštojoje orbitoje (22,500 m) JAV sekimo satelitai be perstojos rekorduoją tų raketų iššovimą ir automatiškai praneša Aliaskoje esantiems la-

serio centrams.

3. Aliaskos laserio stotys paleidžia (fires) pluoštą (beam) spindulį, nukreiptą į aukštojoje orbitoje esantį (skriejantį) veidrodį.

4. Laserio spindulius veidrodis reflektuoja į vadinamuosius “mūšio (kovos)” veidrodžius, esančius virš Sovietų Sąjungos 625 mylių aukštyje satelite.

5. Šie žemosios orbitos “kovos veidrodžiai” tiksliai “nutaiko (nukreipia)” laserio spindulius (spindulį pluoštą) į SSSR raketą ir ją sunaikina.

— Aštuonios naujos pasaulio valstybės 1984 metais turėjo galimybes pagaminti branduolinius užtaisus (J.A.V., Anglija, Kinija, Prancūzija ir Sovietų Sąjunga turėjo ankščiau). Pakistanas Khuta naujoje atominėje jėgainėje turi uranijaus tinkančio branduoliniams užtaisams; Indija ruošia vietą branduolinių užtaisų bandymams, be to, naujoje atominėje jėgainėje gamina plutonium'ą; Izraelis turi sandėliuose medžiagų branduoliniams užtaisams ir ruošia užtaisų bandymų vietą; Irakas — 1981 metais Izraelio lėktuvų sudaužytos Osirak atominės jėgainės dar neatstatė, tačiau plutonium'ą perka juodoje rinkoje; Libija pradėjo vykdyti su Belgija sutartį pastatyti atominę jėgainę; Pietų Afrika turi prisipirkę uranijaus apie dvidešimčiai vidutinio dydžio branduoliniams užtaisams; Argentina ir Brazilija turi pakankamai medžiagų branduoliniams užtaisams ir ruošiasi ginklų gamybai. Šiuo metu girdime grasinimus iš dviejų didžiųjų valstybių atominium karu ir pasaulio sunaikinimu, netrukus tokia grėsmė gali pasireikšti iš bet kurio pasaulio kampo.

— Normandijos kovų 40 metų sukakties proga karo istorikas anglas Max Hasting knygoje "Overload" (išleido Simon & Schuster, N.Y. 1984) aprašė 1944 m. liepos m sąjungininkų vaiksnius persikeliant per Anglijos kanalą ir sudarant prietilį Normandijos krantuose. Hasting mano, kad prietilčio sudarymo veiksmai užtruko ne dėl aukštesnės karinės vadovybės asmeninių nesutarimų, kaip daugelis

autorių pabrėžia, bet dėl jaunesnių vadų ir kovotojų blogo taktinio pasiruošimo, ypatingai amerikiečių, ir dėl menkų ginklų, išskirtinai tankų. "Sąjungininkai niekur nepasiekė taktinių įsiveržimų prieš aukštos kokybės ir gerai organizuotą pakrančių gynybą iki sąjungininkai nualino vokiečius viršijančiomis medžiagomis ir ginklais, ypatingai aviacija." (M. Hasting) Amerikietis C.M. Baily knygoje "Faint Price" apžvelgdamas amerikiečių tankus ir tankų naikintojus II pas. kare sako, kad "... tankų naikintojai ir tankai 1944 m. buvo nepakankamai ginkluoti. Nuostabu, kad kautynių daliniai to

nepastebėjo iki invazijos Normandijon." (Baily)

— Anglai pagamino pagerintą pėstininkų priešlėktuvinę raketą "Javelin", laidomą iš raketsvaiddžio vamzdžio nuo pėstininko peties, naudojant infraraudonų spindulių taikymo įrengimus. "Javelin" turi elektroninius vairavimo įrengimus, "nuvedančius" raketą į lėktuvų variklių dujų išmetimo angas, tokiu būdu taikytojui tenka paleisti raketą bendra taikinio kryptimi, kuri tikslą "susiranda" pati. "Javelin" raketai padidintas greitis ir našumo tolis įrengiant didesnio galingumo raketinį variklį antrame raketos poskyryje, su didesniu kiekiu kuro. "Javelin" bus naudojama ir laivuose priešlėktuvinei apsaugai, ypatingai apsigynimui nuo savižudžių (kamikaze) lėktuvų.

— "530 MG Defender" kautynių helikopteriams amerikiečiai pritaikė sekimo-taikymo elektro-optinius įrengimus, veikiančius maktį ir visokiose oro sąlygose. Tuo bus pagerintas helikopterio naudingumas kautynėse. "530 MG" helikopteriai su naujais taikymo įrengimais buvo išbandyti — iš 20 TOW prieštanikinių iššautų raketų, taikinius kludė

Amerikiečių TOW raketsvaiddis, pritaikytas ant pėstininkų "jeep'o"

19. Kautynių helikopteriai daugumoje ginkluoti TOW raketomis (Tube-launched Optically tracked Wire-guided missile, — prototipo pavadinimas, kuris pasiliko ir vėlesnėms pagerintoms raketoms), tolianaša apie 3750 m (pagerintų), sveria apie 27 kg., skridimo greitis apie 620 mpv - 995 kmv. TOW raketų pirminę paskirtis prieš šarvuočius.

— B-52 strateginiai bombonešiai aprūpinami naujo tipo pagerinta radaro sistema, kuri užima daug mažiau vietos, lengvesnė, tikslesnė, paprastesnė ir keturis kartus patikimesnė už ankstyvesnės konstrukcijos turėtus panašius radaro įrengimus (pav. tokie ankstyvesni įrengimai turėjo 50 įvairių dėžių — kabinetų, naujos sistemos — aštuonios nedidelės dėžės.

— Prancūzai pagamino artimų atstumų priešlėktuvinį ir priešrakėtinį ginklą "Satan", susidedantį iš amerikiečių gamybos 30 mm automatinio pabūklo EX83 ir radaro, veikinačio "Dopplerio" principu, su pabūklo valdymo elektroniniais įrengimais "Castor II", aprūpintais televizijos ekranais, kompiuteriais ir infraraudonų spindulių kameromis. "Castor II" seka taikinį ir pabūklo sviedinį trajektorijoje, kurio nukrypimus nuo taikinio automatiškai taiso. "Satan" ant judomų stovų bus įrengtas laivuose drauge su "NAval Crotale" raketų baterijomis, po aštuonais raketas kekvienoje, prieš judančius taikinius. Veikimo plotas — tarp 0.6 ir 10 km.

1985 m. sausio m. 12 d. laivų statyklos Groton, CT. į Thames upę buvo nuleistas "Alaska" povandeninis laivas. Bus ginkluotas 24 "Trident" 4000 mylių tolianaša raketomis. Laivo "krikštynose" dalyvavo apie 1500 žiūrovų.

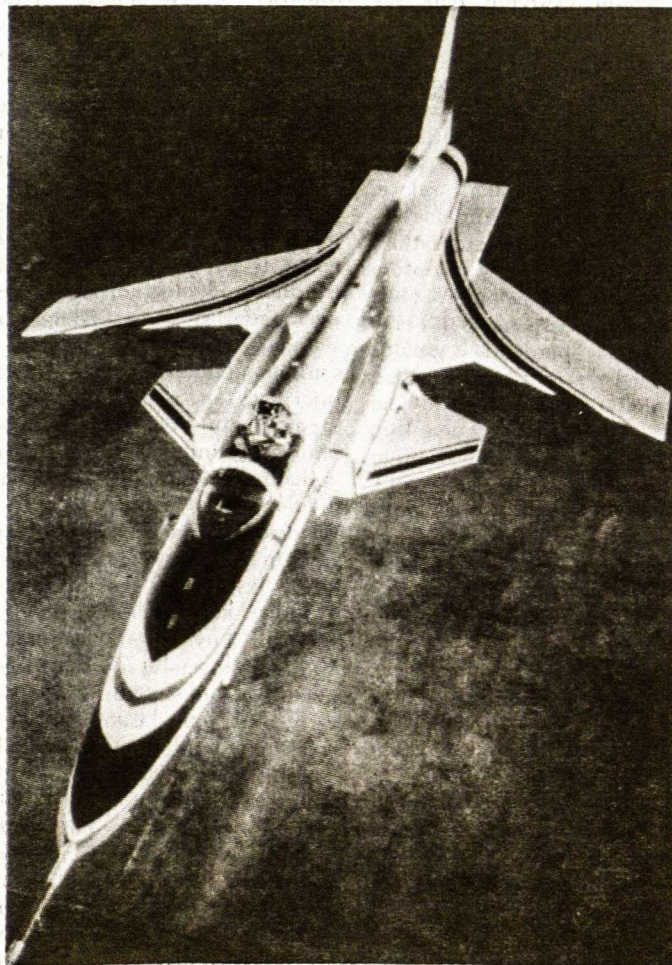
— 1982 m. "Kario" Nr. 5 pslp. 228 tilpo naujo tipo sprausminio lėktuvo "Canard" (priekini nulenktais sparnais) prototipo aprašymas, jo geros aerodinaminės ir struktūros savybės. Amerikiečių firma "Grumman", pagaminusi tą lėktuvą, pavadino jį X29A ir tęsia bandymus bei pagerinimus toliau, tikslu pritaikyti karinio laivyno ir aviacijos

reikalavimams. Pirmieji lėktuvo X29A bandymai užtruko 18 mėnesių "Edwards" aviacijos bazėje — apie 5 km aukštyje pasiektas 650 kmv greitis. Sekanti bandymų serija užtruko 4 mėnesius — 10 km. aukštyje pasiektas apie 1000 kmv greitis. Po šių bandymų ir reikalingų pakeitimų bus pritaikyti sekimo ir aeronautikos elektroniniai įrengimai, po to paskutinius bandymus atliks karo aviacijos ir NASA pilotai 12 km aukštyje 1800 kmv greičiu. Po sėkmingų paskutinių bandymų bus pradėta X29A lėktuvo gamyba.

— 1984 m. rudenį buvo sėkmingai išbandytos J.V.A. laivyno pagerintos "Tomahawk" raketos — laidant iš povandeninio laivo į žemės taikinius

650 km atstumo San Clemente saloje. "Tomahawk" raketos pradžioje buvo įrengtos ir išbandytos 1983 m. kovo m. karo laive "New Jersey" kovai prieš laivus ir žemės taikinius. "Tomahawk" — apie 18 pėdų ilgio sveria apie 1,3 tonos, tolianaša apie 1500 jūrmilių, turi ir branduolinius užtaisus, varoma "Williams" F-107 turbininiu varikliu. "Tomahawk" raketomis ginkluojami kreiseriai, naikintojai ir povandeniniai laivai.

— Amerikiečiai pagamino prikabinant prie sunkvežimių vežiojamą, arba C130 lėktuvais kilnojamą lauko radio anteną, skirtą korpus — armijų radijo ryšiui. Ant platformos pritaikytas 18 metrų teleskopinis bokštas, susidedantis iš keturių sektorių, kurie

Amerikiečių bandomas X29A lėktuvas

hidrauliniai iškeliami į vertikalinę padėtį, su skersine, įvairių dažnumų, antena viršuje. Iš žygio keturi kovotojai anteną tarnybai paruošia per 2 valandas. Hidraulinės antenos sistemos ir antenos veikimui elektrą pagamina 5 kilovatų generatorius.

“The entire US defense is based on the size of the Soviet threat.” (R.W. Reagan)

— Branduolinių ginklų grėsmė J.A.V. prarado žemės-oro karinių jėgų organizavimą, skirtą mažų ginkluotų konfliktų kontrolei, kaip pav. anglų Falklando salose, arba amerikiečių Grenadoje, tikslu sustabdyti sovietinę ekspansiją, kuri “... bando surasti šunį, kuris neloja (C. Weinberger), kitaip tariant, daugiausiai satelitinių ir marksistinių valstybių rankomis braunasi į neutralias arba demokratines valstybes, tikslu pakeisti santvarką į sovietams palankią, kuri priimtų sovietines karines jėgas, leistų steigti karines bazes tam tikrų sričių kontrolei ir politinei įtakai (pav. Etiopijoje — Dahlak salose, Raudonojo jūroje, iš Angolos — pietinio Atlanto kontrolei, rytinių Amerikos kontinento pakraščių žvalgybai iš Kūbos, užėmus Afganistaną tolimesnei ekspansijai į Persų įlanką, Libijai “parduoda” ginklus sandėliavimui prieš NATO jėgas. Viduržemio jūroje, Vietname laivyno bazėje Cam Ranh Bay laikomi karo laivai ir MiG-23 naikintuvai pietų Kinijos jūros kontrolei ir pan.), ginklais, medžiagomis ir žmonėmis remia marksistinius priešvalstybinius judėjimus, pav. pietų Afrikoje, vidurio Amerikoje, tolimuose rytuose, tikslu tuos kraštus perimti savo įtakon.

Politinis paradoksas — vakarų demokratinės valstybės ir komunistinė Sovietų Sąjunga, II pas. karo buvę sąjungininkai, (nežiūrint politinių ir ideologinių skirtumų) virto mirtiniais priešais, kurių interesai susidūrė globalinėje apimtyje, perėję prie ginkluotų “Mažų” konfliktų, pavadintų LIC (Low-Intensity Conflicts), kuriuose ribotoje apimtyje naudojamos ginkluotos jėgos. Marksistiniams prieš-

veiksmams, artimesniems ir tolimesniems nuo kontinento, amerikiečiai pradėjo organizuoti judrius kautynių vienetus, atitinkamai pritaikytus (paruoštus) prieš visokius teroristinius veiksmus, išlaisvinimui įkaičių, malšinimui ginkluotų riaušių, vedančių į civilinius karus, saugoti nuo invazijos arba sukliudyti užimti nepalankių elementų svarbias (strategines vietas), pav. Grenadoje buvo rusų, rytinių vokiečių, kubiečių, bulgarų, šiaurės korėjiečių ginkluotų “patarėjų” ir karinių aerodromų statybos “techninio personalo”), marksistų infiltruotiems kraštams padėti atstatyti krašte tvarką ir kt.

Sovietų ir vakariečių interesai susiduria centrinėje Europoje, artimuose ir tolimuose rytuose, Afrikoje, Amerikos kontinente (vien tik 1983 metais buvo įveltos 45 įvairios valstybės į dviejų sferų interesus), pastaraisiais metais Persijos įlankos srityje ir centrinėje Amerikoje pasireiškė užuomazgos mažo intensyvumo konfliktų (LIC), prie jų prisideda Afganistanas, Etiopija, Chad, Koreja, Yemen, Lebanonas ir kt. Kadangi sovietų vadus istorinė ir ideologinė pareiga verčia tiesioginiai ar netiesioginiai marksizmo-leninizmo idėjas tęsti pasauline apimtimi, todėl turėdami iniciatyvą savo rankose, jis gali kiekvieno metu, bet kurioje vietoje pradėti vietinio pobūdžio politinius ir karinius veiksmus, vedančius į didelės reikšmės pasekmes. To aki-vaizdoje amerikiečiai pradėjo organizuoti (pagaliau) specialias ginkluotas jėgas, tikslu laiku sustabdyti komunistinius kėslus pačioje pradžioje. 1984 m. buvo paskirtas pradinis buidžetas specialių dalinių organizavimui ir ginklavimui iš armijos ir marinų, sudarant “Commando” tipo junginius su tolumo transporto lėktuvais, MC130 kautynių lėktuvais ir HH60D helikopteriais (judriems veiksmams paskutinio dešimtmečio pradžioje amerikiečiai suorganizavo “Spearhead Group” lengvų tankų batalionus; plačiau žiūr. “Karys” Nr. 2, 1982 m. pslp. 86) ir greitais laivais. Armijoje organizuojamos lengvos divizijos papildintais

žvalgybos batalionais ir specialių paskirčių daliniais (jų ginklavimas, aprūpinimas, taktinės doktrinos, dalinių ir kovotojų paruošimas, transporto priemonės, tiekimas, politinė ir karinė parama veiksmuose ir kt. plačiai diskutuojama amerikiečių karinėje spaudoje). 1985 m. septintoji ir antroji pėstininkų divizijos bus galutinai perorganizuotos ir ginkluotos vadinamoms “lengvomis divizijomis” pritaikytomis LIC (Low Intensity Conflicts) reikalavimams. (Grenados veiksmuose dalyvavusi rinktinė susidėjo iš 7000 kovotojų, 11 karo laivų, lėktuvnešio, helikopterų laivų ir virš 20 transporto lėktuvų.)

Reikia paminėti, kad LIC apima diplomatija, politika, ekonomines ir karines jėgas, mokslą ir technologiją, psichologines ir moralines savybes, vadovybę ir kovotojus, nes su ginkluotos jėgos panaudojimu tampriai rišasi rizika ir netikrumas. Pirmo visą reikia turėti aiškius atsakymus, kokios grėsmės, kokios priemonės reikalingos grėsmės pašalinimui (politinės, karinės), kokios taktinės doktrinos tam atvejui pritaikytinos, koks ginklavimas, aprūpinimas ir jų kiekiai, kokios tiekimo priemonės, ryšiai, koks tam atvejui ginkluotų jėgų ir priemonių paruošimas, bendradarbiavimas karinės vadovybės su civilinės valdžios vadovybe, nes ginkluotos jėgos vykdo civilinės valdžios duotus uždavinius. Karinės vadovybės atsakomybėje — kaip LIC jėgas panaudoti, kiek jėgų ir priemonių atitinkamam uždaviniui skirti.

Jei bus pradėtas branduolinių priemonių nusiginklavimas, LIC uždaviniams skirtų dalinių svarba neišvengiamai didės. (J. Motley, M.R. Jan. 85)

— Anglai pagamino naują “Challenger” 60 tonų tanką panašų į “Chieftain” pagerintais “Chobham” šarvais ir paskutiniiais moderniais technologiniais įrengimais. Tankas varomas 1200 a.j. “Rolls-Royce” varikliu; laukais gali važiuoti 56 km/val. greičiu. Variklis sujungtas su greičių dėže ir lauko sąlygose galima pakeisti kitu vienos valandos bėgyje.

Tankas ginkluotas 120 mm pabūklų su 52 "apkabose" įvairių paskirčių unitariniais šoviniais ir 7,62 mm kulkosvaidžiu; bokšto šonuose įrengta po 5 dūmų uždangoms "purkštuvus". Tanko įgula 3 asmenys. Naujais 74 "Challenger" tankais bus aprūpinti trys anglų "Royal Hussars" pulkai.

— Vak. vokiečiai naikintuvui F-4F pritaikė taikymo įrengimus laidyti prieštankines raketas tuo metu, kai lėktuvas taikinius būna praskridęs, nes tokiu būdu tankai yra kaunami iš viršaus, kur yra jų silpnesni šarvai.

Anglų naujas 60-to "Challenger" tankas

APSIGINKLAVIMO LENKTYNĖSE

Paruošė p. sk.

Paskutinis CPD (Committee on Present Danger), raportas apie USA karines jėgas, kaip "Sea Power", USA karinis žurnalas, praneša, yra aliarmuojantis. Šiuo metu, raportas tvirtina, USSR jau pralenkė USA visose apsiginklavimo srityse. Ar galima ją pasivyti? Taip, jei dabartinės apsiginklavimo pastangos bei tempas bus paspartintas.

CPD (Committee on Present Danger) turi gerą vardą ir jo komentarai bei išvados USA užsienio politikos bei krašto apsaugos klausimais yra sutinkamos su dideliu dėmesiu. Mat, komiteto arba komisijos sąstatą sudaro asmenys, kurie yra buvę prie valdžios vairo aukštosiose pareigose (sekretoriaus, pasekretoriaus ir kt.) prezidentų Kenedžio, Johnsono, Nixono, Fordo, Karterio bei dabartinio Reagano valdymo metu. Komisija yra nepartinė ir savo nuomones bei išvadas remia išsamiais tyrimais bei studijom. Ankstyvesniuose savo raportuose komisija, kuri veikia nuo 1978 m., padėtį visada vertino nepaprastai tiksliai ir teisingai. Šito raporto, pasirodžiusio 1984 m. lapkričio mėn. 30 d., detalės turės, nėra abejonės, didelės įtakos į 1986 m. karinio biudžeto dydį.

Gerai dokumentuotas ir vaizdžiai diagramom bei lentelėm pajvairintas raportas iškelia šiuos faktus:

a) Kasmet nuo 1969 m. Sovietų Sąjunga savo apsiginklavimui išleido didesnes sumas už Jungtines Amerikos Valstybes.

b) Sovietų Sąjungos karinis biudžetas yra didinamas kasmet. Tuo tarpu Jungtinių Amerikos Vals-

tybių krašto apsaugos išlaidos tarp 1969 ir 1979 m. laikotarpyje buvo padidintos tik du kartus. Per kitus aštuonerius metus jos buvo sumažintos.

c) Nuo 1974 m. Sovietų Sąjunga skyrė kariniams reikalams 40% daugiau už Jungtines Amerikos Valstybes.

d) Sovietų Sąjunga per paskutinį dešimtmetį apsiginklavimui ir krašto apsaugai išleido 450 milijonų daugiau už Jungtines Amerikos Valstybes. Ši suma apima ir naujų ginklų tyrimo, bandymo bei tobulinimo išlaidas.

Toliau CPD savo raporte pabrėžia, kad ir strateginių bei taktinių ginklų persvara tolydžio svyra USSR pusėn:

1) Tarp 1974 ir 1982 m. Sovietų Sąjunga pasigamino 2035 tolumo skridimo raketas (tarpkontinentines ICBM). Jungtinės Amerikos Valstybės per tą patį laiką tik 346.

2) Jau keleri metai iš eilės kaip Sovietų Sąjunga pasigamina nuo 150 iki 300 tolumo skridimo raketų. Jų tikslumas daugeliu atvejų prilygsta arba pralenkia Jungtinių Amerikos Valstybių raketų tikslumą.

3) Strateginę atominių užtaisų, nukreiptų į JAV, skaičius padvigubėjo nuo to laiko, kai SALT II sutartis buvo pasirašyta 1979 m. Sutarties pasirašymo metu SSSR turėjo 5000 tokių raketų, dabar turi 9000, santykiu 4:1 jos naudai.

4) Tarp 1974 ir 1982 m. Sovietų Sąjunga pasistatė 33 povandeninius laivus, ginkluotus balis-

tinėm (oru skrendančiom) raketom. JAV per tą patį laiką įsigijo tik 2.

5) JAV 1972 m. turėjo daugiau strateginių bombošėių už SSSR. Apytikriai JAV — 400, SSSR — 140. Šiandien JAV nebeturi buvusios persvaros. Sovietų Sąjunga to tipo lėktuvų jau turi 325, o JAV naujų nepasistatė.

Toliau CPD raportas randa, kad USA atsilieka ne tik visose ginklų rūšyse, bet pradeda prarasti ir anksčiau turėtą pirmenybę technologijoje. Jei iki šiol buvo manoma, kad geresnės kokybės ginklai galės atlaikyti skaičiais didesnių SSSR pajėgų spaudimą, tai ši tezė raporte nebepriimama už tikrą pinigą ir pradėdama abejoti, kad kвалitetas gali atsilaikyti prieš kvantitetą.

CPD raportas, tęsdamas savo išvedžiojimus pagal ginklų rūšis, pateikia tokius duomenis.

Sausumos pajėgos. Seniai apsiprasta su tuo, kad Sovietų Sąjungos sausumos kariuomenės karių skaičius visada buvo didesnis už Jungtinių Amerikos Valstybių. Susirūpinimą kelia ne minėtas faktas, bet tendencija nekreipti į jį dėmesio ir leisti susidariusiam paritetui augti. Antai dar 1982 m. SSSR turėjo po ginklu 180 divizijų, o 1984 m. jau 194. Žemiau pateiktoje lentelėje matome, kad prieš tris SSR karius JAV gali pastatyti tik vieną.

Karių skaičiaus balansas tūkstančiais 1983 m.

	JAV	SSSR
Sausumos jėgos	780	1800
Laivynas	558	445
Aviacija	592	1290
Jūros pėstininkai	194	15
Pagelbiniai daliniai	103	450
Viso aktyvioj tarnyboj	2227	4000
Atsargos rezerve	1005	5000
Viso tarnyboj ir atsargoj	3232	9000

Aviacija. NATO jau nebetiki, kad Varšuvos Pakto sausumos pajėgas bus galima neutralizuoti aviacijos pagelba — USA taktiniais F 15 ir F 16 lėktuvais. Nuo 1973 m. iki 1982 m. Sovietų Sąjunga pasistatė tokių taktinių lėktuvų net 6,000. Per tą patį laiką Jungtinės Amerikos Valstybės — 3,000.

Karinė pramonė. Sovietų Sąjunga turi daugiau kaip 150 įmonių, gaminančių laivus, lėktuvus,

raketas, šarvuočius, artilerijos pabūklus, amuniciją, sprogstamąsias medžiagas... Kitos 150 įmonės aprūpina jos karines pajėgas pagelbinėm priemonėm: sunkvežimiais, radaru, ryšių priemonėm ir kt.

Laivynas. Per paskutinius du dešimtmečius įvyko dideli pasikeitimai JAV ir SSSR laivynų balanse. Sovietų Sąjunga padarė dramatišką pažangą su sunkaus tonažo laivais, kurie gali ištvirti jūroje ilgai ir toli nuo savo bazių. Jei prieš penkiolika metų laivyno jėgų balansas 1.5:1 santykiu SSSR naudai, tai šiuo metu jau net 3.5:1. JAV 600 naujų vienėtu stатыbos programa, kaip CPD komisija tvirtina, jau yra pavėluota. Stатыba turėjo būti seniai įvykdyta jei norėta greičiau susilyginti su SSSR ir atgauti lygsvarą jūroje. Pavėlavimas gali privesti prie to, kad, reikalui kilus, keliai į svarbių strateginių medžiagų šaltinius bus atkirsti. 1984 metų pabaigoje JAV jūros tarnyboje turėjo 545 laivyno vienetus. Tačiau tolimesnis ir būtinas JAV laivyno augimas 1986-9 m. laikotarpiui tebėra projekte. Tuo tarpu su nepakankamu laivų skaičiumi JAV laivyno uždaviniai bus sunkiai įvykdomi, ypač tuo pačiu laiku visuose trijuose vandenyuose. Žemiau pateikta lentelė aiškiai rodo didelę SSSR persvarą.

Laivyno balansas 1983 m.

	JAV	SSSR
Lėktuvnešiai	13	5
Didieji karo laivai	2	0
Sunkaus tonažo laivai	90	107
Vidutinio ir lengvo tonažo	103	95
Balistinių raketų povandeniniai laivai	35	79
Povandeniniai laivai	4	168
Atominiai povandeniniai laivai....	95	120
Amfibiniai laivai	61	177
Pakraščių apsaugos laivai	6	455
Minosvaidžiai ir monogaudžiai ...	3	339
Pagelbiniai kovos ir aprūpinimo laivai	105	772
Raketų laivai	0	145
Viso	525	2,562

AUSTRALIJOS "RAMOVĖ" SKYRŲ ATSTOVŲ SUVAŽIAVIMAS CANBERROJE

Australijos Lietuvių Dienų proga sostinėje Canberroje įvyko L.K.V.S.-gos "RAMOVĖ" Australijos Skyrių Atstovų suvažiavimas 1984 m. gruodžio m. 31 d.

Australijos Karo Muziejaus vadovybės sutikimu, suvažiavimas prasidėjo 8.30 val. ryte vainikų padėjimu ant Australų Nežinimo Kareivio paminklo, esančio prie Karo Muziejaus. Kaip teko sužinoti, ne visoms tautybėms čia yra leidžiama organizuotai vainikus padėti ir visai neleidžiama dalyvauti su tautinėmis vėliavomis. Leidžiama tik tam tikrų organizacijų vėliavas. Tad prie vainikų padėjimo iškilmių buvo leista dalyvauti tik dviem — Melbourno ir Sydney skyrių vėliavoms, nors suvažiavime buvo ir Adelaidės skyriaus vėliava.

"RAMOVĖS" skyrių atstovų suvažiavimo vardu vainiką padėjo Vytautas Šalkūnas — S-gos garbės narys, jam asistavo: Vyt. Vosylius—

Adelaidės skyriaus pirmininkas ir Ant. Skirka — Sydney skyriaus pirmininkas. Po jų — vainiką taip pat padėjo Australijos Lietuvių Bendruomenės suvažiavimo vardu prof. A. Kabaila — A.L.B.-nės Krašto tarybos pirmininkas, jam asistavo: Vyt. Kamantas — P. L. Bendruomenės valdybos pirmininkas ir Vyt. Bukevičius — A.L.B.-nės Krašto v-bos pirmininkas. Padėjus vainikus, atatinamą ta proga maldą sukalbėjo prelatas P. Butkus. Po maldos, grojant muziejaus trimičiui, ramovės vėliavos buvo atatinamai palenkto prieš paminklą jo pagerbimui. Šiose iškilmėse dalyvavo suvažiavę atstovai — ramovėnai, bendruomenės veikėjai, daug garbingų svečių iš J.A.V., kaip VLIKO vicepirmininkas V. Jokūbaitis, buv. Ateitininkų Federacijos vadas dr. P. Kisielius ir kiti. Vainikų padėjimo ceremonijoms vadovavo Canberros "RAMOVĖS" skyriaus pirmininkas J. Kovalskis.

Visiems sugrįžus nuo Karo Muziejaus, pats suvažiavimas įvyko Lyneham pradžios mokyklos erd-

vioje salėje, esančioje visai arti Lietuvių klubo. Salė buvo papuošta mūsų tautine ir Australijos vėliavomis. Ant salės sienos dešinėje pusėje buvo iškabinėta Lietuvos kariuomenės daugelio vaizdų įdomi parodėlė, parodanti įvairias kariuomenės dalis, ginklų rūšis, apginklavimą ir buvusius kariuomenės vadovybės bei aukštesnius karininkus. Daugumoje tai buvo fotografijos dar iš Lietuvos nepriklausomybės laikų ir atatinamos laikraščių iškarpos.

Suvažiavimą trumpu žodžiu atidarė Canberros skyriaus pirmininkas J. Kovalskis, pakviesdamas į garbės prezidiumą: Vyt. Vosylių — Adelaidės skyriaus pirmininką, Vyt. Šalkūną — S-gos garbės narį, Vyt. Jokūbaitį — VLIKO vicepirmininką ir prelatą P. Butkų. Visiems pritariant bendru plojimu, suvažiavimo pirmininku buvo pakviestas Ant. Skirka — Sydney skyriaus pirmininkas ir sekretoriumi — Pr. Nagys. Mandatų ir rezoliucijų komisija buvo jau iš anksto sudaryta:

Australijos "Ramovė" Skyrių atstovų suvažiavimo dieną padedamas vainikas ant Australų Nežinomo Kareivio paminklo prieš Australijos Karo Muziejų Canberroje. Vainiką neša iš kairės į dešinę: Antanas Skirka — Sydney skyr. pirmininkas, Vytautas Šalkūnas — Sąjungos garbės narys ir Vytautas Vosylius — Adelaidės skyr. pirmininkas. Toliau stovi: Melbourno skyriaus vėliava ir bendruomenės vadovai, pasiruošę padėti vainiką.

Vainikus padėjus, prie paminklo sukalba maldą prelatas Petras Butkus. Toliau matosi Australijos Karo Muziejaus pastatas Canberroje.

St. Ratas-Rataiskis ir V. Šimkus, abu iš Canberros skyriaus.

Pradedant suvažiavimo darbotvarkę, pirmininkaujantis iškvietė prel. P. Butkų sukalbėti invocaciją. Maldos žodžiai ir mintys buvo kaip tik pritaikintos šiai suvažiavimo progai.

Pirmininkaujančiam perskaičius gautus suvažiavimui sveikinimus raštu iš "RAMOVĖ" Centro v-bos pirmininko A. Jonaičio ir Pertho buv. skyriaus pirmininko J. Jaudegio, žodžiu sveikino: Vyt. Jokūbaitis — VLIKO pirmininko ir savo vardu, pabrėždamas, kad VLIKAS labai vertina buv. karių — ramovėnų tikslus ir siekimus, nes tokie patys yra ir VLIKO tikslai: neapvilti brolių ir sesių pagergtoje Tėvynėje. Sveikinimą užbaigė: "Tik kartu ir vieningai dirbdami, pasieksime mūsų tautai laisvę". Vl. Garbenis sveikino Čikagos skyriaus ir savo vardu.

Pirmininkaujantis padėkojęs už sveikinimus, paskaitai pakvietė P. Čeičį. Prelegentas savo paskaitoje išsamiai nušvietė J.A.V. laikyseną tarptautinėje politikoje, pradedant

dar prieš pirmąjį Pasaulinį karą iki šių dienų. Paskaita buvo gerai paruošta, kondensuota ir įdomi.

Po paskaitos toujau sekė skyrių atstovų pranešimai. Pranešimus raštu padarė: Adelaidės, Melbourno ir Sydney skyrių pirmininkai arba jų atstovai ir žodžiu: Canberros atstovas St. Ratas-Rataiskis. Jo pranešimu, skyrius turi 14 narių. Visi nariai paskutinius du metus buvo įjungti į darbus suruošti šias Lietuvių Dienas. Skyriaus veiklai (jeigu yra reikalinga) finansinė parama yra gaunama iš Lietuvių klubo.

Apskritai iš pranešimų paaiškėjo, kad nežiūrint į mūsų daugelio jau labai sulapojusią "jaunystę", skyriai vistiek dar gyvai ir gana stipriai veikia. Ypač Adelaidės ir Melbourno skyriai, kurie stipriai stovi ir finansiniai. Adelaidės skyrius per šiuos paskutinius du metus turėjo apie 7000.-dolerių apyvartos, o Melbourno valdybos kasoje yra (su mirusių ramovėnų testamentiniais palikimais) — 17,000.-dolerių. Pinigai yra laikomi banke, o skyrius naudojami tik iš banko gaunamais procentais.

Visuose skyriuose ne tik yra renamos Lietuvos kariuomenės atkūrimo šventės, Dariaus ir Girėno ir Birželio 13-15 d. tragiškų išvežimų minėjimai, bet ruošiami ir šiaip pasilinksminimai, kurie duoda nemaža skyriams ir pajamų.

Pasibaigus pranešimams, kilo gyvos diskusijos. Buvo pareikšta nuomonių, kad ramovėnai permaža dalyvauja politiniame gyvenime, permaža remia Lietuvių Fondą ir Tautos Fondą, be to, visai nekreipia dėmesio į vietinius australų laikraščius, kur dauguma straipsnių yra kaip tik mums nepalankūs. Į tai atsakydamas VLIKO vicepirm. V. Jokūbaitis pareiškė kad ruošimas tokių paskaitų, kurių šiandien čia girdėjome, priklausymas vietinio krašto politinėms partijoms, dirbant lietuviybės išlaikyme — tai jau ir yra politinis darbas. Pirmininkaujantis pasisakė, kad Lietuvos kariuomenės paskirtis nebuvo politinė, o tradiciniai turėtume laikytis ir mes, buvusieji kariai — ramovėnai. O rūpintis politika yra sudaryta tam patyrusių žmonių komitetai ir organi-

zacijos, kurios mums reikalinga remti ir palaikyti. Kas link spaudos reikalo, tai reikia pasakyti, kad senieji rašantieji į spaudą žurnalistai dauguma iki šio laiko dar nėra tiek stiprūs balboje, kad galėtų laisvai angliškai rašyti ir atsakyti. O mūsų išmokslintas jaunimas, tiesiog yra tragiška, — veik niekas nerašo ir tuom nesijdomauja. Vyt. Šalkūno pareiškimu, politinėje veikloje turėtų dalyvauti ne visas skyrius kaip toks politinėje veikloje (nes tuomet yra bereikalingų ginčų ir nesklaidumų), bet pavieniai asmenys savo iniciatyva ir tas yra patartina. Be to, skyriams reikėtų daugiau kreipti dėmesio į pavergtos Lietuvos sąžinės kalinius. Tam reikalui jis yra Melbourne suorganizavęs specialų komitetą ir per šį komitetą jau yra surinkta 1500.-dol. ir 1300.-dol. jau panaudota šalpai.

Užbaigus diskusijas, pirmininkaujantis perskaitė sveikinimų ir rezoliucijų komisijos paruoštus sveikinimų projektus: 1/ VLIKO valdybos pirmininkui, 2/ Pasaulio Liet. B-nės valdybai, 3/ L.K.V.S. "RAMOVĖS" centro v-bos pirmininkui ir 4/ Australijos Liet. B-nės krašto valdybai. Sveikinimai suvažiavimo dalyvių buvo priimti bendru ilgu plojimu.

Suvažiavime dalyvavo apie 40 dalyvių atstovų ir svečių. Kadangi po dviejų metų Lietuvių Dienos bus ruošiamos Sydney, tai per tą laiką vadovaujantis skyrius Australijoje yra Sydney skyrius.

Neatsirandant daugiau jokių klausimų, suvažiavimo pirmininkas A. Skirka padėjo šio suvažiavimo šeimnininkams už įdėtas pastangas, darbą ir ryžtą organizuojant šį suvažiavimą, o taip pat ir suvažiavimo dalyviams, ypač atvykusiems iš tolimų krašto vietų ir net iš užjūrių, nepabijojusiems kelionės vargo čia atvykti. Suvažiavimas buvo užbaigtas bendrai sugiedotu Tautos Himnu.

Užbaigus suvažiavimo programą, buvo padaryta visų dalyvių bendra nuotrauka ir šeimnininkai visus svečius pakvietė pietų, prie puikiai paruoštų valgių Lietuvių klubo valgykloje. Tad iki malonaus pasimatymo po dviejų metų Sydnejuje.

Senas ramovėnas

AUSTRALIJA — SYDNEY

NUOTAIKINGAS RAMOVĖNŲ PARENGIMAS

Š. m. sausio m. 26 d. (šeštadienį), Sydnejaus ramovėnų skyrius suruošė labai kultūringą parengimą — vakaronę Lietuvių klube, Bankstowne, jo pelną skirdamas vis dar negaluojančio klubo parėmimui. (Mūsų klubas pristatęs pusę milijono dolerių kainavusį priestatą, o laikams pablogėjus, yra finansiniuose sunkumuose). Tai jau trečioji organizacija, atskubėjusi į talką mūsų klubui — Lietuvių namams (pirmosios dvi — Sydnejaus Skautų Židiny ir Pensininkų klubas).

Vakaro programą atliko Newcastleio Lietuvių dvigubas kvartetas, vadovaujamas Stasio Žuko, išpildžiusio eilę šiuo metu Lietuvoje dainuojamų estradinių dainų, kurioms muziką ir žodžius kūrė: B. Gorbulskis, Makačinas, M. Novikas, M. Vaitkevičius, A. Raudonikis, A. Bražinskas ir V. Telksnys.

Dainų temos labai įvairios: Gimtoji žemė, vaikystės skambesys, motinos meilė, atėjimas į pasimatymą, širdies šauksmas ir t.t., viso 18 dainelių.

Jas išpildė: Moterų kvartetas — Zina Zakarauskiene (vadovė-sopranas), Benigna Zakaruskaitė (sopranas), Birutė Gasparonienė (altas) ir Marta Zakarauskiene (altas). Vyrų kvartetas — Stasys Žukas (bosas), Juozas Česnaitis (bosas), Sigita Daugėla (tenoras) ir Jonas Balčiūnas (tenoras). Vienetui akomponavo pianistė Margareta Ulanienė, pranešėjas — St. Žukas.

Daugumą dainų išpildė moterų kvartetas, kitas — vieni vyrai, o kartais su moterų talka, vieną — įvadinę dainą ("Skrido paukščiai" — A. Raudonikio), Z. Zakarauskiene dainavo solo, kitą — duetas: M. Zakaruskine ir J. Česnaitis ("Tu ateik į pasimatymą" — B. Gorbulskio.)

Nors vieneto nariai ir nuogaštavo, kad jų išėjimas į sceną tik ką po Klivelando okteto gastrolių, — o jie juk neprofesionalai — vakaro dalyviai dvigubo kvarteto narius

sutiko labai šiltai, nepagailėdami ovacijų.

Svečius dainininkus pradžioje pristatė ir, jiems užbaigus programą, padėjo ramovėnų skyriaus pirmininkas Antanas Skirka. Choro dalyviams įteiktos simbolinės padėkos dovanėlės — po gėlę, o vieneto vadovui ir šis tas konkretnio. . .

Vakaro metu vyko turtinga fantais loterija, kurią pravedė p. Edvardas Lašaitis, o laimingųjų bilieto traukimą atliko p. Collete-Žukienė ir p. Juozas Klimas — svečias iš Kanados.

Vakaronėn prisirinko apypilnė salė, kuri vėliau, po koncerto, linksminosi šokdam, grojant neblogam mišriam orkestrui.

Išsiskirstyta tik apie 12 val. nakties.

Bravo, ramovėnai!

B.Ž.

LOS ANGELES ĮVYKO GRAŽUS LAPKRIČIO 23-SIOS MINĖJIMAS

1984 metų Lietuvos Kariuomenės atkūrimo minejimui Los Angeliečiai pradėjo ruoštis anksti. Pagrindinė eiga aptarta ramovėnų valdybos pasėdyje spalio 15 dieną. Spalio 28 sušauktas bendras ramovėnų, birutiečių ir šaulių valdybos narių posėdis, kuriame svarstyta kariuomenės šventės minėjimo planas ir pasikirstyta pareigomis. Be to, padarytas smulkus pranešimas apie liepos 1 dienos vąj "Kariui" paremti ir nutarta panašų vąj suruošti kiekvienais metais. Smulkesnė minėjimo eiga aptarta po dviejų savaitių visuotiniame ramovėnų susirinkime.

Visų šventųjų dieną buvo aplankyti mūsų mirusiųjų kapai ir ant jų susmaigstytos tautinės veliavėlės. Šią pareigą atliko Holy Cross kapinėse ramovėnai, Forest Lawn — šauliai ir Calvary — birutietės su ramovėnais.

Lapkričio 24 dienos radijo valandėlė buvo skirta grynai Kariuomenės šventei. Ją pravedė ramovėnų valdybos pirmininkas Vladas Šimoliūnas ir Radijo Klubo narė Stasė Pautėnienė. Programa, kurią sudarė trumpos kalbos, muzika, dainos bei deklamacijos, buvo ypatingai

gerai suplanuota. Valandėlė pradėta maršu "Leiskit į Tėvynę" ir užbaigta vėliavų nuleidimo apeigomis Kauno Karo Muziejaus sodelyje.

Po šeštadienio lietaus sekmadienio rytas išaušo saulėtas ir oras taip skaidrus, jog net iš pajūrio miestuko Santa Monica ryškiai matėsi snieguoti San Gabriel kalnai. Ši atmosfera smarkiai prisidėjo prie iškilmingo vėliavų pakėlimo šv. Kazimiero parapijos kieme. Pirmą kartą šiose iškilmėse dalyvavo ir Amerikos Legiono atstovai. Po to sekė šventos Mišios su atitinkamu pamokslu. Po pamaldų trys šaulių poros pravedė rinkliavą, prisegdamas aukotojams trispalvius kaspinėlius.

Lietuvos kariuomenės atkūrimo 66 metų sukakties minėjimą viršutinėje šv. Kazimiero parapijos salėje atidarė ramovėnų valdybos

pirmininkas Vladas Šimoliūnas, paprašydamas visus atsistoti ir tylos minute pagerbti mūsų mirusius. Įnešamos vėliavos, giedamas Amerikos himnas. Trumpas sveikinimo kalbas pasako gen. konsulas Vytautas Čekanauskas, Antanas Mažeika — ALTO vardu, Rimtautas Dabšys — Los Angeles Lietuvių Bendruomenės, Vytautas Vidugiris — jaunimo, skautų ir Amerikos Legiono Posto No 405.

1983 metų gegužės 22 dieną Lietuvių Veteranų atstovų suvažiavime buvo nutarta pagal Antano Audronio projektą padaryti garbės nario ženklukus, ir šie ženklukai sykiu su pažymėjimais dabar buvo įteikti mūsų devyniems savanoriams kūrėjams. Po šio iškilmingo įteikimo sekė trumpa, kondensuota paskaita. Stebėtina, kiek daug galima pasakyti per dešimt minučių.

Minėjimo oficialioji dalis užbaigta Lietuvos himnu ir vėliavų išnešimu, o meninę dalį atliko populiariusis Los Angeles vyrų kvartetas, sudainavęs septynias šiai sventei pritaikytas dainas.

Visas minėjimas užsitęsė vieną valandą tris minutes, ir birutiečių valdybos pirmininkė Alfonsa Pažiūrienė pakvietė visus dalyvius į apatinę salę, kur penkios birutietės, triūsiančios nuo pat ankstyvo ryto, paruošė skanias ir tikrai meniškai patiekias vaišes.

Gerai organizuotas minėjimas praėjo be galo sklandžiai, ir vienas iš dalyvių pareiškė, kad, minėjimui pasibaigus, dar norėtusi, jog jis dar nebūtų pasibaigęs. Geras minėjimas susilaukė komplimentų.

Po vaišių trys birutietės su dovanomis aplankė sergančius generolą Stasį Raštikį su ponija.

Jurgis Gliauda skaito paskaitą 1985.1.20

Rašytojas, garbės šaulys Jurgis Gliauda, daugelio knygų laureatas, Kario žurnalo bendradarbis kalba šv. Kazimiero parapijos salėje Los Angeles, Calif., pristatant - supažindinant su Algirdo Gustaičio parašyta istorine knyga **Tikroji Lietuva**. Pristatymą ruošė Juozo Daumanto šaulių kuopa, kuriai pirmininkauja Juozas Pažėra. Supažindinimą pravedė inž. šaulys Juozas Ruokis. Gražią kalbą pasakė Lietuvos Generalinis Konsulas Vytautas Čekanauskas. Iš knygos **Tikroji Lietuva** paskaitė jauna skautė Rimutė Navickaitė. Pabaigoje kalbėjo veikalo **Tikroji Lietuva** autorius Algirdas Gustaitis. Prie stalų šauliai pardavė daug tų knygų, norėjusiems autografuoti. Scenoj buvo iškabinti Lietuvos miestų herbai, kuriais papuoštas Lietuvos žemėlapis. Šios iškilmės įvyko 1985 m. sausio mėn. 20 d., sekmadienį. Leono Kanto nuotrauka-

Okupuotoje Lietuvoje mielai sesutei mirus,

VLADUI ŠIMOLIŪNUI

giliai užuojautą reiškia

Los Angeles J. Daumanto Šaulių kuopa

LKV "Ramovė" Klivelando skyriaus metinio narių susirinkimo prezidentas, iš k. į d. pranešimą metinės veiklos skaito sk. pirm. Vytautas Januškis, sėdi Antanas Jonaitis, C. V. pirm., Jurgis Malskis, prezidento pirm., ir Vytautas Stuogis, sekretorius.

LKVS "Ramovė" Klivelando sk. nariai, metinio susirinkimo metu, iš kairės į dešinę: sėdi pirmoje eilėje Kazys Gaižutis — buvęs sk. pirm. Jurgis Malskis, buvęs dviejų kadencijų Centr. vald. sekretorius, Vytautas Januškis — sk. pirm., Antanas Jonaitis — Centro vald. pirm., Domas Vaičiūnas ir Vytautas Stuogis — buvęs sk. pirm.

Antanas Jonaitis ir Kazys Gaižutis pakelti į sk. garbės narius.

Nuotraukos Jono Velykio

ČIKAGOS RAMOVĖNŲ SUSIRINKIMAS

Metinis Čikagos ramovėnų susirinkimas įvyko sausio mėn. 27 d. Jaunimo Centre. Diena pasitaikė šaltoka, bet oras gražus. Ramovėnai nepabūgo į susirinkimą atsilankyti — dalyvavo virš trisdešimties narių.

Susirinkimą atidarė skyr. pirm. K. Juškaitis, perskaitė Tėvynės prisiminimą ir išvardino tais metais mirusius skyriaus narius, kurių atminimas pagerbtas atsistojimu ir minutės susikaupimu. Prezidiuman pakvietė pirmininkauti J. Gradinską ir sekret. Alb. Beniulį.

Išklausytas skyr. pirm. K. Juškaičio metinis skyriaus veiklos pranešimas. Svarbiausi atlikti darbai: Lapkričio 25 dieną surengtas kariuomenės atkūrimo minėjimas.

Minėjimas pradėtas pamaldomis J. Centro koplyčioje, apeigos piro Laisvės Kovų paminklo ir salėje sveikinimai, paskaita, meninė dalis ir birutininkių paruoštos vaišės — pietūs. Lapkričio 24-25 d. Jaun. Centro patalpose buvo V-bos suruošta įvairių ginklų ir medalių paroda. Parodai exponatus iš savo

nuosavos kolekcijos iš Baltimorės atgabeno H. Gaidis ir K. Česonis. Paroda susidomėjimas buvo nemažas ir lankytojų netrūko.

Skyr. v-ba šaulių daliniai ir birutininkės kartu suruošė žurn. "Kariui" paremti kavutę, davusią pelno 531.75 dol., kuris pasiūstas Kariui.

Kovo dešimtą dieną suruoštas pulk. ltn. Jono Švedo ir pulk. ltn. K. Mikolajūno jų 90-ties metų pagerbimas. Jų paberimo pietūs, sveikinimai ir įteikimas atatinamų adresų įvyko Dainos restorane. Raštu solenizentus pasveikino gen. Vladas Mieželis.

Valdybos rinkimai. Kadangi nominacijų komisija nepristatė sutinkančių įeiti valdybon sarašo, tai rasta labai nekomplikuota išeitis — pasiūlyta senai valdybai pasilikti dar vienai kadencijai. Šį pasiūlymą vienbalsiai parėmė susirinkimas. Senoji valdyba, pasitarus, sutiko pasilikti ir eiti valdybos pareigas 1985 metais.

Dėl nesveikatos pasitraukus iš L. Kovų Muziejaus vedėjo pareigų V. Diminskiui, muziejus nebuvo tinkamai tvarkomas ir prižiūrimas — buvo uždaras lankytojams ir interesantams. Nuo 1985 metų pradžios

Laisvės Kovų Muziejaus vedėjo pareigas sutiko perimti St. Rudokas.

Skyriuje yra keletas narių, vertų atžymėjimo. Šį kartą valdyba parinko porą narių, kurie ypatingai to verti. Tai ilgametis Sąjungos centro v-bos bei skyr. v-bos narys Ed. Vengianskas ir skyriui daug nusipelnęs Kazys Leknickas.

Todėl v-ba nutarė juos pristatyti visuotinam narių susirinkimui išrinkti juos skyriaus garbės nariais. Susirinkimas vienbalsiai pritarė suteikti jiems skyriaus garbės nario vardą ir leido įrašyti į skyriaus garbės narių sąrašą.

Gaila, K. Lkenickas šios užpelnytus garbės nesulaukė, prieš pat susirinkimą gruodžio 15 dieną atsisakė su šiuo pasauliu.

Susirinkimo dvasia ir eiga parodė, kad Čikagos ramovėnai galų gale suprato laiko padėties rimtumą bei savo reikalų svarbą ir įvertino savo užbrėžtų tikslų vieningo siekimo reikšmę, todėl pašalinių idėjų ar asmeniškumų kišimo į Ramovės veiklą visiškai nebuvo, ką parodė šio susirinkimo vyksmas. Garbė Čikagos ramovėnams.

KJ

Karo Mokyklos 16-tos laidos karininkai 50-ties metų sukakties suvažiavime, St. Petersburg, Floridoje. Iš kairės: Viktoras Perminas, Jonas Navickas, Henrikas Valiulis, Gražys Krosniūnas, Marijonas Kugrenas, Andrius Mironas, Bernardas Poderys, Kazys Urbšaitis. Trūksta Z. Raulinaičio. Nuotr. V. Permino

A. A.
Plk. dr. V. Ingelevičius

MIRĖ PULK. DR. V. INGELEVIČIUS

Vasario 5, antradienį, 10:15 v.v. savo namuose mirė Lietuvos kariuomenės pulkininkas dr. Vladas Ingelevičius, mirė sunkios senatvės vargų prislėgtas. Pašarvotas buvo M. Shalins šermeninėje. Palaidotas vasario 9, šeštadienį, iš Apreiškimo parapijos bažnyčios Šv. Karolio kapinėse šalia žmonos dailininkės Reginos Matuzonytės-Ingelevičienės, kuri mirė 1980 kovo 30. Liko dukros Regina Kudžmienė ir Marija Vygantienė su šeimomis.

Velionis buvo Lietuvos kariuomenis savanoris, jos sveikatos reikalų organizatorius, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus darbuotojas.

-o-

Buvo gimęs 1889 lapkričio 11 Berzuonyse, Rokiškio apskrityje. 1908 Petrapilyje baigė gimnaziją ir tuoj įstojo į karo medicinos akademiją, kurią baigė 1913. Būdamas karo akademijoje, aktyviai dalyvavo lietuvių studentų gyvenime. Tada lietuviai tos akademijos studentai sumanė ir įkūrė gydytojų korporaciją Fraternitas Lithuanica, kuri ir dabar tebegyvuoja.

Įsigijęs gydytojo laipsnį, 1913-1917 tarnavo rusų kariuomenėje. Vėliau pateko į sulietuvintą 226 lauko ligoninę rumunų fronte. Iš ten su kitais lietuviais 1918 metų birželio mėnesį grįžo į Lietuvą. Tais pačiais 1918 gruodžio 19 savanoriu stojo į Lietuvos kariuomenę. Karo sanitarijos

viršininkui V. Nagevičiui tuo metu susirgus, jis ėjo jo pareigas nuo gruodžio 24 iki 1919 birželio 4. Toku būdu jam teko organizuoti Lietuvos kariuomenės sveikatos tarnybą ir padėti jai pagrindus.

Vėliau jis visą laiką, kol buvo bolševikų iš kariuomenės išleistas, ėjo karo sanitarijos viršininko padėjėjo pareigas. Iš kariuomenės jį bolševikai atleido 1940 spalio 27. Kariuomenėje jis pasiekė pulkininko gydytojo laipsnį. Atliekamu laiku vertėsi ir privačia gydytojo praktika.

Jis atstovavo Lietuvai tarptautiniame karo medicinos kongresų komiteje 1934, 1940 ir pats dalyvavo eilėje kongresų. Karo medicinos ir cheminio karo klausimais rašė Mūsų Žinyne ir Medicinoje.

Jis taip pat buvo vienas iš Lietuvos Raudonojo Kryžiaus steigėjų ir nuo 1919 sausio iki 1944 (su pertrauka 1932-38) dirbo jo vyriausioje valdyboje.

1944 vasarą pasitraukė Vokietijon, 1945 gegužės mėn. atgaivino Lietuvos Raudonojo Kryžiaus veiklą ir iš Bregenzo, Austrijoje, atstatė ryšius su Raudonojo Kryžiaus komitetu Ženevoje. Lietuvos Raudonajame Kryžiuje jis dirbo iki 1949 metų, kai su šeima išemigravo į Ameriką.

Apsigyvenęs New Yorke, buvo įsigijęs gydytojo teises, dirbo įvairiose ligoninėse, kol pajėgė, kol išėjo į pensiją. Velionis buvo vegetaras, važinėdavo į vegetarų kongresus, propagavo šią idėją visur. Mėgo skaityti knygas. Į amžiausią galą jo regėjimas nusilpo, tada vis prašė dukterų, kad jam paskaitytų.

(p.j.)

MIRĖ KPT. BRONIUS MICHELELEVIČIUS - MICHAEL

A. a. kpt. Bronius Michelevičius-Michael mirė sausio 25 d. Sarasotoje, Fla. Velionis buvo gimęs 1910 m. kovo 3 d. Skaisgirių km., Pušaloto valsč., Panevėžio apskr. Baigęs Panevėžio gimnaziją, 1931 m. baigė Karo mokyklą, gaudamas jaunesnio leitenanto laipsnį. 1939 m. baigė Aukštąją karo mokyklą, gaudamas generalinio štabo laipsnį. Išstarnavo kapitono laipsnį.

Sovietai likviduodami Lietuvos kariuomenę, sudarė vadinamą 26-tąjį

pulką ir to pulko štabo viršininku paskyrė Bronių Michelevičių. Michelevičius betgi tėvynės neišdavė. Vietoj to, jis su pulko slapčiausiais dokumentais atsidūrė vakaruose. Berlyne įsijungė į Lietuvių Aktyvistų sąjungą, iš kurios gavo pavedimą slapta vykti Lietuvon ir ten organizuoti pogrindį kovai su okupantu.

Vykdydamas tą uždavinį, jis 1940 m. vieną lietingą gruodžio mėn. dieną leidosi pavojingon kelionėn. Rusų saugumo zonoj pro spygliuotų vielų užtvartas, pro sargybinius ir jų treniruotus šunis šliaužė 5 valandas. Tai buvo rizika, nes rusų saugumas buvo davęs įsakymą Bronių Michelevičių gyvą ar mirusį pristatyti.

Michelevičius savo uždavinį atliko ir 1940.XII.18 d. sugrįžo Vokietijon, o 1941 metų balandžio mėn. antrą kartą tuo pat būdu vyko Lietuvon. Per karą net 4 kartus buvo sužeistas ir tik per stebuklą išliko gyvas.

Atvykęs Amerikon gavo darbo karinėje žinyboje, o vėliau dirbo atsakingose pareigose JAV ambasadoje Austrijoje, Tunizijoje, Čilėje, Jordane, Japonijoje, Madride, Vakarų Vokietijoje. Išėjęs į pensiją apsigyveno Floridos Sarasotoje. Buvo palaidotas Park Memorial kapinėse St. Peterburge.

A. A.
kapitonas
Bronius Michelevičius

A.AA. PRANAS NEDAS - NEDZINSKAS

1984 m. lapkričio mėn. 16 d. Čikagoje pasklido liūdna žinia, kad šį pasaulį paliko visų mylimas v.s. Pranas Nedas - Nedzinskas.

Velionis buvo linksmo būdo, energingas, sumanus ir veiklus pasiimto-se organizacijų pareigose, ypač skautų sąjungoje.

Velionis Pranas buvo gimęs 1910 m. birželio mėn. 12 d. Mikyčių kaime, Švėntezerio vals., Seinų-Lazdijų apskr., vidutinio ūkininko šeimoje. Pradžios mokslą ėjo vietinėje mokykloje, o gimnaziją — Lazdijuose. Gimnazijoje priklausė skautams ir ateitininkams.

1933 m. baigė PLP Karo mokyklos XV laidą ir buvo paskirtas į 9 pėst. LK Vytenio pulką — Marijampolėje. Po pusmečio, pulko vadui leidus, su šias eilutes rašančiu pradėjo vadovauti Marijampolės Berniukų Rygiškių Jono Gimnazijos skautų draugovėms. Vėliau kai kurį laiką vadovavo šios gimnazijos skautų tuntui. Kaip velionis buvo ištikimas skautų įžodžiui ir mėgęs skautišką darbą, galima pavaizduoti sekančiu pavyzdžiu. Rašantis su gimnazijos skautais dvi savaites stovyklavo Jurgežerio miškelyje (apie 3 km nuo Suvalkų Kalvarijos). Velionis Pranas kas antrą dieną aplankydavo stovyklą (apie 13 km nuo Marijampolės) ir bendradarbiavo stovyklos štabo pasitarimuose arba laužuose, tardamas pamokantį skautišką žodį. Su velioniu 9 pėst. pulke teko gyventi viename mažame viengungiams skirtame butelyje ir per tą laiką vienas kitam neesame pasakę piktesnio žodžio. Kartu žaidėme tenisą, kartu plaukiuojome baidarė Šešupėje, kartu lankėme Marijampolės miestą ir jame esamus parngimus. Velionis Pranas buvo ypatingai gero būdo.

Kaip žinome, Lietuvos okupacijos sutrukdė skautišką veiklą, bet tik atsiradęs vakarų Vokietijoje, velionis Pranas jau organizuoja skautus ir, būdamas stovyklos gimnazijos kūno kultūros mokytoju, su savo jaunuoliais sportininkais (veik visi skautai) aplanko beveik visas (amerikiečių zonoje) stovyklas žaisdami krepšinį.

Velionis Pranas JAV krantus pasiekė 1949 m. rudenio su mažamečiu sūneliu Algiu. Čia jam teko būti sūnui Algiui ne tik tėvu, bet ir motinos pareigas atlikti. Kūrimasis gyvenimui pirmomis dienomis buvo nelengvas, bet velionis rado laiko grįžti prie skautiškos veiklos. Velionį matome organizuojant skautams remti draugiją, steigiant skautininkų-kių draugovę, redaguojant "Skautų Kelį" dienraštįje Drauge, einant tuntininko pareigas "Lituanicos" tunte, vieną kadenciją eina "Vidurio Rajono" vado pareigas. Taip pat nepamiršta ir savo profesijos LKV Sąjungos "Ramovė" Čikagos skyr. Įsteigia "Dzūkų Draugiją" ir jai vadovauja iki mirties. Velionis Pranas už savo pavyzdinę skautišką darbštumą pakeliamas į vyr. skautininko laipsnį ir apdovanojamas skautiškais garbės ženklais įskaitant ir aukščiausį žymenį "Geležinio Vilko" ordiną. Velionies būdo savybes žymi ir tas, kad laidojimo namuose atsisveikinimo metu vos sutilpo vieuomenė, skautai-tės, artimieji ir giminės. Buvo pasakyta keletas atsisveikinimo kalbų: LS Sąjungos brolių ir sesių vardu kalbėjo Tarybos pirmininkas v.s. fil. Sigitas Miknaitis, Skautininkų Ramovės, įteikta raštu, v.s. Nijolė Užubalienė, "Dzūkų draugijos" vardu — s. kun. Jonas Borevičius, S.J., PLP Karo Mokyklos XV laidos vardu — s. Viktoras Lesniauskas ir LKV Sąjungos "Ramovė" vardu — ramovėnas Kostas Juškaitis. Lietuvių operos vyrų choras išpūdingai giedodavo "Requiem" ir "Tėve mūsų". Atsisveikinimo dalyviai, supintomis rankomis, sugiedodavo "Ateina naktis". Prie karsto budėjo skautų-čių garbės sargyba ir buvo išrikiuotos skautų-čių Lietuvos ir JAV vėliavos. Atsisveikinimą pravedė velionies Prano geras draugas s. kun. Jonas Borevičius, S.J.

1984 m. lapkričio mėn. 19 d. rytą velionies Prano palaikai buvo atlydėti į Šv. M. Marijos Nekalto Prasidėjimo lietuvių parapijos bažnyčią Brighton Parke. Gėdulingas šv. Mišias koncelebravo kun. J. Borevičius, kun. F. Kireilis ir kun. Aleksonis. Pamaldų metu išpūdingai giedodavo dzūkas solistas Jonas Vaznelis. Po pamaldų apie 200 asmenų velionį Praną palydėjo į Šv. Kazimiero lietuvių kapi-

Ltn. Pranas Nedas-
Nedzinskas

nes. Laidojimo apeigas atliko kun. Jonas Borevičius. Sugiedotas Lietuvos Himnas ir "Ateina Naktis".

Mielas Pranai, ilgėjais Tėvynės ir jos laisvės, bet nelaukta ir negailestinga mirtis per anksti išskyrė Tave iš mūsų tarpo. Su poete Julija Švabaite-Gyliene norime Tau tarti: "Vai norėčiau dar sugrįžti, / dar sugrįžti Dzūkijon, / aplankyti Mikyčių gryčią, / kapą motinos senos"... Deja... Išėkis ramybėje, kad ir ne savoje, bet svečioje žemėje. Tavo mylimai žmonai Salomėjai ir sūnui Algiui su šeima linkime stiprybės ir ištvėrmės.

V. Nenortas

ATSIŪSTA PAMINĖTI NAŪJI LEIDINIAI

DULKIŲ ATSPINDŽIAI. Anatolijus Kairys. Novelių romanai. 150 psl. Išleido Literatūros bičiuliai 1985 m. Spaudė M. Morkūno spaustuvė. Tiražas 500 egz. Kaina 5 dol. Užsisakoma leidėjo adresu: P.O. Box 29060, Chicago, IL

Knygoje 10 novelių. Visos labai lengvai skaitomos. Patrauklūs turiniai. Vaizdus stilius. Atsimintina, kad autorius yra laimėjęs už savo talentingą kūrybą net 6 premijas.

**A.A. VIRŠILA
ANTANAS SKĖRYS**

1984 m. rugsėjo 16 d. North Geelong, Australijoje, širdies smūčio ištiktas, mirė žurnalistas, uolus Lietuvos B-nės veikėjas, buvusio 8 p. K. Vaidoto pulko likt. viršila Antanas Skėrys.

Palaidotas rugsėjo 19 d. iš Šv. Jono bažnyčios Eastern kapinėse, gausiai dalyvaujant Geelong ir Melbourn lietuviams. Šv. Mišias už velionį atnašavo ir paskutines maldas kapinėse atliko kun. dr. P. Dauksnys. Skaitymus mišių metu atliko C. Vaičekauskienė. Karstas buvo pridengtas Lietuvos tautine vėliava. Paskutinį atsiveikinimo žodį tarė B-nės pirm. Vladas Stuikevičius. Iš Lietuvos žemės ant karsto užpylė žmona ir dukterė. Leidžiant duobėn karstą, buvo visų sugiedotas Lietuvos Himnas, Laidotuvių dalyviai šeimos buvo pakviesti į Lietuvį Namus gedulingiems pusryčiams. Velionio Antano atminimui pagerbti vietoje gilių Australijos lietuviškai spaudai paremti aukojo: Lietuvį B-nės Valdyba, Geelong moterų Draugija, D.M. Didžiai, Steponavičiai, V.R. Rutkauskai ir J. J. Gaillai.

Velionis Antanas Skėrys buvo gimęs 1907 m. balandžio 30 d. Liepojaus mieste Latvijoje. Mokslinisi Rygoje, kur gyveno, kol buvo pašauktas į Lietuvos kariuomenę 1928 metais. Būtiną tarnybą atliko Šiauliuose 8 pėst. K. Vaidoto pulke. Čia baigė pulko mokomą kuopą ir 1929 m. pakeltas į puskarininkio laipsnį, ėjo mokomoje kuopoje būrininko pareigas. 1932 m. pakeltas į viršilos laipsnį. Velionis sąžiningai tarnavo iki pulko likvidavimo 1940.

1937 m. vedė Reginą Sideravičiūtę. Su ja susilaukė dukrelės Irenos.

Tarnaudamas pulke baigė įvairius pasitobulinimo kursus. Karui prasidėjus, iš kariuomenės pasiliosavęs grįžo į Šiaulius ir tarnavo "Filata" fabrike direktoriaus pareigose, vėliau "Frenkelio" fabrike vyr. buhalteriu.

Viršila Antanas Skėrys

Antrą kart bolševikams artėjant prie Lietuvos, pasitraukė Vokietijon ir gyveno Freiburge.

1949 m. atvyko į Australiją.

1967 metais parsikvietė savo žmoną ir dukrą iš Lietuvos.

North Geelong gyvendamas buvo plačiai įsijungęs į lietuvių bendruomenės gyvenimą. Nuolat buvo renkamas į B-nės apylinkes valdybą ir ėjęs įvairias pareigas. Jis buvo vienas iš Geelongo Lietuvį Namų steigėju. Daugeli metų redagavo Geelongo lietuvių B-menės Biuletinį. Parašė ir išleido stambu veikalą — knygą "Geelongo Lietuvį

Bendruomenės Kroniką 1948 - 1978 m."

Buvo didelis knygos mylėtojas. Mokėjo net 8 kalbas ir toms kalboms turėjo knygų. Paliko didelę asmeninę biblioteką. Buvo mėgėjas kolekcionierius, rinko pašto ženklus, senus pinigus ir kitokius įvairius daiktus.

Nuliūdime liko žmona, dukterė, zentas, anūkas ir anūkė. Lietuvoje brolis ir sesuo.

Atlikęs žemišką kelionę, taurus Lietuvį, atidavęs viską su kaupu tautai ir Tėvynei, ilsėkis ramybėje svetingosios Australijos žemėje.

Vaidotėnas

**MIRĖ GEN. ŠT. MJR.
JUOZAS IVAŠAUSKAS**

Sunkios ligos parblokštas, buvęs bolševikų ir nacių kacetlagerių kankinys gen. št. mjr. Juozas Ivašauskas mirė gruodžio mėn. 20 dieną Central Community ligoninėje, Čikagoje. A. a. Juozas gimė 1907 metais Alytaus mieste. Bendrą išsilavinimą įsigijo Alytuje ir įstojo į Karo Mokyklą, kurią baigė 1927 metais. Kaip gabus karininkas buvo pasiūstas į D.L. K. Vytauto artilerijos šaudymo kursus, kuriuos sėmingai baigė 1929 metais. Juozas vis gilinosi į kariškus mokslus, todėl 1932 metais pateko į gen. štabo kursus, kuriuos baigė 1934 metais.

Rusams okupavus Lietuvą, Juozas buvo NKVD suimtas, įkalintas 9-tam forte ir nuteistas išvežti į Sibirą, bet prasidėjęs karas sutrukdė, partizanų buvo išlaisvintas. Vietinės Rinktinės organizavime dalyvavo ir Juozas. Jis dirbo tos Rinktinės štabe. Vokiečiai Vietinę Rinktinę likvidavo, jos štabą su visais karininkais ir kareiviais areštavo ir išvežė į Salspilio (Latvijoje) kacetlagerį. Kartu buvo išvežtas Juozas.

Po daug skaudžių pergyvenimų paskutiniu momentu jam pavyko iš kacetlagerio išsivaduoti ir, patekęs į laivą, pasiekė Vokietiją. Karui pasibaigus gyveno Kemptene, iš kur vėliau atvyko į JAV-bes ir apsigyveno Čikagoje.

Gen. št. mjr. Juozas Ivašauskas

**A. A.
DR. EUGENIJUI NOAKUI**

**mirus, jo žmoną Emiliją, dukteris Aldoną ir Giedrę
su šeimomis, gimines bei artimuosius nuoširdžiai užjaučiame.**

LKVS RAMOVĖ New Yorko skyrius

**A.A.
KAZIUI LEKNICKUI**

**mirus, jo žmonai Kazimierai, giminėms ir
artimiesiems reiškia gilią užuojautą**

Čikagos Skyriaus Ramovėnai

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREM TIES TRIMITAS

Džiaugsmingo Aleliuja! Prisikėlęs Kristus tesustiprina ryžtą pavergtoj tėvynėj gyvenančių, teatneša jiems pragiedrulių kasdieniniam gyvenime, tesutvirtina jų tikėjimą ir Tėvynės prisikėlimo viltį! Už tėvynės ribų gyvenantiems teikvėpia didesnio pasiaukojimo dvasią!

KAROLIS MILKOVAITIS

Kenčiančioji kalno rožė

*Tu prie Jo kojų suklupai žydėti,
Kada jie girdė Jėzų rūgštimi tulžies.
Jo kraujo lašas tavo žiede švietė —
Tu žiedą dėjai ant Jo mirusios širdies.*

*Kai jie vyniojo Viešpatį į drobę,
Tu po lapelį kvapų dėjai ant žaizdų —
Su ašarom arimatietį guodei
Ir prie akmens kentei tiesos vardu.*

*Kai Viešpats trečių rytą prisikėlė,
Bevardei tau jis dovanuoja grožį
Ir, segdamas sau prie rūbo tave — gėlę,
Jis tarė: “Kenčiančioji kalno rožė”.*

LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGOS DALINIŲ ATSTOVŲ VISUOTINIS SUVAŽIAVIMAS

(Paimta iš Centro Valdybos Aplinkraščio Nr. 1/85)

LŠST centro valdybos nariai, kiti centrinių organų nariai, garbės nariai, dalinių pirmininkai ir atstovai kviečiami į Visuotinį Dalinių atstovų suvažiavimą, kuris įvyks 1985 m. balandžio 27 ir 28 dienomis Čikagoje, Šaulių namuose, 2417 West 43 Street. Minėta 43-ioji gatvė dabar vadinasi “Pope Paul II Street.”

Centrinių organų vadovai paruošia ir atsiveža suvažiavimui pranešimus.

Visi daliniai atsiveža vėliavas ir stovus.

Su šiuo aplinkraščiu siunčiama anketa “Šaulių Dalinio Pranešimas LŠST Visuotiniam suvažiavimui”. Anketa privalo būti tiksliai užpildyta, pasirašyta ir neveliau 1985 m. balandžio 10 dienos atsiųsta Centro valdybos sekretoriui.

Paskutinis su lenkais mūšis ir lenkų ultimatas Šauliai talkininkauja Lietuvos kariams

Dr. K. PAUTIENIUS

Šauliai nuo pat įsikūrimo dalyvavo su Lietuvos kariuomene kautynėse Punske, Liubavo, Ukmergės ir kitose apylinkėse. Pafrontėje buvo įsteigti 5 šaulių štabai. Nepriklausomybės kare šaulių žuvo 81. Pradžioje, kai Lietuva pasiskelbė nepriklausoma valstybe, vokiečiams traukiantis iš Lietuvos ir komunistams Lietuvą puolant, Lietuvoje buvo tokia didelė suirutė ir netikrumas, kad tik stebuklingu būdu Lietuva su pirmaisiais savanoriais pajėgė apginti ir kurti sugriautą kraštą į nepriklausomą valstybę. Man būnant Marijampolės gimnazijos penktoje, mes, jaunuoliai savanoriai, organizavomės vykti į besikuriančią kariuomenę. Tuo laiku Marijampolės mieste ant tvorų buvo iškabinta lenkų legijono atsišaukimai, kad visi lietuviai vyrai privalo stoti į lenkų legijoną. Lenkai skelbė, kad Lietuva negali būti nepriklausoma, nes neturi druskos, neturi geležies nei fabrikų, lai gyvuoja Lenkijos ir Lietuvos unija. Bolševikų tamsūs gaivalai siautė mieste ir laukė ateinant komunistų, nes netoliese bolševikų gaujos jau artinosi prie Alytaus miesto. Marijampolės mieste buvo iškabinti komunistų atsišaukimai. Jie ragino lietuvius vyrus nestoti į Lietuvos kariuomenę. Miesto rinkoje plevėsavo iškelta komunistų raudona vėliava. Komunistų agitatoriai, užlipę ant bačkų, isteriškai šaukė, kad tik komunizmas atneš laimę darbininkų klasei. Komunistai jaunuoliai, prisisegę raudonus ženklelius, stumdė gatvėje žmones. Tuo pat metu šito chaoso ir netikrumo laiku viename rinkos kampe rinkosi savanoriai, Lietuvos nepriklausomybės kovotojai. Iš rytų, nuo Igliaukos valsčiaus atvyko vienarklis vežimas, kuriame moteris atvežė savo vyrą ir 12 metų sūnų savanoriais į Lietuvos kariuomenę. Tokio chaoso ir netikrumo momente tai buvo didžiausia auka tėvynei ginti.

Vaikas 12 metų buvo jau su šautuvu, kurį jam parūpino tėvas iš vokiečių už maistą. Motina sakė savo vyrui ir sūnui, kad aš pati savo 8 margus žemės aparsiu ir apsėsiu, kad tik jums pavyktų apginti Lietuvą tėvynę nuo priešų. Galima įsivaizduoti, kokia tos moters - motinos, didvyrės, širdyje ir sąmonėje degė Lietuvos laisvės meilė. Tai buvo aukščiausio laipsnio heroiškas patriotizmo pavyzdys, kaip reikia aukotis ir ginti tėvynės laisvę. Mūsų menininkai ir rašytojai turėtų mūsų laisvės kovų epizodus daugiau išryškinti,

kad mūsų jaunimo širdyse ir sąmonėje daugiau sužadintų patriotizmo nuotaikas.

Esant tėvynei pavojuje, aš iš penktos gimnazijos klasės stojau savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Iš pradžių buvau 9 pėstininkų pulke 6 kuopos leitenantu ir Trakų apskrityje prie Vievio saugojau pasienį. Vėliau persikėliau į 10 pėst. pulką, kuris saugojo Lenkijos pasienį pietų Suvalkijoje. Pulko štabas buvo Kalvarijoje. Pulko vadu buvo kapitonas Skučas, vėliau generolas ir vidaus reikalų ministeris, kuris su departamento viršininku Povilaičiu buvo išvežti Rusijon sunaikinimui Skučas, būdamas pulko vadu, buvo griežtas, bet ir teisingai reikalavo iš karininkų atlikti savo pareigas.

Šaulių pagelba kariuomenei

Tuo laiku Punske ir Liubavo apylinkėse, esančiose neutralinėje zonoje, ėjo kovos su lenkų partizanais. Aš tuo laiku buvau 10 pėstininkų pulko 6 kuopos leitenantas ir saugojau barą nuo Liubavo iki Punske apylinkių. Lietuvos šauliai tose apylinkėse kovojo su lenkų partizanais ir su lenkų kariais, persirengusiais civiliais drabužiais. Lenkų partizanai veržėsi į neutralę zoną ir terorizavo lietuvius gyventojus. Lenkų partizanai paimdavo visai nekaltus lietuvius ūkininkus, nugaubdavo į Suvalkus ir kankindavo. Atsimenu šaulius, karių talkininkus, tos apylinkės: Žilinskus, Radzevičius, Šermukšnius, mokytojus: Šatą, Zubrickaitę, Arminaitę ir O. Narijauskaitę.

Lenkų ultimatas atsitraukti ir jų teroras

1922 m. lapkričio 9 d. lenkų partizanai ir kariai, persirengę civiliais drabužiais, puolė Liubavo miestelį, nužudė 3 civilius lietuvius, 2 policininkus ir mokytoją P. Černių. 1923 m. neutralinę zoną Tautų Sąjunga padalino tarp Lietuvos ir Lenkijos. Pagal Tautų Sąjungos pristatytą plano nuorašą mūsų karių daliniai stengėsi užimti Lietuvai priskirtus kaimus. Aš su savo karių daliniu užėmiau neutralę zoną plente tarp Kalvarijos ir Suvalkų. Pagal Tautų Sąjungos plano nuorašą kaimai Eglynė ir Salaperaugis turėjo priklausyti Lietuvai. Šitie kaimai buvo mūsų užimti. Už kelių dienų lenkai (karių dalinys) užprotestavo, būk aš neteisingai užėmiau Eglynų kaimą, kuris turi priklausyti Lenkijai. Daugiausia užgrobimo

reikalavo lenkų dvarponiai. Atvyko prie mano sargybos lenkų puskarininkis ir įteikė raštu savo pulko vado lietuviams ultimatumą, kad mes iš Eglynių kaimo per 24 valandas pasitrauktume. Data — gegužės 20, Sekminės. Toje vietoje gyveno grynai 100% lietuviai ūkininkai. Lietuviai šauliai mums labai daug padėjo, nes iš anksto pranešė mums prieš ultimatumą daromus lenkų karių sustiprinimus. Šauliai, išžvalgę priešo užnugarį, man pranešė, kad viena lenkų kuopa su keliais kulkosvaidžiais atvyko nuo Suvalkų, antra lenkų kuopa atvyko nuo Vištyčio, trečią kuopą lenkai sudarė iš vietinių sargybų. Gavęs raštu lenkų ultimatumą pasitraukti, tuojau pranešiau 10 pėst. pulko vadui kapitonui Skučui, kad lenkai reikalauja per 24 valandas pasitraukti iš Eglynių kaimo.

Derybos su lenkais dėl Eglynių kaimo

Pulko vadas man pranešė, kad kuo skubiau daryčiau pastangas ir gaučiau leidimą kiek galima greičiau susitikti su lenkų pasienio pulko vadu. Lenkiškai nemokėdamas, parašiau lenkų pulko vadui raštą rusiškai ir pasiunčiau tą raštą su kareiviu į lenkų pusę. Prašiau kiek galima greičiau susitikti su mūsų pulko vadu aptarti sienos klausimą. Mes nekantriai laukėme iš lenkų pusės atsakymo. Už valandos lenkai pranešė man, kad sutinka pasitarti su mūsų pulko vadu. Pranešiau savo pulko vadui, kad lenkai sutinka 4 valandą po piet susitikti su mūsų vadu. Atvyko lenkų pulko vadas su grupe karininkų. Atvyko iš Kalvarijos pulko vadas Skučas su atjuvantu ir bataliono vadu Pranculiu. Pas ūkininką Eglynių kaime ant stalo sudėjome savo žemėlapius ir Tautų Sąjungos aprašymus, kurie kaimai mums priklauso, šalia mūsų stalo lenkai susidėjo ant kito stalo savo visus įrodančius dokumentus. Prasidėjo kalbos, ginčai ir įrodinėjimai. Mes iš savo pusės įrodinėjome, kad Eglynių kaimas pagal Tautų Sąjungos aprašymus mums priklauso. Lenkai įrodinėjo priešingai, kad Eglynių kaimas Lenkijai priklauso. Mūsų pulko vadas argumentavo, kad Eglynė Lietuviai priklauso, nes lenkų sargyba Eglynių kaime nestovėjo dėl ko dabar ginčijamasi. Pagal tautų Sąjungos aprašymo dokumentus Eglynių kaimas Lietuvai priklauso. Lenkų pulko vadas teigė priešingai, kad lenkų kariai nebuvo užėmę Eglynių kaimą, bet lenkų patrulis saugojo iš tolo tą vietovę. Lenkų pulko vadas aiškino, kad Eglynių kaimas ir mokesčius mokėjo Lenkijai. Tai yra didelis įrodymas, kad Eglynių kaimas priklauso ir turi priklausyti Lenkijai. Iš lietuvių pusės buvo lenkams paaiškinta,

kad neutralės zonos gyventojai pagal Tautų Sąjungos nutarimą neprivalėjo niekam inokesčių mokėti. Lenkija, imdama mokesčius iš Eglynės kaimo, pažeidė Tautų Sąjungos nutarimus.

Lenkų pulko vadas laužo savo pažadus

Mums su lenkais nesusitarus, pulko vadas Skučas. paprašė delegacijos lenkų pulko vado, kad perduotų mūsų prašymus Varšuvos valdžiai, kad ultimatumą lenkai atidėtų, kol abiejų pusių mišri komisija ištirs, kur ta ginčijama siena turėtų eiti. Lenkų pulko vadas sutiko, ir mes rodos nesusipykę išsiskyrėme. Pulko vadas Skučas nelabai pasitikėjo lenkų pažadais ir, sugrįžus į mūsų užnugarį, įsakė bataliono vadui Pranculiui palikti fronte ir pažadėjo atsiųsti sustiprinimus. Lenkų pulko vado pažadai toliau tartis apgaulingi. Iš tikrųjų po valandos, atsiskyrus su lenkų delegacija, lenkų puskarininkis atvyko į mūsų pusę ir įteikė lenkų pulko vado raštą, kad niekas nepakeista ir kad ultimatumas apie pasitraukimą galioja, ir lietuviai turi pasitraukti iš Eglynių kaimo. Terminas baigiasi šiandien 1923 m. gegužės 20 dieną, 12 valandą naktį. Prie Lenkijos ir Lietuvos sienos Suvalkijoje bręsta naujas kariškas konfliktas. Lenkija brutaliai ruošiasi ginklu pulti ir savinasi lietuviškas žemes, kurios pagal Tautų Sąjungos nutarimus priklauso Lietuvai. Daugiausia kalti lenkų šlėktos dvarininkai, kurie skundė lietuvius Varšuvoje ir spyrė Lenkijos valdžią be jokių atidėliojimų pulti lietuvius.

Ruošiamasi ginkluotam pasipriešinimui

Gegužės 20 d. 11 valandą naktį gavau iš bataliono vado pranešimą: K. Pautieniui, priešakinėje linijoje kur laukiama lenkų puolimo: lenkams pasipriešinti ir, padarius priešui kiek galima daugiau nuostolių, pasitraukti iš šiaurinės Eglynių kaimo dalies. Lietuva ir Lenkija neutralinę zoną, Tautų Sąjungai tarpininkaujant, pasidalino, ir Lietuvos vyriausybė naujo stambesnio konflikto su Lenkija nenori. Iš mažų dalykų pasidaro dideli ginkluoti susirėmimai ir net karai. Tokie nurodymai buvo gauti iš Kauno Generalinio Štabo. Mums kariams savanoriams atrodė, kad mūsų valdžia atiduoda Lenkijai Lietuvos žemes ir nedaro didelių pastangų kariauti su lenkais už Lietuvos teritoriją.

Bet žiūrint iš aukštos vyriausybės politikos, gal mūsų valdžia elgėsi teisingai. Neišprovokuoti karo, laukti kol lenkai pirmi pradės šaudyti ir tik tada ugnimi pasipriešinus atsitraukti. Labai sunkus mano uždavinys, nes nebus galimybių pilnai tokį uždavinį atlikti. Aš kaip savanoris atėjau

kariuomenėn kariauti ir ginti nuo priešo kiekvieną savo tėvynės pėdą, o ne pasitraukti ir laukti, kol priešas pirmas pradės šaudyti. Juk ir lenkams gal toks įsakymas duotas — laukti kol lietuviai pirmi pradės šaudyti. Lenkai, būdami už mus 10 kartų gausingesni, labai lengvai gali mus nuginkluoti ir paimti į nelaisvę. Šitos neįvykdomos padėties aš labai bijojau. Mūsų garbingų šaulių žiniomis, lenkai turi batalioną karių ir 6 kulkosvaidžius. Mes turėjome tik 20 kareivių ir vieną lengvą kulkosvaidį. Naktį pulko vadas, gelbėdamas padėtį, atsiuntė į mano kairį sparną 2 sunkius kulkosvaidžius leitenantui vadovaujant. Kulkosvaidžiai užėmė komanduojamas aukštumas.

mūsų 2 kulkosvaidžiai apšaudė į lenkų bataliono kairį sparną. Nors lenkai turi didžiausius nuostolius, bet bando būriais perbėgti pirmyn. Lenkų batalionas, turėdamas didžiausius nuostolius, atsisakė nuo slinkimo į mūsų pusę.

Mūšiui einant, lenkai savo sužeistų žmonių negali paimti ir priešo nuostoliai vis didėja. Lenkų puolantis batalionas pakriko, nes turėjo per didelius nuostolius, o antra — Lenkijos valstybė tautinių mažumų valstybė. Puolančiame lenkų batalione buvo apie 25% ukrainiečių ir baltgudžių, kurie nešovė į lietuvius, bet šaudė pro šalį. Jei būtume turėję kokį būrį karių atsargoje, galėjome lenkus supti iš užpakalio ir daug lenkų

Kulkosvaidininkai

Lenkai pradeda puolimą

Apie 2 valandą ryto, pradėjus švisti, lenkai išsirikiavę vienoje eilėje, apie pora kuopų žygiavo link mūsų apsigynimo linijos. Man buvo įsakyta laukti, kol lenkai pirmi pradės šaudyti. Padėtis labai įtempta, nes mes, o tuo pačiu ir lenkai, laukėme kuri pusė pradės šaudyti. Prisileidę lenkų vorą apie 300 metrų, pradėjome šaudyti. Aš pirmas pradėjau šaudyti, nes arčiau priešą prisileisti buvo galima tik su didžiausia rizika. Mūsų 2 sunkūs kulkosvaidžiai paleido į priešą ugnį. Daugiausia buvo apšaudomas kairysis lenkų voros sparnas. Mes šaudėme į priešą frontaliu kryptimi, iš kur priešas puolė, lenkų batalionas guli kaip prikaltas prie žemės ir negali pajudėti, nes

būtų patekę į lietuvių nelaisvę. Marijampolėje stovintis 9 pėstininkų pulkas buvo užaliarmuotas vykti mums į pagalbą, jei mes nebūtume sulaukę lenkų prieš mūsų pozicijas. Kovos su lenkais tęsėsi nuo 2 val. ryto iki 11 val. prieš piet. Mes taip pat turėjome sužeistų ir užmuštų. Mes buvome apšaudomi 6 lenkų kulkosvaidžių ir kareivių, bet turėjome į priekį šaudyti ir sekti kovos lauką. Vienoje vietoje gulomis prišliaužiau kiton vieton ir norėjau į priekį pasižvalgyti, bet atsikusęs į užpakalį, pastebėjau ant arimo dulkes, kurias kėlė keletas kulkosvaidžių ugnis. Del pasitikrinimo pakėliau virš savo galvos vokiškos granatos medinį kotą. Granatos kotas buvo peršautas keletas kulku. Jei toje vietoje būčiau pakėlęs savo galvą, tai

galva būtų nupiauta. Mes iš lėto po kelis karius pasitraukėme į užpakalį ir už 1/3 kilometro, užėmę naują poziciją, pradėjome kasti apsigynimo apkasus. Šitas eilutes berašant aš esu gydytojas, bet tuo laiku aš buvau su šautuvu rikiuotės leitenantas. Iš daugelio girdėjau, kad dr. Pautienis tarnavo Lietuvos kariuomenėje kaip gydytojas. Gydytojo kariuomenėje buvo labai lengva tarnyba. Per mūsų su lenkais aš buvau ne gydytojas, bet karys — leitenantas su šautuvu apkasuose.

Mūsų pasitraukimas buvo įmanomas tik po priedanga mūsų 2 kulkosvaidžių stiprios ugnies.

Dabar kiek pakalbėsime, kas darėsi lenkų fronte prieš mūsų pozicijų puolimą ir kautynių metu. Kelioms dienoms praslinkus po mūsų su lenkais, prie rubežiaus susitikau ūkininką, iš kurio sodybos lenkai pradėjo lietuvius pulti. Ūkininkas pasakojo: "...sutemus, kaip tik į jo sodybą įėjo daug lenkų karių. Visi jo šeimos nariai buvo areštuoti ir suvaryti į molinį tvartą, kad nei vienas šeimos narys neišeitų ir nepraneštų lietuviams apie lenkų karių kiekį. Vėliau vienas lenkų karys atėjęs išsivedė šeimnininkę, kad keptų blynus ir vištas lenkų karininkams. Sodybos šeimnininkė, mokėdama lenkiškai, viską girdėjo ką lenkų karininkai kalbėjo. Lenkų bataliono gydytojas kreipėsi į savo bataliono vadą klausdamas, kiek galėtų būti sužeistų. Lenkų bataliono vadas atsakė gydytojui: nesirūpink, mes lietuvius kepurėmis užmesim ir kojom nuspirsim, bataliono vadas atsakė gydytojui: pasiruošk tvarstomos medžiagos tik dviems sužeistiems. Lenkų bataliono vadas, kuris sakė, kad lietuvius kepurėmis sunaikins, gulėjo lauke prie namo pamato, kad lietuvių smarki kulkosvaidžių ugnis jo neužmuštų. Toliau ūkininkas pasakojo, kad po kelių valandų, mūsų pasibaigus, pradėjo nešti į jo sodybą daugybę sužeistų ir užmuštų lenkų karių. Gydytojui pritrūkus tvarstomos medžiagos žaizdoms aprišti, paėmė iš ūkininko dukters sukrautą pilną skrynią audeklų. Duktė, verkdama, atidavė savo kraitį. Ūkininkas toliau pasakojo, kad bataliono vadas, gulėdamas prie namų akmeninių pamatų, per telefoną šaukėsi iš Suvalkų pagalbos, nes būk lietuviai supa juos iš kairio sparno. Tai nebuvo tik lenkų bataliono vado išteriška baimė. Prieš mūsų lenkų bataliono vadas ketino lietuvius kepurėmis sunaikinti. Po pietų nustojus iš abiejų pusių šaudyti, lenkai paėmę ūkininkų pastotes, savo sužeistus ir užmuštus nusivežė į Suvalkus. Taip baigė pasakoti lietuvis ūkininkas, iš kurio sodybos lenkai pradėjo pulti.

Lietuvio kario belaisvio pasakojimai

Lietuvis karys, kuris pakliuvo lenkam į nelais-

vę, buvo žydų tautybės. Po mūsų lietuvis sargybinis pasakojo, kad jo padėjėjas žydelis jam sakė, pradėjus lenkam lietuvius pulti, jis, žydelis, lys į duobę, kuri čia pat yra triobos gale, ūkininko paruošta bulvėms pilti. Matomai jis taip ir padarė, pamatęs ateinančius lenkus, įlindo į duobę ir pasislėpė. Už tokius dezertyravimus sudaromi lauko teismai ir karo metu tokie dezertyrai šaudomi. Po savaitės lenkai, išardę Gardine lietuvių, belaisvių paleido. Belaisvis, sugrįžęs į mūsų pusę, užginčijo, kad jis ketino lysti į duobę pasislėpti. Jis aiškino, kad švintant jis pamatęs daugybę lenkų, ateinančių į mūsų pusę, pradėjo trauktis per ūkininko kiemą. Tuo metu dar nebuvo šaudoma nei iš lietuvių nei iš lenkų pusės. Jam būnant kieme, staiga iš sodo pusės į kiemą įsoko 4 lenkų kariai ir riktelėjo: rankas aukštyn, ir jis tokiu būdu pakliuvęs lenkam į nelaisvę. Jis kaip belaisvis buvo priverstas su lenkais gulėti ant žemės, nes iš lietuvių pusės į lenkus ėjo didelė kulky kruša. Jis, gulėdamas, matė daug sužeistų lenkų, kurie žaizdas persirišinėjo, nes sanitarams judėti buvo pavojinga. Šūviams kiek apimus, jis, belaisvis, buvo nuvarytas į užnugarį ir buvo saugojamas dviejų lenkų sargybinių, kad nebūtų sužeistas ar užmuštas sužeistų lenkų karių. Lenkų sužeisti kareiviai grąsino belaisviui ir sakė, kad lietuviai pagonys juos nekaltus lenkus sužeidė ir jie turi kęsti dideles kančias. Dviejų lenkų sargybinių belaisvis buvo nuvarytas į Suvalkus komendantūron, bet lenkų sargybiniai, nežinodami tinkamo komendantūros adreso, paklausė čia beeinančio žmogaus adreso, civilis pasakęs adresą, smalsumo sumetimais čia pat paklausė belaisvio, kaip jis čia pakliuvęs.

Belaisvis atsakęs, kad lenkai užpuolė ir paėmė į nelaisvę. Civilis žmogus, nepatenkintas belaisvio atsakymu, dūrė belaisviui savo lazdos geležiniu galu ir sulaužė belaisviui šonkaulį. Lenkas, sužeidęs belaisvį, įsteriškai šaukė, jūs lietuviai pagonys, patys visada lenkus užpuolat ir verčiat bėdą ant gerų lenkų katalikų. Lietuviai — provokatoriai, užpuolikai... Lietuvis belaisvis grįžo po savaitės su skausmais šone.

Susitikimas su lenkų kariais

Po kautynių su lenkais, kelioms dienoms praslinkus, vėl susitikome su lenkų karininku aptarti sienos ribų. Lenkų leitenantas iš Galicijos skundėsi, kad lenkai tame mūsų turėję didelių nuostolių ir pastebėjo "kad tie du "paršyvūs, nuskurėliai lietuvių ūkininkai" nebuvo verti tiek daug kraujo pralieti. Aš jam pasakiau, nelyskite į mūsų žemes. Čia yra mūsų, lietuvių žemė, mūsų tėvynės

kiekvienas plotelis yra mums brangus ir priešas tik per mūsų lavonus gali užimti mūsų tėvynę . . .

Atlikęs 4 metų tėvynei pareigą, studamas iš penktos gimnazijos klasės savanoriu, išėjau tęsti mokslo. Baigęs suaugusių gimnaziją Kaune, studijavau mediciną 2 metus su St. Raštikiu. Raštikis tuo laiku buvo kapitonas, vėliau generolas. Mat,

medicinos studentai ir veterinarijos studentai pirmus 2 metus turėjo studijuoti kartu. Aš baigiau mediciną ir buvau medicinos gydytojas, o St. Raštikis baigė veterinariją ir buvo veterinarijos gydytojas. Vėliau kapitonas St. Raštikis Lietuvos kariuomenėje tapo generolu ir buvo Lietuvos kariuomenės vadu.

TREMTIES TRIMITO REDAKTORĖS STEFANIJOS KAUNELIENĖS ŽODIS, TARTAS PER DETROITO LIETUVIŲ RADIOJĄ PROGRAMĄ.

Redakciją pasiekė pageidavimai, kad ši kalba būtų atspausdinta
TREMTIES TRIMITE

Mielos Sesės, Brangūs Broliai!

Praėjo 67-ri metai nuo 1918 metų Vasario Šešioliktosios, kada Lietuvos Taryba Vilniuje paskelbė atstatanti nepriklausomą, demokratiniais pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine Vilniuje ir tą valstybę atskirianti nuo visų valstybių ryšių, kurie yra buvę su kitomis valstybėmis.

Lietuvos nepriklausomybės nutarimas, dr. Jono Basanavičiaus ir Antano Smetonos suredaguotas ir sugrubusiais nuo šalčio pirštais surašytas, sukėlė krašte entuziazmo bangą. Virš 120 metų vergavusi, žudoma ir prievartaujama, pasaulio palaidota ir pamiršta tauta išliko gyva ir pakilo naujam, laisvam gyvenimui.

Nežiūrint, kad kraštas kariaujančių vokiečių ir rusų armijų buvo nuniokotas, apiplėštas, žmonės badavo, bet Nepriklausomybės Aktas buvo tas nuostabūs gyvybės šaltinis, davęs jėgų pradėti krašto atkūrimo, valdžios aparato ir krašto gynimo pajėgų organizavimo darbus. O plėšrūs kaimynai nelaukė, jau taikstėsi sutrypti vos prasiskleidusį laisvės žiedą, taikėsi užgrobti kraštą.

Į savanorių susirinkimo punktus ėjo pėsti ir važiuoti, ėjo seni, suaugę, moksleiviai, palikę mokyklų suolus, mokytojai, ūkininkai, inteligentai ir darbininkai. Į vieną surinkimo punktą ūkininkė atvežė vyrą ir 12 metų sūnų, abu ginkluotus vokiškais šautuvais, kuriuos gavo iš vokiečių už maisto produktus. Moteris, atsisveikindama, ramino juos, kad nesirūpintų, ji suarsianti ir apsėsianti žemę pati, tik jie teapgina kraštą nuo priešų. Tai vienas aukščiausio pasiaukojimo pavyzdžių, o jų buvo daug.

Buvo organizuojama kariuomenė, talkon stojo įsikūrę šauliai. Nors jėgos buvo menkos, silpnai ginkluotos, o priešų: vokiečių bermontininkų, rusų bolševikų ir lenkų daug daug kartų didesnės ir gerai ginkluotos, nors tai buvo kova nykštuko su

milžinu, bet nykštukas laimėjo. Nors kovos pareikalavo gyvybių aukų, nors žemė buvo nuplauta krauju, jie nepriklausomybės kovų didvyriai užtikrino laisvą gyvenimą mums, to meto priaugančiajai kartai, užtikrino mokslą ir gerbūvį.

To meto poetas Aleksandriškis dainavo:

*Atsikėlei graži ir džiaugsminga,
Nors paplūdus kraujuos, bet laisva—
Iš vergijos išėjus gyva—
Taip tu eisi gyvenimo vingiais
Vis laisva, išdidi ir galinga
Amžinų amžina Lietuva.*

Deja, tik 22 metus buvome laisvi. Kaimynai — rusai bolševikai sutrypė laisvės žiedą, ašarose paskandino kraštą.

Nors tik 22 metus buvome laisvi, bet per tą trumpą laiko tarpą buvo tiek daug padaryta: kraštas atstatytas, ūkis sutvarkytas, praveisti keliai, įvesta sava valiuta. Atgavus savąjį pajūrį, išplėsta užsienio prekyba. Klestėjo mokslas ir menas. Lietuva gavo mažosios Amerikos vardą.

Vasario Šešioliktoji laisvoje tėvynėje buvo dvasinio pakilimo ir dėkingumo šventė. Tą jausmą išreiškė jaunas miręs poetas Petras Karuža.

*Šiandien vėliavos į dangų
Su džiaugsmų maldomis kyla.
Ir gimtosios žemės angos
Smilkina žiedų smilkylą.*

*Giedro džiaugsmo pilnos širdys,
Spinduliais nušvitę akys.
Visur laisvės himnai girdis,
Šventos dienos, kaip plaštakės.*

Vasario Šešioliktoji pavergtoji tėvynė paprasta darbo diena. Nepakilo ten į dangų nei viena trišpalvė, nebuvo pagerbti savanoriai kūrėjai, niekas nepadėjo gyvų gėlių vainiko prie Nežinomojo Kario

paminklo, nes okupantas jį išgriovė, nesuskambo Laisvės Varpas, nes tas pats okupantas jį nutildė. Tik savo mintyse su ilgesiu ir viltimi pavergtas lietuvis prisimins laisvės kovų didvyrius, prisimins laisvės dienas . . .

Vasario Šešioliktąją švęsime mes visuose laisvojo pasaulio kraštuose. Prie svetimų kraštų, rotušių iškelsime vėliavas. Bažnyčiose karštai maldausime Tautų Viešpatį, kad sutrumpintų mūsų Tėvynei bandymų dienas, kad duotų jėgų nepalūžti, kad neleistų išplėsti iš jaunųjų širdžių tikėjimo, kad duotų mums, gero gyvenimo išlepintiems ir užliūliuotiems, vienybės ir susiklausymo dvasios, kad duotų savanorių kūrėjų ryžto. Prašysime Aukščiausiojo dangaus karalystės žuvusių savanorių kūrėjų, karių, šaulių, partizanų vėlėms. Kad savo karalystėn priimtų visų lietuvių vėles, kurių kūnai ilsisi Arktikos ledynuose, Sibiro stepėse, Gulago labirinte. Prašysime, kad vėl suskambėtų Laisvės Varpas, kad laisvai skambėtų Marijos garbei giesmės.

Atiduokime auką laisvinimo reikalams pagal savo išgales ir sąžinę.

Skaudu, kad nebeužpildome salių, o buvo laikai didžiulės auditorijos buvo per mažos . . .

Gal daugelis mūsų pavargo, gal nebeturi vilčių? Bet kodėl nepavargo pavergtoji tėvynė broliai ir sesės, kurių kelias erškėčiais nuklotas, kodėl jų širdyse liepsnoja tėvynės meilė, kodėl jie tiki į laisvą rytojų!?

Ar galime kapituluoti mes? . . . Savo gausiu dalyvavimu mes parodom laisvajam pasauliui, kad esame tautiniai susipratę, kad Lietuvos okupacija neteisėta, kad esame verti būti patys savosios žemės šeimininkais.

Baigsiu giesmės "Išklausyki Lietuvos" žodžiais.

*Kur sidabriniai ežerai, kur beržynėliai ir šilai,
Ten kur mūs dirvos ir laukai ir mūs tėvų
praminti takai.*

*Tu iš padangių mėlynų nuskaidrink viltį tų
žmonių,*

Kurie ramybėį ir taikoj nori gyventi Lietuvoj.

*Žemės kampelį prie Baltijos Tu mums paskyrei
iš pat pradžios,*

*Laisvę žadėjai Tu visoms — ir didelėms, ir
mažoms tautoms.*

*Išklausyki Lietuvos, kuri šaukiasi globos,
Kuri ieško tik tiesos ir šventos taikos.*

ATŠVĖSTAS LEONO PETRONIO ĮMONĖS 15 METŲ JUBILIEJUS

Gruodžio 21 d. Leono Petronio Industries, Inc., įmonė savo patalpose atšvėntė 15 metų jubiliejų. Įmonėje tą dieną buvo įrengta svetainė. Vienas stalas apkrautas maisto patiekalais, kitame įrengtas baras su įvairiais gėrimais, keli stalai parengti svečiams, o ant vieno stovėjo gražiai papuošta Kalėdų eglutė. Sienos gale aukštai kabėjo gražus apskritimuose išpraustas įrašas: viename — 15th anniversary ir apie jį — kitame — Leon Petronis Industries, Inc., Melvindale, Michigan, o apskritimų šonuose — kairėje 1969 ir dešinėje 1984 skaitlinės — mūsų dailininko Mykolo Abariaus dailus kūrinys.

Prieš keletą metų man lankantis šioje vietoje, buvo tik maža dirbtuvėlė. Dabar čia pastatyta moderni, patogi, erdvi patalpa, talpinanti keleto

komplektų metalo tekinimo staklių, preciziškų metalo apdirbimo ir gręžimo mašinų, kurioje fabriko darbininkams poilsiui bei užkandai yra įrengta maža virtuvėlė su visais patogumais. Viskas tvarkingai išdėstyta ir sutvarkyta, kad net malonu žiūrėti. O švara, švara! Ir atrodo, kad čia ne fabrikas, bet parengiamas patalpa. Patalpos išorė ir vidaus įrengimai patrauklūs. Pastato rūsyje sutelkta krosnys, oro kompresorius, dulkių siurblys. Ant rame aukšte įrengtas inžinierijos skyrius — braižykla.

Dirbtuvėje gaminamos preciziškos dalys įvairiems matavimo instrumentams, kurie naudojami pramonėje, aviacijoje, laivyne. Tos dalys yra mažos. Kai kurias dalis mums steko pamatyti. Jas parodė pas Petronį dirbantis darbininkas Vitalis

Petronis Industries patalpose susirinkę savininkai ir svečiai: iš k. į d. sėdi: Virginija Petronytė, Danutė Petronienė ir Renata Petronytė.

Stovi: Lietuvių Balso radijo valandėlės redaktorius Albertas Misiūnas, menininkas Mykolas Abarius, savininkas Leonas Petronis, Stasio Butkaus kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas ir žurnalistas Antanas Grinius. Nuotrauka foto korespondento Kazimiero Sragausko

Alkevičius. Prie fabriko trys patalpos skirtos administracijai-priėmimo kambarys, buhalterio ir direktoriaus kambarys.

Virš direktoriaus rašomo stalo kabo visa eilė įrėmintų pažymėjimų, daugiausia išduotų Society of Manufacturing Engineers vardu, kurioje jis yra pilnas narys nuo 1978 metų.

Ten taip pat kabo dailus išdrožinėtas Vytis ir padidinta nuotrauka, kurioje to meto Michigano Gubernatorius William Milliken yra apsuptas lietuvių delegacijos, kurioje yra ir Leonas Petronis.

Svečiai palengva rinkosi, Leonas Petronis visuomet užimtas ir aš jį pagavęs paklausiau: — Mielas Leonai, pasakyk tu man su koku kapitalu pradėjai šį savo verslą ir koks dabar tavo kapitalas? — Nusišypsojo Leonas ir pasakė: — Tai buvo sunkūs ir labai sunkūs laikai. Neturėdamas užtekčiai nei lėšų, turėjau jas skolintis, skolindamas turėjau užstatyti "savo namus, žmoną ir vaikus". Vaikaisuaugę, išmokyti ir įsikūrę. Virginija ir Renata dirba įmonėje. Turtas du milijonai.

Leonas Petronis gimė prieš 60 metų Kuršėnuose. Tėvas — geležinkelio tiltų statytojas —

specialistas, o motina ūkininkaitė. Mokėsi Kybartuose. Su motina, broliu ir seserimi pasitraukė į Vokietiją ir čia sulaukė karo pabaigos. Gyvendamas Vokietijoje, mokėsi Mannheimo Aukštesnioje Technikos mokykloje. Baigęs IRO (International Refugee Organization) aukštesnius kursus, buvo pakviestas likti instruktorium, mokė matematiką, braižybą ir teoretinę praktiką. Atliekamu laiku dalyvavo chore ir mokė lietuviškus tautinius šokius.

1950 m. atvyko į Ameriką ir pradėjo dirbti miškų kirtimo darbą netoli Saginaw, Michigane. Iš ten persikėlė į Detroitą ir pradėjo dirbti Hudson automobilių kompanijoje. Teko dirbti įvairiuose fabrikuose ir net Forde, kuris yra netoli jo įmonės. Dirbdamas, praėjo virš trisdešimt darbų ir buvo pasiekęs net "General Forman" vietą.

1966 metais nusipirko tekinimo mašiną ir su partneriu po savo atlikto darbo pradėjo dirbti kitiems.

Atvykęs Amerikon po metų vedė Danutę Andrašiūnaitę. Sulaukė keturių vaikų — Romo, Arūno, Virginijos ir Renatos. Savus vaikus užauginęs

ir išmokęs "Petronis Industries" remia ir išlaiko vaikų beisbolo komandą, kuri yra laimėjusi šešias trofėjas. Trofėjos yra išstatytos įmonės raštinėse. Remia ir lietuvių jaunimą. Danutė ir Leonas Petroniai yra Dainavos jaunimo stovyklos jubiliejinio leidinio mecenatai. L. Petronis yra Dainavos jaunimo stovyklos direktorius. Jis pernai ir užpernai vadovavo Dainavos metinės šventės rengimo komitetui. Jis remia Čiurlionio ansamblį ir yra jo garbės narys. Čiurlionio ansamblui ir Toronto vyrų chorui koncertuojant Detroite, jis juos abu rėmė. Stambiomis sumomis jis remia lietuviškas organizacijas. Dainavos jaunimo stovyklai paaukojo 2000 dol. Švyturio jūrų stovyklai "Pilėnai" 1000 dol. Jo pasakymu per 15 metų lietuviškiems reikalams jau yra paaukojęs apie 30,000 dol.

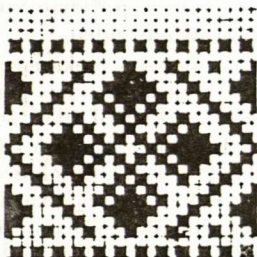
Jis ne tik aukoja, bet ir dalyvauja lietuviškoje organizacijose. Jis yra narys Lietuvių Bendruomenės, Balfio, St. Butkaus šaulių kuopos, Vilties draugijos ir kitų.

Leono Petronio Industries įmonės 15 metų jubiliejus buvo paminėtas amerikoniškai. Atvykę svečiai galėjo apžiūrėti įmonę, užkąsti, pasivaišinti ir kada tik norėjo — išvažiuoti namo.

Vienas jo įmonės tarnautojas pasveikino įmonės savininkus 15 metų jubiliejaus proga ir pakvietė pakelti ir išgerti po šampano taure. Taip kukliai ir gražiai buvo atšvęstas Leon Petronis Industries, Inc. įmonės 15 metų jubiliejus.

Jubiliejuje dalyvavo: Lietuvių Bendruomenės Detroito apylinkės pirmininkas Jonas Urbonas su žmona, DLOC valdybos pirmininkas dr. Algis Barauskas su žmona, St. Butkaus šaulių kuopos pirmininkas V. Tamošiūnas, radijo valandėlės "Lietuvių Balsas" redaktorius ir pranešėjas Albertas Misiūnas, žurnalistai-korespondentai Alfonsas Nakas su žmona, Stasys Garliauskas, Antanas Grinius, fotografas Kazys Sragauskas ir Petronių giminės ir svečiai.

A. Gr.

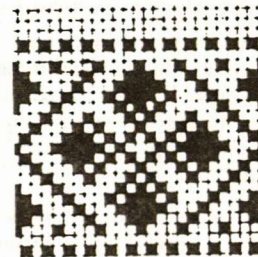
APDOVANOTAS Š. STASYS JOKUBAITIS

Praeitais metais Ontario Provincija minėjo savo įsikūrimo 200 metų sukaktį — BICENTENNIAL YEAR. Ta proga daugelis šios provincijos gyventojų — 1984 asmenys už savo ilgametį — savanorišką visuomeninį, organizacinį, kultūrinį darbą bei veiklą Provincinės valdžios premjero p. W. DAWIS buvo apdovanoti specialiu 200-čio sukaktuviniu aukso medaliu. Toks pats medalis (1984 m. rugsėjo mėn.) buvo įteiktas ir Anglijos Karalienei Elizabeth.

Malonu pastebėti, kad žinomas visuomenininkas — šaulys Stasys JOKUBAITIS Toronto miesto pareigūnų buvo pristatytas ir Ontario

Ministeris L. Grossman (dešinėje) įteikia aukso medalį Vl. Pūtvio kp. pirmininkui, visuomenininkui Stasiui Jokubaičiui. Nuotrauka S. Dabkaus

valdžios apdovanotas tuo 200-čio — BICENTENNIAL aukso medaliu. Praeitų metų gruodžio mėn. 9 d. specialiose iškilmėse Ontario Provincijos finansų Ministeris p. L. GROSSMAN, asistuojamas parlamentaro p. J. SHYMKO ir Toronto miesto pareigūnų, įteikė Stasiui JAKUBAIČIUI šį medalį ir apdovanojimo pažymėjimą.

Kiek teko patirti, Stasys JOKUBAITIS yra vienintelis lietuvis visoje Ontario provincijoje, kuris yra apdovanotas šiuo gražiu Ontario 200-čio BICENTENNIAL aukso medaliu.

Sveikinam visuomenininką — šaulį Stasį JOKUBAITĮ ir linkime jam viso geriausio.

Balys Savickas

MARTYNO JANKAUS ŠAULIŲ KUUPOS VAKARONĖ

Sausio 19 d. vakarą į Sandaros salę rinkosi Brocktono ir apylinkių kelių kartų lietuviai pamatyti ekrane prieš 40-44 m. mūsų tėvynėje ir Pabaltijy buvusių tragikšų įvykių.

Vakaronę pradėjo ir filmus ekrane operavo Martyno Jankaus šaulių kuopos p-kas Juozas Stašaitis. Toliau sėdintiems žiūrovams neįžiūrimus angliškus tekstus skaitė jaunuolis Aras Sužiedėlis.

Dviejuose filmuose žiūrovai matė, kaip į darbščią tautą Pabaltijį įsiveržė daugybė skurdžiai aprenkti sovietų pėstininkų kariuomenės daliniai, lydimi ginkluotų barškančių tankų ir padangėje dūžiančių lėktuvų. Jie į Pabaltijį atnešė "Stalino saulę", kurios spinduliai pelenais pavertė šių trijų valstybių žydinčias sodybas ir per 22 m. sukurtąsias vertybes, žemę aplaistė nekaltų aukų krauju.

Vežė, trėmė vergijon į šaltąjį Sibirą lėtai mirčiai, galutinam sunaikinimui. Klaičius vaizdai slinko ekrane, o vyresniesiems šių filmų žiūrovams kaip gyvi širdis varstė prisiminimai.

Pagaliau iš vakarų naciškos Vokietijos gerai apginkluota kariuomenė ėmė žygiuoti mūsų tėvynės keliais, laukais ir padangę drebinančiais lėktuvais, nuklodama mūsų žemę sovietinės kariuomenės lavonais. Kita okupacija. Tačiau ir Vokietijos kariuomenė kraštą po krašto užimdama pavargo, o sovietai, remiami ir maitinami turtingųjų kraštų, atsigavo ir pradėjo grįžti į vakarus į Pabaltijį. Pergyvenę pirmąją komunistinės Rusijos okupaciją, žmonės nebelaukė — bėgo į vakarus, pavieniai ir ištisos šeimos...

Gerai, kad po baisių vaizdų ekrane rengėjai parodė spalvotą, garsinį filmą, džiaugsmą, meilę ir taiką keliančiais vaizdais — šv. Kazimiero 500 metų mirties sukakties iškilmingo minėjimo 1984 m. kovo 4 d. Romoje. Tiek daug lietuvių šv. Petro bizilikoje. Švytinčiais veidais, tautiniais drabužiais pasipuošęs jaunimas, vidurinėsios ir vyresniosios kartos atstovai, iš visų kraštų

vyskupai, kunigai, vienuoliai. Visų dalyvių centre šioje šventėje — šv. Tėvas popiežius Jonas Paulius II. Jo lietuviams parodytas prielankumas, nuoširdumas, lietuvių, dalyvaujančių šv. Kazimiero jubiliejaus minėjime ir matančių televizijos ekranuose, neapsakomai džiugino. Džiugino ir Lietuvoje gyvenančius, nors nei vieno sovietų valdžia į šias iškilmes neišleido. Tos iškilmes reikšmingos tuo, kad tartum prožektorium nušvietė visam pasauliui mūsų tautos praeitį ir dabartį. Šv. mišių auka, šventojo Tėvo lietuviškas žodis, giesmės, tiek ten dalyvavusiems, tiek ekrane girdintiems ir matantiems buvo įspūdingos ir jaudinančios.

Deja, iš Lietuvos nebuvo nei vieno vyskupo, kunigo, nei tikinčiųjų. Tikintieji Lietuvoj persekiojami, kalinami ir priverčiamųjų darbų stovyklose kankinami.

Pasibaigus šiam trečiajam, žiūrovus džiuginančiam filmui, J. Stašaitis pakvietė visus dalyvius pasivaikinti sesių paruoštomis vaisėmis.

Padėka Martyno Jankaus šauliams už turiningą vakaronę, sesėms šaulėms už puikias vaišes, Sandaros vadovybei už salę, aukotojams ir aukų surinkėjui A. Šeduikiui ir visiems vakaronės dalyviams.

E. Ribokienė

ŠVYTURIO JŪRŲ ŠAULIŲ K-POS METINIS SUSIRINKIMAS

Švyturio jūrų šaulių kuopos narių metinis-visuotinis susirinkimas įvyko sausio 27 d. šv. Antano parapijos patalpose. Susirinkimą atidarė kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas, perskaitė darbotvarkę ir paprašė įnešti kuopos vėliavą. Atsistojimu ir tylos minute buvo pagerbti mirę kuopos šauliai: Adolfas Armalis ir Vincas Rinkevičius.

Susirinkimui pravesti pakvietė Romą Macionį pirmininku ir Antaną Vaitėną sekretorium. Į mandatų komisiją — Eleną Bražiūniene ir Danutę Petrauskienę.

Romas Macionis, perėmęs pirmininko pareigas, pasveikino susirinkusius ir paprašė susirinkime būti

santūriems, nekaltinti vienas kito ir neįžeidinti.

Praeitų metų susirinkimo protokolą perskaitė sekretorius Antanas Vaitėnas. Protokolas priimtas su pareikšta A. Sukauskio pastaba, kad protokolas būtų skaitomas be įterptų kitų valdybos narių pranešimų. Kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas padarė pranešimą apie praeitais metais kuopos nuveiktus darbus. Jo pasakymu, kuopa metų laikotarpyje turėjo 8 renginius, 6 posėdžius ir 2 išvažiavimus — Union Pier ir Vytauto Didžiojo Rinktinės sukakties minėjime. Pminėjo, kad kuopa rėmė radijo valandėles, spaudą, šeštadieninę lietuvių mokyklą, vasario 16 ir Klaipėdos krašto prie Lietuvos prisijungimo minėjimus. Paminėjo ir stambesnius aukotojus kuopai. Pabrėždamas, kad savo kandencijos metu Pilėnų stovykloje pastatė paminklą, nupirko traktorių, įrengė miegamus kambarius, perkėlė ir padidino virtuvę, finansai paaugo dvigubai.

Kuopos finansų sekretorius ir išdininkas Romas Macionis pranešė, kad nuo liepos 19 d. iki 1985 m. sausio 1 d. kp. pajamos buvo 4,877.56 dol., išlaidų — 1,643.99 dol. ir sausio 1 d. su praėjusių metų likučiu turi 10,557.02 dol. Pranešimas priimtas. Toliau sekė vic. Pirmininko J. Kinčiaus, vic. M. Abariaus, sekr. Antano Vaitėno, kultūros vadovo St. Šližio ir Balio Telyčėno pranešimai.

Revizijos komisijos aktą perskaitė Petras Bitleris. Akte pasakyta, kad pinigine atskaitomybė vedama tvarkingai ir tiksliai. Trūkumų ir klaidų nerasta.

1985-1986 metų kadencijai kuopos pirmininku perrinktas Bronius Valiukėnas. Jį prisaikdino Romas Macionis. Perrinktas pirmininkas Bronius Valiukėnas į kuopos valdybą pasiūlė: Mykolą Abarių, Juozą Kinčių, Antaną Vaitėną, Liudą Selenį, Antaną Sukauską, Stasį Sližį, Balį Telyčėną, Albiną Grigaitį, Antaną Šiurkų, Romą Macionį ir Algį Macionį. Juozas Kinčius atsisakė, kiti visi buvo patvirtinti.

Moterų vadove pasiūlyta Ona Selenienė, jos padėjėjomis Stefa Paulikienė, Sofija Sirutienė, Salomėja

Grigaitienė, Elena Bražiūnienė, Vladislava Siurkienė ir Ratnikienė.

Į Revizijos komisiją — Petras Bitleris, S Žebraitis ir Albertas Misiūnas.

Į Garbės teismą — ats. majoras Kazimieras Daugvydas ir Stasys Petrauskas.

Į LŠST suvažiavimą, kuris įvyksta 1985 m. balandžio 27-28 d. Čikagoje, atstovais išrinkti: Bronius Valiukėnas, Mykolas Abarius, Balys Telyčėnas, Juozas Kinčius, Albertas Misiūnas, Ona ir Liudas Seleniai, Stefa Paulikienė, Elena Bražiūnienė ir Romas Macionis.

Buvusi moterų vadovė Angelė Buksnienė pasakė, kad ji moterų vadovės pareigose išbuvo 4 metus ir padėjo kuopos šaulėms jai talkininkavusioms. Susirinkimas buvo sklandžiai prarastas. Dalyvavo 31 šaulys. Baigtas visiems sugiedant Lietuvos himną. Po susirinkimo sesės šaulės visus pavaišino sumuštiniais, pyragais ir kavute.

A. Gr.

DETROITO ŠAULIAI

STASIO BUTKAUS ŠAULIŲ KUOPOS SUSIRINKIMAS

St. Butkaus šaulių kuopos metinis visuotinis susirinkimas įvyko 1985 m. sausio 20 d. Šv. Antano parapijos patalpose. Susirinkimą atdarė kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas ir susirinkimui prarasti pakvietė Juozą Leščinską — pirmininku ir Joną Bartkų-sekretorium. Kuopos vėliavą perdavė Juozui Lšščinskui.

Juozas Leščinskas perskaitė darbotvarkę, kuri buvo priimta. Praėjusių metų visuotinio susirinkimo protokolą perskaitė Lidija Mingėlienė. Kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas kuopos apžvalgą pradėjo: — Ir skambink per amžius vaikams Lietuvos, Tas Laisvės nevertas, kas negina jos... Po to pasakė: Mielos Sesės ir Broliai, šiandieną tėvynėje pavergtos Tautos dukros ir sūnūs nužmoginti. Mes, tremtiniai, išsinešėm Tautos gyvastingumą. Mūsų veikla okupantų užrūstino. Šiandieną K.G.B.—O.S.I. pagalba ieško naciams tarnavusių

lietuvių. Štai kokia klasta Maskvos! Čia susirinkome išrinkti naują kuopos vadovybę, aptarti ir nutarti mūsų kuopos veiklos užmojus. Su buvusia valdyba dirbome sklandžiai. Mano nuosirdi padėka. Jis toliau savo apžvalgoje palietė ne tik atliktus kuopos darbus, bet papasakojo ir apie kiekvieną valdybos narį. Po jo kuopos išdininkas Matas Baukys apibūdino kuopos finansinį stovį, revizijos komisijos pirmininkas Kazimieras Ražauskas patvirtino, kad Mato Baukio kasos knyga vedama tiksliai ir tvarkingai. Pajamoms ir išlaidoms pateisinti dokumentų netrūksta, pinigai laikomi banke ir atitinka išdininko M. Baukio praneštomis sumoms. Vasario 16 gimnazijos 55/56 būrelių vadovas Kazimieras Sragauskas pasakė, kad 1984 m. iš 48 asmenų surinko ir per Balfą gimnazijai pasiuntė 929.00 dol. Po 100.00 dol. aukojo Anna B. Stankus ir St. Butkaus šaulių kuopa. 50.00 dol. Ignas ir Stefa Kauneliai. Kiti aukojo mažesnėmis sumomis.

Protokolas ir pranešimai priimti. Į kuopos valdybą dviem metams išrinkti: Pirmininku — Vincas Tamošiūnas, dvasios vadu — kun. Alfonasa Babonas. vicepirmininku — Edvardas Milkauskas, sekretorium — Lidija Mingėlienė, Išdininku — Matas Baukys, sporto vadovu — Jonas Šostokas, vėliavnešiu — Alfonsas Lukas. Valdybos nariais: Tirmities Trimito redaktorė Stefa Kaunelienė, Danutė Petronienė, Ona Pusdešrienė, Adelė Poderienė, Rožė Ražauskienė, Eugenija Bulotienė, Kazieras Sragauskas, Algis Vaitiekaitis ir Pranas Viršila.

Į Garbės Teismą: Antanas Grinius, Balys Gražulis ir Juozas Mačiulaitis.

Į Revizijos Komisiją: Jonas Bartkus, Kazimieras Ražauskas ir Jonas Markus.

Į LŠST suvažiavimą, kuris įvyks 1985 m. balandžio 27-28 d. Čikagoje, atstovais išrinkti:

Kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas, sekretorė Lidija Mingėlienė, Trimities Trimito redaktorė Stefa Kaunelienė, Algis Vaitiekaitis, Eugenija Bulotienė, Antanas Norus ir Jonas Šostokas.

Nutarta: Sibiro kankinės Mtildos Mėlienės knyga "Kryželiai arktikoje", kurią į anglų kalbą verčia Nijolė Gražulienė, išleisti 1000 egz. visus kietais viršeliais. Knygos reikalais rūpintis ir išlaidas mokėti pavesta kuopos vadybai.

Susirinkime dalyvavo 30 kuopos narių ir trys svečiai: ats. kapitonas Stasys Šimoliūnas, radijo valandėlės "Lietuvių Balsas" redaktorius Albertas Misiūnas ir radijo valandėlės "Lietuvių Melodijos" vedėjas ir redaktorius Algis Zaparackas. Į kuopą įstojo naujas narys Kostas Čiuželis, įteikęs kuopai 100.00 dol. auką.

Susirinkimo pirmininkas Juozas Leščinskas kuopos vėliavą perdavė perrinktam kuopos pirmininkui Vincui Tamošiūnui, o šis vėliavnešiu Alfonsui Lukui. Sugiedotas Lietuvos himnas ir tuo buvo baigtas kuopos susirinkimas.

Svečias ats. kpt. Stasys Šimoliūnas tarė žodį, pareiškdamas, kad jam malonu buvo dalyvauti susirinkime, kuris taip gražiai ir sklandžiai buvo prarastas ir palinkėjo sėkmės šaulių veikloje.

Po susirinkimo kuopos sesės visus pavaišino kavute, sumuštiniais ir pyragais.

a. gr.

Knygą PETRAS KARUŽA išleido brolis Kazys Karuža 1984 m. Redagavo rašytojai — poetas Bernardas Brazdžionis ir Antanas Vaičiulaitis. Kietais viršeliais, 408 psl. tiražas 1000. Kaina \$15.00. Spaudos darbus atliko Draugas.

"Petras Karuža" knyga savo išore patraukli, turiniu įdomi. Gražus, ilgai išliekantis paminklas — dovana jaunesniojo brolio Kazio Karužos savo vos 27 metų mirties pakirstam broliui, poetui, visuomenininkui.

KNYGOS SKYRIAI: Giesmės apie daiktus ir žmones, Margi žiedai, Ankstyvesnieji Poezijos Ir Beletristikos Bandymai, Straipsniai, Nekrologai, Atsiminimai. Gausu nuotraukų.

A. A. ŠAULYS

GEDIMINAS DAUGĖLA

1983 m. gruodžio 11 d. po ilgos ir sunkios širdies ligos mirė Toronte, Kanadoje, VL. Pūtvio kuopos šaulys Gediminas Daugėla. Palaidotas po gedulingų apeigų iš Lietuvos Kankinių parapijos šventovės gruodžio 14 d. Anapilio šv. Jono lietuvių kapinėse, Mississauga. Kuopos šauliai, pagerbdami savo brolių, vadovaujant kuopos pirmininkui, stovėjo garbės sargyboje prie karsto šermeninėje, bažnyčioje pamaldų metu ir nešė karstą. Laidotuvių namuose už velionį rožinį kalbėjo, bažnyčioje šv. Mišias atnašavo ir kapinėse paskutinės maldas atskaitė kuopos kapelionas kun. J. Staškus. Atsisveikinimo žodį prie karsto tarė kuopos p-kas š. St. Jokubaitis. Karstą leidžiant duobėn, k-pos p-kui sukomandavus "Ramiai", šauliai atsisveikino su savo broliu kariniu saliučiu.

Velionis Gediminas buvo gimęs 1926 m. birželio 13 d. Klampinėčių kaime, Alvito vlsč., Vilkaviškio apskr., ūkininkų šeimoje. Motina mirdama paliko Gediminą vos penkerių metų. Baigęs pradžios mokyklą, dirbo su tėvu ūkyje. Rusams antru kart artinantis prie Lietuvos, Gediminas su tėvu pasitraukė Vokietijon.

Iš amerikiečių zonos velionis 1948 m. atvyko į Kanados Quebeco provincijos aukso kasyklas. Atlikęs sutartį persikėlė į Torontą ir įsidarbino "Acme Screws Geare" fabrike. Toronte gyvendamas vedė, susilaukė ir išaugino sūnų.

1968 m. spalio 30 d. išsijungė į VL. Pūtvio šaulių kuopos eiles.

Velionis buvo draugiškas ir ramus būdo. Mėgo šaudymo sportą. Turėjo įsigijęs geriausias priemones sportiniam mažojo kalibro šaudymui. Dalyvaudavo tarpkuopinėse ir Sąjungos mažojo kalibro sportinio šaudymo rungtyne. Turėjo laimėjęs daug trofėjų ir medalių. Šaulių s-gos mažojo kalibro priziniam šaudyme buvo apdovanotas bronziniu ženkle "geram šauliui".

Prieš mirtį prašė žmonos jo antkapio paminkle išgraviruoti "Vyti" su įrašu "Toli nuo Tėvynės brangios čia ilsisi a.a. Gediminas Daugėla". Žmona jo prašymą išpildė.

Nuliūdime liko žmona Regina, sū-

Stasio Butkaus šaulių kuopos

sesę EMILIJĄ KUTKIENĘ,

jos vyrą VYTAUTĄ ir vaikus,

mirus mylimai motinai KAZIMIERAI VALANTIENEI, NUOŠIRDŽIAI UŽJAUČIA

VALDYBA IR ŠAULIAI

STASIO BUTKAUS KUOPOS

A. A. Gediminas Daugėla

nus ir kuopos šauliai.

Išėkis, broli šauly, toli nuo mylimos Tėvynės, bet draugiškoj Kanados žemelėj, lietuviškose Anapilio šv. Jono kapinėse.

š. P.G.

A.A. MYKOLAS SMELSTORIUS

Po 5 metų sunkios paralyžiaus ligos Klivelande, mirė Mykolas Smelstorius. Velionis buvo gimęs 1916 metais Narto kaime, Kviešinskio valsčiuje, Marijampolės apskrityje, pasiturinčio ūkininko šeimoje.

Mokėsi Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje, nebaigęs išėjo savanoriu į Lietuvos kariuomenę — Ulonų pulką, baigę mokomąją puskarininkų komandą, karo tarnybą baigė jaunesniu puskarininkiu.

Baigęs karo tarnybą, apsigyveno Marijampolės mieste ir tarnavo nepr. Lietuvos Vidaus policijoje ir kitur. Priklausė Šaulių S-gai ir Pavasarininkų organizacijai. Buvo apdovanotas šaulių S-gos Žvaigžde ir medaliu už aktyvią veiklą S-gos naudai. 1940 metais vedė Albiną Kreivėnaitę ir sukūrė šeimą. 1940 m. birželio 15 d. Sovietų kariuomenei okupavus Nepriklausomos Lietuvos valstybę ir panaikinus jos egzistenciją, kaip daugelis valstybės tarnautojų buvo atleistas iš tarnybos, taip ir Mykolas buvo

A. A. Mykolas Smelstorius

gyvenimo audromis toliau, nesimesdamas į neviltį.

J.A.V. ir pastoviai apsigyveno Klivlando mieste. Čia sunkiai dirbdamas geležies fabrike, pradėjo kurti naują ir pastovų gyvenimą. Įsigijo gražų ir patogų namą su malonia aplinka. Priklausė Šaulių S-gai, LKV Ramovės Sąjungai, Lietuvių B-nei, ir Pensininkų organizacijai. Visur buvo aktyvus narys.

Buvo apdovanotas Šaulių Žvaigždės ordenu ir medaliu už aktyvią veiklą bei nuopelnus Šaulių Sąjungai ir jos rėmimą medžiaginiais. Velionis nebuvo šykštus ir kitom organizacijom aukomis, kurios dirbo Lietuvos vadavimo darbą. Mėgo lietuvišką spaudą ir

(Nukelta į viršelio 3 psl.)

(Atkelta iš T. T. psl.)

ją rėmė aukomis. Ypatingai buvo mėgiamas jo žurnalas *Karys*, kurį prenumeravo, rėmė ir pagarbiai rinko ir dėjo į savo namų biblioteką. Velionis buvo nuoširdus, draugiškas. Jis nepraeidavo pro šalį ištikto žmogaus nelaimėje ar ligoje, visuomet ištiesdavo pagalbos ranką. Dėlto velionis buvo visų mylimas ir gerbiamas.

Spalio mėn. 8 d. vakare laidotuvių koplyčioje susirinko pilnutėlė koplyčia lietuvių — jo draugų ir artimų, kad netilpo didžiulėje Klivelando laidotuvių patalpoje. Visų organizacijų atstovai, kurioms priklausė velionis, pasakė turiningas kalbas.

Rytojaus dieną daugiau kaip 100 draugų, artimų ir pažįstamų palydėjo Mykolo palaikus į amžinybės vietą — Klivelando kapus. Kun. klebonas Kijauskas ir jo vikaras atliko paskutinį laidotuvių ir bažnyčios pasitarimą ir tarė paskutinį atsisveikinimo žodį. Po laidotuvių par. salėje įvyko iškilmingi pietūs.

Mielas bičiuli Mykolai, tegul būna lengva svetingos Amerikos žemelė ilstėtis per amžius!

Jaunystės draugas J.B.

KARIUI aukojų:

\$1000.00

LKVS RAMOVĖ Centro valdyba

\$110.00

Hartford, Ct. ramovėnai per sk. sekr. A. Maslauską
(\$10.00 — A. Bakšys, B. Dapkus, J. Długauskas, Vc. Nenortas, J. Pakalnis, St. Vilinskas; \$5.00 — J. Bakšys, J. Dapkus, J. Grinius, L. Kapeckas, J. Kružinauskas, F. Moncevičius, P. Simanauskas, Pr. Špakauskas, J. Starėnas, J. Žilys).

\$50.00

LKVS RAMOVĖ Hartfordo skyrius per A. Maslauską
Jono Vanagaičio šaulių kp. Bostone per J. Bajerčienę
A. Daukantas, CA
Albina Smelstorienė, OH A.A. Mykolo SMELSTORIAUS atminimui

\$26.00

M. Dambrauskas, AZ

\$25.00

K. Daugvydas, MI

\$23.00

St. Everlin, AR
N. Kačinskienė, NY

\$8.00

F. Bočiūnas, FL.
B. Dapkus, CT
B. Jablonskis, IL
J. Jurkūnas, IN
J. Kaklauskas, OH
L. Leveckis, ONT
DVI. Navickas, IL

\$6.00

VI. Pajėda, MA

\$5.00

O. Čaplinskienė, EI
V. Mitkus, IL
A. Sederavičius, NE

\$3.00

V. Benokraitis, OH
L. Česekas, ONT
J. Dekeris, IL
R. Grybauskas, MD
Alg. Gustaitis, CA
T. Janukėnas, MA
J. Karsas, IL
R. Karutis, NY
A. Kairys, ONT
J. Mačiulaitis, MI
A. Maslauskas, CT
A. Mateika, FL.
St. Motuzas, Vokietija
Aug. Myle, QUE
V. Požėla, NE
Vc. Savukynas, NY
A. Šova, IN
A. Vaitiekaitis, MI

\$20.00

VI. Biveinis, Australia
V. Statkus, IL
Pr. Žulys, ONT

\$16.00

J. Abraitis, IL
J. G. Makauskas, MD

\$13.00

K. Mykolaitis, MI

\$11.00

St. Deveikis, CA

\$10.00

K. Aižinas, IL
Kl. Čeputis, ONT
El. Kalvynienė, MA
R. Kazakaitis, CT
A. Lingė, MAN.

St. Pabrinkis, OH
J. Skaudys, CA
Z. Strazdas, FL
L. Staskevičius, NY
Z. Šarka, ONT
J. Tapulionis, IL
Ir. Truškūnas, IL
J. Virbalis, OH
\$2.00
J. Pečkys, IL

Mieli Tremties Trimito bendradarbiai!

Nuo 1985 m. vasario mėnesio yra naujas Kario redaktorius. Esu tikra, apie pasikeitimą skaitėte spaudoje ir matote naujo redaktoriaus pavardę Kario 2 puslapyje.

Naujasis redaktorius nori, kad visa Tremties Trimitui skirta medžiaga jį pasiektų iki kiekvieno mėnesio 20 dienos, nes jis visą medžiagą perduoda spausuvei ne vėliau 25 dienos.

Jei norite, kad medžiaga tilptų sekančio mėnesio Tremties Trimitui, turite ją gauti iki 15 dienos.

Kaip matote, vasario mėnesio Tremties Trimitas labai liesas ir naujoji vietoj, žurnalo gale. Kad būtų turtingesnis, įdomesnis, reikalinga visų bendradarbių ir skaitytojų talka.

Pagal ankstyvesnę susitarimą, turime 10 - 14 puslapių. Reikia maždaug 30 - 40 mašinėle rašytų su vienos eilutės tarpu puslapių. Žinoma, da-
lį užpildo nuotraukos.

Laukiu korespondencijų, nuotraukų, straipsnių ir grožinės literatūros.

Visiems bendradarbiams dėkinga
Tremties Trimito redaktorė

Aukojų knygai "KUNIGAIKŠČIŲ SAJUNGA" išleisti:

GARBĖS RĖMĖJAI:
\$103.00

J. G. Makauskas, MD

\$100.00

A.G. Diržys, NY

Brangiam atminimui A. A. plk. Juozo KARTANO 100 dol. garbės rėmėja — Ona Kartanas (pataisyta "K". Nr. 12 sąraše).

RĖMĖJAI:

\$25.00

Aug. Pocius, IL
K. Venclauskas, CA

\$20.00

Č. Šadeika, MI
K. Trečiokas, NJ

ĄČIŪ už jūsų dosnumą!

